

Bulletin advokacie

Stanovisko představenstva ČAK k užívání umělé inteligence při poskytování právních služeb • Významné změny v zákoníku práce – jaká nová pravidla platí pro práci na dálku a dohody? • Jak na výklad práva EU: manuál pro advokáty • K rozhodnutí velkého senátu NS o promlčení smluvních pohledávek aneb Neváhej a žaluj •

V Y D Á V Á Č E S K Á A D V O K Á T N Í K O M O R A

Představenstvo ČAK si na následující dva roky zvolilo nové vedení. Čtěte na str. 4.

Přijďte na Dny otevřených dveří!

Viz str. 6.

V PRÁVU HLEDÁM SPRAVEDLNOST, V BANCE FÉR PODMÍNKY

Využijte zvýhodněné finanční produkty a služby

V právním prostředí je naprostá profesionalita nezbytností. V bance tomu nemůže být jinak. Proto vám nabízíme profesionální a komplexní řešení vašich specifických potřeb – například úročení účtu úschov, výhodné podmínky financování nebo prémiového soukromého účtu. Neváhejte se na nás obrátit v pobočkách ČSOB.

Bulletin advokacie

Bulletin advokacie vydává
Česká advokátní komora v Praze
(IČ 66 000 777)
v agentuře **impax**, spol. s r. o.
www.impax.cz

Časopis je zapsán do Seznamu recenzovaných
neimpaktovaných periodik ČR.
Vychází 10x ročně, z toho 2 dvojčísla (1-2, 7-8).
Přetisk povolen jen se souhlasem redakce.

Adresa redakce:

Česká advokátní komora
Národní třída 16, 110 00 Praha 1
telefon: 273 193 111
e-mail: bulletin@cak.cz, www.cak.cz
IČ: 66000777
DIČ: CZ 66000777

Redakce:

Šéfredaktorka: JUDr. Hana Rýdlová
Výkonná redaktorka: PhDr. Ivana Cihlářová
Tajemnice redakce: Eva Dvořáková

Redakční rada:

Předseda redakční rady: JUDr. Petr Toman, LL.M.
JUDr. PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.,
prof. Dr. Alexander Bělohávek,
JUDr. Petr Čáp,
prof. JUDr. Jan Dědič,
prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc.,
prof. JUDr. Aleš Gerloch, CSc.,
JUDr. Vojen Güttler,
JUDr. Vladimír Jirousek,
prof. JUDr. Alena Macková, Ph.D.,
prof. JUDr. Karel Marek, CSc.,
doc. JUDr. Pavel Mates, CSc.,
JUDr. Michal Mazanec,
JUDr. Robert Němec, LL.M.,
prof. JUDr. Naděžda Rozeňalová, CSc.,
prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.,
JUDr. Michal Žižlavský

Objednávky předplatného

zasílejte na adresu: ČAK, Národní třída 16,
110 00 Praha 1,
e-mail: dvorakova@cak.cz
Cena výtisku včetně dvojčísel je 90 Kč,
zvýhodněné roční předplatné 850 Kč kromě
poštovného, balného a DPH. Advokátům
a advokátním koncipientům se rozesílá
zdarma. S reklamací při problémech
s distribucí se obraťte na pí Dvořákovou,
e-mail dvorakova@cak.cz, tel. 273 193 165.

Inzertní služby zajišťuje agentura
IMPAX, spol. s r. o. Objednávky inzerce
zasílejte na adresu agency@impax.cz,
případně volejte na tel. 244 404 555
nebo na 606 404 953. Media kit a další
informace naleznete na internetových
stránkách www.impax.cz.

Celé znění každého čísla vychází též
na internetu (www.cak.cz
a www.advokatnidenik.cz).

Toto číslo vyšlo 20. 10. 2023 v nákladu
15 850 výtisků.

Obálka: nově zvolené vedení představenstva
ČAK - foto redakce

Tisk: Impax, spol. s r. o.

MK ČR E 6469
ISSN 1210-6348 (print)
ISSN 2571-3558 (Advokátní deník)

Úvodník

Pavel Kroupa: **AI: Přichází doba umělé inteligence** 3

Aktuality

Představenstvo ČAK si zvolilo nové vedení na následující dva roky Red. 4
**Stanovisko představenstva ČAK k užívání umělé inteligence
při poskytování právních služeb** 5
ČAK srdečně zve na Dny otevřených dveří: 25. 10. Brno a 7. 11. Praha 6
Vyhlášen 18. ročník celostátní soutěže Právník roku 2023 8

z právní teorie a praxe

Články

**Významné změny v zákoníku práce – jaká nová pravidla platí
pro práci na dálku a dohody?** Ladislav Jouza 9
Jak na výklad práva EU: manuál pro advokáty Tereza Kunertová 15
**K rozhodnutí velkého senátu NS o promlčení smluvních pohledávek
aneb Neváhej a žaluj** Pavel Horák, Bohumil Dvořák, Pavel Tůma 19
**Vylučuje promlčení trestní odpovědnosti skutečné právo na náhradu
újm způsobené nezákonným trestním stíháním?** Pavel Kohút 32
Lze nahradit újmu způsobenou mikroorganismy podle § 2933 o. z.?
Josef Bártů 38
Vydržení vlastnického práva k nemovité věci *contra tabulas* Martin Pešek 43

Z judikatury

NS: K procesním předpokladům tzv. valorizace vnosu 45
**ÚS: K neodůvodnění rozhodnutí soudu o ustanovení procesního
opatrovníka účastníku řízení z důvodu duševní poruchy** 47
**NSS: Přezkum rozhodnutí správního orgánu o určení neplatnosti
doručení** 49
SD EU: K zásadě *ne bis in idem* 51
**ESLP: K vyloučení advokáta z řízení bez možnosti podat
opravný prostředek** 52
Glosa: K právní ochraně pohledávky 53

Z odborné literatury

Martin Vojtko, Miloš Felgr, Daniel Hurych, Tomáš Jíně, Petr Vybíral a kol.:
Banking & Finance. Všeobecná praxe (Robert Němec) 57
Jakub Tomšej, Petr Polák, Kristina Koldinská, Petra Presserová:
Antidiskriminační zákon a související předpisy – praktický komentář
(Šárka Homfray) 58

z advokacie

Z kárné praxe Petra Vrábliková 59
**Informace k podmínkám hromadného pojištění profesní odpovědnosti
advokátů a navazujících přípojištění pro rok 2024** Tereza Poláková 60
Evropský den advokátů 2023 Lenka Vojířová 61

informace a zajímavosti

Měli byste vědět

**Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty
pořádané ČAK** 62
Pozvánka na dva advokátní šachové turnaje 63

Nakonec

Kresba Lubomíra Lichého 64
Víte, že... Stanislav Balík 64

Elegance is an attitude

JENNIFER LAWRENCE

MINI
DOLCEVITA

LONGINES
Winged Hourglass logo

HB
BECHYNĚ
HODINÁŘSTVÍ

AI: Přichází doba umělé inteligence

Advokacie bude nejspíše za pár let vypadat výrazně jinak. Změny budou mít jednoho společného jmenovatele – dnes tolik zmiňovanou (generativní) umělou inteligenci (AI).

Co bude jinak a jak se na to připravit? Naštěstí to není poprvé, kdy advokacie čelí podobným výzvám. Nejdříve jsme psali rukou, pak přišly psací stroje, následně osobní počítače a s nimi textové editory. Diktování a ruční přepisování jsme vyměnili za diktafony a následně za programy na převod mluveného slova na text. Poštu a telegraf nahradily pevné telefony a fax, potom přišly mobily. A všechno se změnilo s nástupem internetu a digitalizací celé řady agend. Advokacie se na nové podmínky vždy adaptovala a já pevně věřím, že tomu tak bude i v časech umělé inteligence.

Změn ovšem nebude málo a budou zcela zásadní. Jiné budou postupy u psaní rešerší nebo procházení a analyzování dokumentů, včetně právních předpisů. Změní se určování strategií sporů nebo vyjednávání. Rozšíří se nástroje na pomoc při vytváření smluv a dalších dokumentů na základě zadaných parametrů. AI zasáhne i do chodu advokátních kanceláří a ovlivní procesy v rámci *legal operations* (všechny činnosti v kanceláři kromě samotného poskytování právních služeb).

Kromě *back office* se AI dotkne i práce juniorů, tedy praktikanů a koncipientů, kterých už dnes do advokacie přichází méně, než tomu bylo dřív. Tento trend se kvůli AI může ještě prohloubit. Bude tedy i méně seniorů, ti ovšem za stejný čas díky AI zvládnou práce více. Jednodušší smlouvy si veřejnost bude moct generovat skrze AI nástroje sama. Poptávka po službách advokátů tak může do budoucna klesat, což se dotkne třeba advokátů s generální praxí v menších obcích.

Zřejmě nás tedy čekají doby pro advokacii do jisté míry revoluční. Je přirozené kromě nadějí cítit také obavy a nejistotu. Já sám to nemám jinak. Zároveň si uvědomuji, že ignorování těchto změn není řešením.

Žijeme prostě v období, které je z pohledu technologického vývoje a počtu inovací neuvěřitelně bouřlivé. Změna je nedílnou součástí našich životů, *panta rhei*. Mějme proto mysl otevřenou.

Novinky *a priori* nezavrhujeme, ale naopak je zkusíme a poznáme, o co se vlastně jedná. A nemusí jít hned o používání umělé inteligence v rámci advokacie. Vyzkoušet si však takový ChatGPT každému rozhodně doporučuji. Ne nadarmo se totiž říká, že nás nenahradí AI, ale člověk, který to umí s AI. Kdo se přizpůsobí a bude nové nástroje umět používat, spíše na trhu advokátních služeb uspěje.

Zásadní složkou bude i regulace, v našem případě také stavovská. Představenstvo ČAK pro vás aktuální vývoj a trendy v oblasti umělé inteligence pečlivě sleduje. První vlaštkou je aktuální stanovisko k využívání AI při poskytování právních služeb, které vymezilo základní mantinely (*viz str. 5 – pozn. red.*). V rámci komunitárního práva vzniká nařízení AI Act, jehož účinnost se ovšem předpokládá až v roce 2027 či později, vývoj pro vás v představenstvu ČAK taktéž monitorujeme.

A nejdůležitější poznámka na závěr. My všichni, kdo tento úvodník čteme v říjnu 2023, máme obrovskou výhodu. Jsme totiž u masivního rozšíření AI nástrojů mezi širokou veřejností od samého začátku. Ten vlak se teprve rozjíždí. Nejspíš však už nikdy nezastaví a bude jen zrychlovat. Kdo v něm bude sedět od začátku, bude na tom o mnoho lépe než ten, kdo do něj bude chtít naskočit třeba za tři roky.

Mgr. PAVEL KROUPA,
náhradník představenstva ČAK

Představenstvo ČAK si zvolilo nové vedení na následující dva roky

V úterý 10. října 2023 proběhly v sídle České advokátní komory v Praze tajné volby vedení představenstva pro další dvouleté období ve smyslu čl. 7 odst. 2 organizačního řádu ČAK.

Předsedou České advokátní komory byl opětovně zvolen **JUDr. Robert Němec, LL.M.**

Místopředsedkyní ČAK, pověřenou dohledem nad činností pobočky ČAK v Brně, byla opětovně zvolena **JUDr. Michala Plachká, LL.M.**

Dalšími místopředsedy byli opětovně zvoleni (v abecedním pořadí):

- **JUDr. Martin Maisner, PhD., MCI Arb.,** místopředseda pro mezinárodní vztahy ČAK.
- **JUDr. Monika Novotná,** místopředsedkyně pro hospodářskou činnost ČAK.

Novým místopředsedou byl zvolen:

- **JUDr. Ondřej Trubač, Ph.D., LL.M.,** místopředseda pro vnější vztahy ČAK.

Před zahájením jednání představenstva na funkci místopředsedy představenstva ČAK pro vnější vztahy i na členství v představenstvu Komory rezignoval JUDr. Petr Toman, LL.M., který měl v gesci oblast vnějších vztahů již v minulém funkčním období. Předseda ČAK poděkoval JUDr. Tomanovi jménem celého představenstva za dlouholetou práci pro Komoru, především za jeho zásadní podíl na úspěšných projektech Advokáti proti totalitě, Advokáti do škol a za mimořádné zásluhy o rozvoj advokátních médií, zejména Advokátního deníku.

Na Tomanovo místo v představenstvu usedne nově **Mgr. Kamil Blažek,** který byl dosud náhradníkem.

Znovuzvoleným i nově zvoleným funkcionářům ČAK přejeme hodně sil a úspěchů při další práci pro stavovskou organizaci!

ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA

Stanovisko představenstva ČAK k užívání umělé inteligence při poskytování právních služeb

Představenstvo České advokátní komory na své 19. schůzi, která se konala ve dnech 11. a 12. září 2023, projednalo problematiku užívání umělé inteligence při poskytování právních služeb a dospělo k tomuto stanovisku:

1. Vymezení termínu umělá inteligence (dále též jako „AI“) není zcela jednoznačné, zákonná definice chybí vůbec. Není také jen jeden systém umělé inteligence, ale celá řada různých systémů a jejich vzájemných kombinací, a proto je pro účely tohoto stanoviska **AI definována jako schopnost počítačových programů napodobovat lidské schopnosti, jako je psaní či jiný projev, vyhledávání informací, učení se, uvažování, plánování nebo kreativita.** Pro AI dále platí, že systémy umělé inteligence jsou schopné pracovat samostatně a také měnit a přizpůsobovat své jednání na základě vyhodnocení efektů předchozích akcí.

ČAK nijak neomezuje a ani nehodlá omezovat advokáty v užívání technologií. Advokát má právo využívat jakoukoliv technologii, technické či administrativní prostředky, jaké uzná za vhodné, pokud přitom splní veškeré povinnosti, které mu zákony a stavovské předpisy ukládají, a to zejména povinnost mlčenlivosti, povinnosti, které vyplývají z předpisů o ochraně osobních údajů a z etického kodexu advokáta.

Pokud advokát interně využívá AI, ať již k tomu, aby sám poskytoval právní služby při dodržení všech stanovených povinností, anebo ke zefektivnění činnosti své kanceláře, nelze proti tomu nic namítat. AI je nástrojem, který advokát v souladu se zákonem a stavovskými předpisy může využít v souvislosti s poskytováním právních služeb.

2. Umělá inteligence nemůže poskytovat právní služby. Zákon¹ stanoví, že poskytovat právní služby jsou oprávněni advokáti,² evropská advokáti,³ osoby, které jsou oprávněny poskytovat právní služby podle zvláštního zákona,⁴ a dále zaměstnanci právnické nebo fyzické osoby, kteří jsou v pracovním nebo služebním poměru (pokud je poskytování právních služeb součástí jejich pracovních nebo služebních povinností).⁵ Jiné subjekty oprávněny poskytovat právní služby nejsou. **AI v jakékoliv formě nemůže být poskytovatelem právní služby ve smyslu § 1 zákona o advokacii.**

3. Proti využití AI k poskytování základních informací o činnosti advokátní kanceláře klientům či potenciálním klientům anebo obecných informací z oblasti práva nelze mít zásadních námitek, pokud se jedná skutečně jen o základní informace nebo o poskytování tzv. právních informací (v obecném neaplikačním rozsahu, tedy jakási obdoba publikace odborných článků s právní tematikou na vlastních webových stránkách).

4. Odpovědi na dotazy, které se týkají řešení konkrétního právního problému, je třeba považovat za právní poradou ve smyslu zá-

kona o advokacii,⁶ a proto za poskytování právní pomoci, které je vyhrazeno jen oprávněným osobám. Za velmi nevhodnou je třeba považovat situaci, kdy je AI používána na webových stránkách advokáta způsobem, z něhož může potenciální klient nabýt dojmu, že je mu poskytována právní porada oprávněným advokátem v souladu s právními předpisy. **Pokud advokát v rámci poskytování právní služby využije AI, není tím jakkoliv dotčena jeho obecná zákonná odpovědnost jakož i odpovědnost advokáta dle zákona o advokacii a stavovských předpisů.**

5. Vzhledem k tomu, že AI je systém, který o svém fungování rozhoduje v určité míře autonomně, je třeba považovat činnost AI do značné míry za nepředvídatelnou (a potenciálně rizikovou co do správnosti a přesnosti poskytovaných informací), nehledě k tomu, že různé systémy AI mohou pracovat rozdílně a poskytovat různé výsledky ke stejnému zadání. Je také pochybné, zda uživatel reálně ví, jak AI skutečně pracuje a kde se nachází. Je proto nanejvýš pravděpodobné, že **pokud bude advokát zpracovávat informace či údaje, které mu byly poskytnuty klientem nebo které obsahují informace o klientech či jejich případech** (a to i v případě, že tak činí pouze proto, aby se AI „učila“, a zdokonalovala tak své schopnosti), **bude to v rozporu se zákonnou povinností mlčenlivosti**, která je advokátovi zákonem uložena. Proto je třeba před takovým postupem varovat a zdůraznit, že za dodržování povinnosti mlčenlivosti (a tudíž ochranu klientských dat a osobních údajů třetích osob) je odpovědný vždy advokát. **Advokát je při využití AI povinen plnit všechny povinnosti uložené zákonem o advokacii a stavovskými předpisy, zejména je povinen chránit zájmy klienta a dodržovat zákonnou povinnost mlčenlivosti advokáta.**

6. Předchází **souhlas klienta k tomu, aby mohl advokát zpracovávat informace či údaje, které mu byly poskytnuty klientem nebo které obsahují informace o klientech či jejich případech** [a to i v případě, že tak činí pouze proto, aby se AI „učila“, a zdokonalovala tak své schopnosti (jak je uvedeno v bodě 5 tohoto stanoviska)], **musí obsahovat výslovné prohlášení, že klient ví, že AI může fungovat nepředvídatelně, a také výslovný souhlas, že může AI sdílet tyto informace** (být anonymizované) s blíže neurčenými podobnými systémy.

1 Zák. č. 85/1996 Sb. ve znění zák. č. 261/2021 Sb. (zákon o advokacii, dále též „ZA“).

2 Ust. § 2 odst. 1 písm. a) ZA.

3 Ust. § 2 odst. 1 písm. b) ZA.

4 Ust. § 2 odst. 2 písm. a) ZA.

5 Ust. § 2 odst. 2 písm. b) ZA.

6 Ust. § 1 odst. 2 ZA.

ČAK srdečně zve na Dny otevřených dveří

25. 10. Brno

- Kleinův palác, nám. Svobody 84/15
- od 9 do 16 hodin

Co vám nabídne Pobočka ČAK v Brně:

- prohlídku prostor sídla pobočky
- komentované prohlídky historické budovy Kleinova paláce, kterých se ujme Mgr. Michal Doležel, český politik, archeolog a etnolog (začátky prohlídek jsou ve 13 a ve 14 hodin ve vstupu do paláce z náměstí Svobody)
- informace o činnosti ČAK, o předpisech upravujících výkon advokacie
- výstavu z fondu projektu Paměť národa „Ticho na místech vzdechů“ (ve dvorním traktu Kleinova paláce)
- krátkou projekci z dokumentů projektu Paměť národa (v přednáškové místnosti ve IV. nadzemním podlaží)

7. 11. Praha

- Kaňkův Palác, Národní 16
- od 14 do 18 hodin

Na co se můžete těšit v sídle ČAK v Praze:

- na prohlídky Kaňkovým palácem i moderní nádvorní přístavbou z 90. let (každých cca 30 minut)
- seznámíte se s chodem a agendami Komory
- na workshop se členy představenstva ČAK na téma „Motivace lidí v advokátní kanceláři“ (podkrovní zasedací místnost ve 3. patře Kaňkova paláce od 15 hodin)

Pokud chcete mít jistotu, že se na workshop dostanete, přihlaste se na e-mailové adrese: workshop@cak.cz

Máte právo nakupovat výhodně

Komplexní program pro podnikatele se spoustou benefitů.

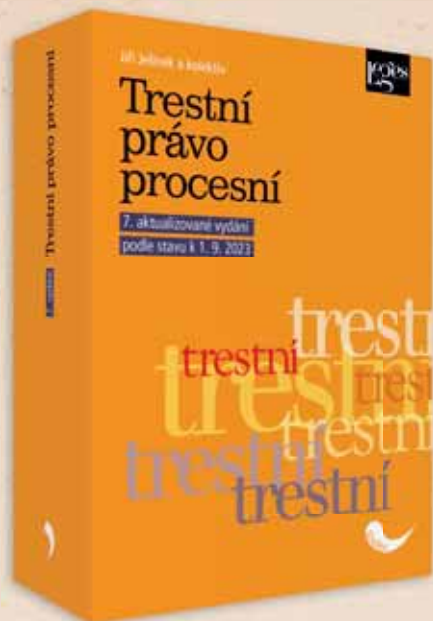
- Dvouletá záruka na všechny produkty
- Zvýhodněný ceník dle obrátu firmy
- Vrácení do 14 dnů zdarma
- Široká nabídka produktů
- Možnost doručení ZDARMA s AlzaPlus+
- Možnost prodloužené splatnosti faktur
- Individuální nabídka
- B2B akční ceny

Registrujte se na alza.cz/pro-firmy

 alza.cz
pro firmy

Trestní právo procesní

7. aktualizované vydání podle stavu k 1. 9. 2023

Jiří Jelínek a kolektiv

Sedmé vydání oblíbené učebnice systematicky a čtivě vykládá základní pojmy a instituty trestního řádu i ostatních trestněprocesních předpisů.

960 stran, pevná vazba, 1400 Kč

Rozhodnutí ve věcech trestních

se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů

5. aktualizované a doplněné vydání

Jiří Jelínek, Jiří Říha

Učebnice podrobně vykládá všechny otázky související s rozhodnutím orgánů činných v trestním řízení a je vybavena rozšířeným výběrem praktických vzorů, které jsou nově dostupné i v elektronické podobě.

592 stran, pevná vazba, 990 Kč

Základy občanského práva hmotného Závazkové právo I.

Ivana Štenglová, Jan Dědič, Josef Fiala, Jan Lasák, Václav Pilík, Markéta Selucká a kolektiv

Učebnice přehledně shrnuje základy obecné části závazkového práva a závazkového práva smluvního. Teoreticky zaměřený výklad se nevyhýbá praktickým otázkám a zohledňuje nejnovější vývoj nauky, judikatury i recentní změny právní úpravy.

542 stran, 820 Kč

Základy občanského práva hmotného Věcná práva. Dědické právo

Václav Pilík, Bohuslav Petr, Ondřej Klička a kolektiv

Učebnice přehledně a srozumitelně vykládá podstatné instituty věcného a dědického práva i obecnější instituty majetkového práva. Autoři vysvětlují látku od základů a vytvářejí tak solidní základy pro komplexní pochopení občanského práva hmotného.

340 stran, 580 Kč

Česká advokátní komora a EPRAVO.CZ vyhlašují 18. ROČNÍK PRESTIŽNÍ CELOJUSTIČNÍ SOUTĚŽE

právník roku 2023

Soutěž již tradičně probíhá pod záštitou předsedy vlády ČR a ministra spravedlnosti.

Nominace na ocenění cenou sv. Yva jsou přijímány na webu www.pravnikroku.cz od 30. 9. 2023 do 29. 2. 2024. Zde jsou k dispozici podrobné instrukce k nominacím a nominací formulář. Informace naleznete též na webových stránkách všech justičních partnerů soutěže a v právnických periodikách. Podrobnosti o prodeji vstupenek na galavečer a zvýhodněném ubytování v Praze hledejte v BA, v Advokátním deníku a na sociálních sítích ČAK.

Stálé kategorie:

Občanské právo
Trestní právo
Právo IT
Insolvenční právo
Právo duševního vlastnictví

Kategorie se speciálními kritérii:

Talent roku
Pro bono
Právnícká síň slávy

Partneři soutěže:

Soudcovská unie ČR
Notářská komora ČR
Exekutorská komora ČR
Unie státních zástupců ČR
Unie podnikových právníků ČR
Unie obhájců ČR
Jednota českých právníků
Český helsinský výbor

**Galavečer se koná 17. května 2024 v Obecním domě v Praze.
Prodej vstupenek bude zahájen 1. 12. 2023.**

Z PRÁVNÍ TEORIE A PRAXE

Významné změny v zákoníku práce – jaká nová pravidla platí pro práci na dálku a dohody?

Zákoník práce č. 262/2006 Sb. patří mezi nejdůležitější právní předpisy. Jeho význam je zdůrazněn tím, že upravuje práva a povinnosti pro převážnou část života občana. Zejména v době, kdy je zapojen do pracovního procesu, vykonává závislou činnost, a vznikají tak individuální pracovněprávní vztahy s významnými sociálními a citlivými důsledky. A ani advokát se tomuto právnímu předpisu nemůže ve své praxi úplně vyhnout, když řadu osob zaměstnává nebo může být i on sám zaměstnancem. Proto přinášíme přehled nejdůležitějších změn, které přináší nejnovější novela zákoníku práce.

JUDr. Ladislav Jouza
působí jako advokát a pracovněprávní expert.

Důvody pro novelu

Rozhodující skutečností pro přijetí současné novely zákoníku práce, provedené **zákonem č. 281/2023 Sb.**, s účinností většiny ustanovení od 1. října 2023,¹ byl zejména požadavek na zapracování směrnic Evropského parlamentu a Rady EU. Jedná se o směrnici 2019/1138 o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem rodičů a pečujících osob a o směrnici 2019/1152 o transparentních předvídatelných pracovních podmínkách.

V novele jsou dále upravena některá ustanovení související s novými prvky v ekonomické oblasti. Jde např. o stále se rozšiřující práci na dálku (home office), rozvíjející se elektronickou komunikaci, která má odraz v doručování písemností, flexibilitu pracovněprávních vztahů, zejména v podobě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr apod. **Tyto otázky jsou nejen středem zájmu advokátů, ale jsou častým předmětem soudního řízení. Proto se zabýváme zásadními změnami v novele zákoníku práce v souhrnném přehledu.**²

Informace o obsahu pracovního poměru

Jednou z významných oblastí, kterou upravuje novela provedená zákonem č. 281/2023 Sb. s účinností od 1. října 2023, je povin-

nost zaměstnavatele informovat zaměstnance o obsahu pracovněprávního vztahu.

Novela zákoníku práce (dále „zák. práce“) má informační povinnosti zaměstnavatele upraveny v novém § 37. Zaměstnavatel je podle něj povinen písemně informovat o právech a povinnostech zaměstnance vyplývajících z pracovního poměru, jestliže je pracovní smlouva neobsahuje. **Tyto informace musí poskytnout nejpozději do sedmi dní (dříve do jednoho měsíce) od vzniku pracovního poměru.** Zaměstnavatel poskytne každému zaměstnanci informace písemně. Musí být poskytovány nebo předány v listinné nebo elektronické podobě. Pokud k nim má zaměstnanec přístup, mohou být uloženy a vytisknuty. Zaměstnavatel si uschová doklad o jejich předání a doručení.

Informace musí obsahovat např. jméno zaměstnance a název a sídlo zaměstnavatele, bližší označení druhu a místa výkonu práce, údaj o dovolené a o způsobu určování její délky.

Podle § 37 odst. 1 zák. práce musí být zaměstnanec na začátku pracovněprávního vztahu zaměstnavatelem dále písemně informován o taxativně vypočtených skutečnostech. Do tohoto ustanovení se doplnil údaj např. o době trvání a podmínkách zkušební doby, údaj o postupu, který je zaměstnavatel a zaměstnanec povinen dodržet při rozvazování pracovního poměru, údaj o poskytovaném odborném rozvoji zaměstnance apod.

V případech, že by došlo ke změnám uvedených údajů, je zaměstnavatel povinen zaměstnance písemně informovat bezodkladně, nejpozději však v den, kdy změna nabývá účinnosti.

1 Výjimkou jsou ustanovení o dovolené v dohodách konaných mimo pracovní poměr, která nabývají účinnosti od 1. ledna 2024.

2 O řadě novelizovaných oblastí zákoníku práce jsme již v průběhu legislativního procesu informovali na stránkách Advokátního deníku.

Tato povinnost se nevztahuje na změny právních předpisů a kolektivních smluv.

Nově je zařazena povinnost informovat o době trvání a podmínkách zkušební doby, o výpovědních dobách a postupu při neplatném rozvázání pracovního poměru.

Zaměstnavatel informační povinnost může splnit i tím, že odkáže zaměstnance na příslušný právní předpis, kolektivní smlouvu nebo vnitřní předpis. **Sedmidenní lhůta k informování běží od vzniku pracovního poměru.**

Informace v dohodách o práci

Neobsahuje-li dohoda o provedení práce (dále jen „DPP“) a dohoda o pracovní činnosti (dále jen „DPC“) informace uvedené v zák. práce, je zaměstnavatel povinen je sdělit zaměstnanci. Jedná se o údaje uvedené v § 77a.

Jsou to nové povinnosti, které jsou do novely zák. práce zapracovány na základě směrnice EU. Tuto povinnost musí zaměstnavatel splnit do sedmi dnů ode dne započítání výkonu práce. Některé informace mohou být nahrazeny odkazem na příslušný právní předpis, kolektivní smlouvu nebo vnitřní předpis. Proto bude vhodné, aby zaměstnavatel uvedl v písemném vyhotovení DPC a DPP odkaz na příslušná ustanovení zák. práce, která upravují např. překážky v práci apod.

V některých případech, které uvádí novela zák. práce, má zaměstnanec **právo na písemnou informaci od zaměstnavatele o důvodech výpovědi**, a tedy skončení DPC nebo DPP. Je to tehdy, jestliže se zaměstnanec domníval, že dostal výpověď proto, že se zákonným způsobem domáhal práva na informace při vzniku nebo změně DPC nebo DPP, práva na rozvržení pracovní doby nebo na odborný rozvoj. Neexistenci těchto důvodů by pak musel zaměstnavatel prokázat.

Denní a týdenní odpočinek

Nepřetržitý denní odpočinek

Změny v novele zák. práce (§ 90 odst. 1) zaručují zaměstnancům trvání nepřetržitého denního odpočinku **alespoň 11 hodin během 24 hodin po sobě jdoucích**. Mladistvému zaměstnanci pak alespoň 12 hodin. Kritériem pro poskytování tohoto odpočinku již není celková doba mezi koncem jedné směny a začátkem směny následující, ale cyklus 24 hodin po sobě jdoucích.

U zaměstnanců, kteří jsou mladší 18 let, je tato minimální délka nepřetržitého odpočinku zaručena zákonem absolutně a nejsou z ní připuštěny výjimky.

U zaměstnanců starších než 18 let jsou možné výjimky. Jsou situace, kdy není možné zaměstnancům zaručit při rozvržení stanovené pracovní doby nepřetržitý odpočinek mezi dvěma směnami v délce nejméně 11 hodin.

Odpočinek může být zkrácen až na osm hodin po sobě jdoucích během 24 hodin zaměstnanci staršímu 18 let za podmínky, že následující odpočinek bude prodloužen o dobu zkrácení tohoto odpočinku. Jedná se o druhy prací, které jsou uvedeny v § 90 odst. 2 zák. práce.

Výjimky pro zkrácení odpočinku je možné rozdělit do dvou skupin. Jednak **jsou to havarijní situace, jednak živelní a obdobné mimořádné situace**, kdy jde o vážné nebezpečí ohrožující život a zdraví.

Právní úprava je tak v souladu s čl. 3 směrnice ES č. 93/104/EC, který požaduje poskytování „dne odpočinku“ vždy v rámci 24 hodin po sobě jdoucích.

O dobu zkrácení nepřetržitého odpočinku v jednom dni musí být ve druhém dni odpočinek prodloužen. Tím se v souladu s čl. 17 citované směrnice zaměstnanci při zkrácení doby odpočinku poskytují rovnocenné náhradní doby.

Příklad:

Zaměstnanec byl v jednom dni zkrácen odpočinek na osm hodin a na pracovišti bude celkem 16 hodin. Z toho bude 14,5 hodiny pracovat a jedna a půl hodiny budou přestávky na jídlo a oddech. Následující den musí jeho odpočinek mezi dvěma směnami trvat 15 hodin (11 hodin za tento den a 4 hodiny z předcházejícího dne).

To prakticky znamená, že tento zaměstnanec nemůže odpracovat osm hodin pracovní doby, protože těchto osm hodin bude mít přerušeno přestávkou na jídlo a oddech. Tyto skutečnosti musí vzít zaměstnavatel v úvahu při rozvrhu pracovních směn.

Nepřetržitý odpočinek v týdnu

Zaměstnanci bude podle nové právní úpravy náležet **v rámci týdne nepřetržitý odpočinek v trvání alespoň 24 hodin, spolu s nepřetržitým denním odpočinkem (11 hodin) je to 35 hodin**. Nepřetržitý odpočinek v týdnu nesmí činit u mladistvého zaměstnance méně než 48 hodin.

Tento odpočinek se musí opakovat v sedmidenních obdobích a nemůže být shromažďován tak, že by si zaměstnanec mohl nahromadit více volna a vyčerpat si je najednou, např. až za tři týdny apod. K tomu, aby nepřetržitý odpočinek byl poskytován vždy během jednoho týdne, jsou důvodem zejména zdravotní hlediska zohledněná i v právu Evropské unie.

Stanovený počet hodin (35) nepřetržitého odpočinku je více než jeden den, ale nejsou to celé dva dny. Pokud zaměstnanec pracuje např. i v sobotu (např. v obchodě a ve službách), představuje 35 hodin dobu jednoho a půl dne volna v týdnu, takže v praxi na něj musí připadnout většinou i minimálně část soboty.

Zák. práce v § 92 odst. 2 nestanoví jako nárok, aby neděle byla dnem pracovního klidu, jako tomu bylo v dřívější úpravě.

V případě, že to umožňuje provoz zaměstnavatele, měl by být stanoven nepřetržitý odpočinek v týdnu všem zaměstnancům na stejný den, a pokud je to možné, aby do něho spadala neděle. Žádný zaměstnanec nemá však nárok na to, aby kalendářní neděle byla pro něho dnem pracovního klidu. Je to odůvodněno zejména provozními možnostmi zaměstnavatele (např. naléhavost některých prací), využitím technických a výrobních prostředků ve vícesměnných provozech apod.

Nepřetržitý odpočinek v týdnu není však možné u některých druhů prací poskytnout vždy v plné délce, tedy v délce 35 hodin. Proto zák. práce v § 92 odst. 4 odkazuje na § 90 odst. 2, že při výkonu uvedených druhů prací může být nepřetržitý odpočinek v týdnu zkrácen na 24 hodin. Je tak stanovena podmínka, že doba, o kterou se nepřetržitý odpočinek zkrátil, nesmí být poskytnuta samostatně. S následujícím nepřetržitým odpočinkem v týdnu musí být zaměstnanci poskytnut nepřetržitý odpočinek za období dvou týdnů v délce alespoň 70 hodin.

Přesčas ve zdravotnictví

Nejvíce diskutovanou otázkou v legislativním řízení byla problematika přesčasové práce ve zdravotnictví. (V parlamentu se debatovalo o novelizaci této části zákona – pozn. red.).

Nová opatření obsahuje novela zák. práce v § 93a. Jedná se o legislativní návrat k dřívější právní úpravě v zák. práce (dříve zrušený § 93a), podle něhož mohl být rozsah přesčasové práce ve zdravotnictví navýšen. Novela opětovně stanoví podmínky pro zvýšení přesčasové práce ve zdravotnictví. Další dohodnutou prací přesčas ve zdravotnictví se rozumí práce v nepřetržitém provozu spojená s poskytováním zdravotních služeb poskytovatelem lůžkové péče nebo poskytovatelem zdravotnické záchrané služby.

Nový § 93a zák. práce umožňuje lékařům, zubním lékařům, farmaceutům a zdravotnickým pracovníkům nelékařského zdravotnického povolání **dohodnout si písemně se zaměstnavatelem další práci přesčas do průměrné výše osm hodin týdně, u zaměstnanců zdravotnické záchrané služby do průměrné výše 12 hodin týdně.** Tato „navíc“ práce přesčas může být dohodnuta na období 26 týdnů, nebo kolektivní smlouvou až na 52 týdnů po sobě jdoucích. **Uvedení pracovníci ve zdravotnictví tak mohou vykonávat až 16 hodin práce přesčas týdně, za rok tedy 832 hodin.**

Novela zák. práce stanoví další podmínky pro platnost dohody. Musí být sjednána **písemně** (jinak je neplatná), nesmí být sjednána v prvních 12 týdnech ode dne vzniku pracovního poměru a na dobu delší než 52 týdnů po sobě jdoucích.

Okamžitě a bez udání důvodu lze tuto dohodu písemně zrušit v průběhu 12 týdnů od jejího sjednání. Dohoda může být vypovězena z jakéhokoliv důvodu nebo bez uvedení důvodu. Výpověď musí být dána písemně a doručena druhému účastníku. Pokud nebyla výpovědní doba sjednána kratší, činí dva měsíce, a musí být stejná pro zaměstnavatele i zaměstnance ve zdravotnictví.

Nový § 93a zák. práce chrání ve smyslu směrnice EU zaměstnance. **Zaměstnavatel nesmí zaměstnance nutit ke sjednání dohody.** Pokud by zaměstnanec dohodu nesjednal, nesmí být vystaven jakékoliv újmě. Právě z důvodu ochrany zaměstnanců je zachována platnost ostatních ustanovení zák. práce vztahujících se k práci přesčas. Do této oblasti patří i nová povinnost zaměstnavatele. **Musí vést evidenci o zaměstnancích, kteří vykonávají další dohodnutou přesčasovou práci.**

Dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr

Novela zák. práce nic nezměnila na povinnosti zaměstnavatele sjednat dohodu o pracovní činnosti (DPČ) a dohodu o provedení práce (DPP) písemně a jedno vyhotovení vydat zaměstnanci.

Podle původního návrhu novely zák. práce měli mít „dohodáři“ právo na poskytnutí veškerých náhrad za překážky v práci, včetně důležitých osobních překážek v práci podle § 199 zák. práce. Novela připouští poskytnutí náhrady odměny z dohody po dobu trvání těchto překážek v práci (§ 199 a § 200 až 205 zák. práce) jen tehdy, byla-li dohodnuta nebo uvedena ve vnitřním předpise.

Ustanovení zák. práce se vztahují na „dohodáře“ s uvedenými výjimkami. Neuplatní se ustanovení o převedení na jinou práci, dočasném přidělení, odstupném, dovolené (zvláštní úprava), skončení pracovního poměru, odměňování, cestovních náhradách

a náhradách při práci na dálku (nový § 190a zák. práce). „Dohodáři“ však musí být poskytnuty přestávky v práci, při splnění zákonných podmínek uvedených v § 88 zák. práce.

Přechod do pracovní smlouvy

Významná je „novinka“, která může umožnit zaměstnanci přechod z DPČ nebo DPP do pracovního poměru. Požádá-li zaměstnanec, jehož právní vztahy založené DPČ a DPP v předchozích 12 měsících v souhrnu u zaměstnavatele trvaly po dobu nejméně 180 dní, písemně zaměstnavatele o zaměstnání v pracovním poměru, **je zaměstnavatel povinen poskytnout mu nejpozději do jednoho měsíce odůvodněnou písemnou odpověď.** Může být kladná, směřující ke sjednání pracovního poměru, nebo záporná – toto stanovisko zaměstnavatel odůvodní např. vážnými provozními důvody nebo povahou práce.

Důvody pro výpověď

V některých případech, které uvádí novela zák. práce (§ 77 odst. 7), má zaměstnanec právo na písemnou informaci od zaměstnavatele o důvodech výpovědi, a tedy skončení DPČ nebo DPP.

Je to tehdy, jestliže se zaměstnanec domníval, že dostal výpověď proto, že se zákonným způsobem domáhal práva na informace při vzniku nebo změně DPČ nebo DPP, práva na rozvržení pracovní doby nebo na odborný rozvoj. Neexistenci těchto důvodů by pak musel zaměstnavatel prokázat.

Dovolená v dohodách

Zaměstnancům pracujícím na základě dohod automaticky při splnění v zák. práce stanovených podmínek **vznikne právo na dovolenou. Toto právo vzniká od 1. ledna 2024. Uplatní se obecná právní úprava dovolené podle § 211 až 223 zák. práce.**

Zaměstnanec však musí splnit zákonné podmínky. Pro účely dovolené se za týdenní pracovní dobu považuje u zaměstnanců pracujících na DPČ a DPP týdenní pracovní doba v délce 20 hodin. Nerozhoduje, zda a v jakém skutečném rozsahu počtu hodin týdně byla práce v dohodě sjednána a konána.

Pracovněprávní vztah zaměstnance k zaměstnavateli na tutéž dohodu musí v příslušném kalendářním roce **nepřetržitě trvat alespoň čtyři týdny** (tj. 28 kalendářních dnů) **a zaměstnanec musí odpracovat alespoň čtyřnásobek své fiktivní týdenní pracovní doby.** Zaměstnanec pracující na základě DPČ a DPP tak musí odpracovat pro účely dovolené alespoň 80 hodin v příslušném kalendářním roce. Do toho se započítávají náhradní doby, např. kdy zaměstnanec nepracuje pro překážky v práci nebo nepracuje proto, že je svátek. Aby právo na dovolenou vzniklo, musí být obě podmínky (nepřetržitě trvání dohody a výkon práce) splněny současně.

Délka dovolené

Délka dovolené se stanoví v souladu s § 213 zák. práce tak, že za každou celou odpracovanou týdenní pracovní dobu přísluší zaměstnanci dovolená v délce 1/52 této týdenní pracovní doby vynásobené výměrou dovolené, přičemž výsledek se vždy zaokrouhlí

na celé hodiny nahoru. K výpočtu se použije tzv. „univerzální vzorec“ ve tvaru: počet celých odpracovaných násobků týdenní pracovní doby/52 × týdenní pracovní doba × výměra dovolené. Pro účely dovolené se bude posuzovat týdenní pracovní doba v rozsahu 20 hodin týdně. Zaměstnanci tak při čtyřtýdenní dovolené za odpracování každých 20 hodin (včetně náhradních dob) vznikne právo na jednu dvanáctinu (1/52) z 80 hodin (20 × 4). Tedy přibližně 1,5 hodiny dovolené.

Příklad:

Zaměstnanec pracující na základě dohody o provedení práce odpracoval v době od června do září 292 hodin, tedy 14násobek fiktivní 20hodinové týdenní pracovní doby (292 : 20 = 14,6). Při výměře 4 týdnů vzniklo právo na 22 hodin dovolené (14/52 × 20 × 4 = 21,54.)³

Nebude-li mít zaměstnanec možnost si dovolenou vyčerpat ve volnu, zaměstnavatel mu za ni po skončení práce podle dohody poskytne náhradu mzdy.

Rozvrh pracovní doby

Novela zák. práce přináší významnou povinnost zaměstnavatelům. „Dohodářům“ musí předem rozvrhnout pracovní dobu v písemném rozvrhu pracovní doby a seznámit s ním nebo s jeho změnou zaměstnance nejpozději tři dny před začátkem směny nebo období, na něž je pracovní doba rozvržena. Zaměstnavatel se může se zaměstnancem dohodnout na jiné době seznámení.

Toto ustanovení (§ 74 odst. 2) bylo v senátním návrhu změněno, Poslanecká sněmovna změnu v opětovném projednávání nepřijala.

Dočkáme se souladu rodinného a pracovního života?

Pro mnohé rodiče a zaměstnance s pečovatelskými povinnostmi je **rovnováha mezi pracovním a soukromým životem značným problémem**, který má negativní dopad zejména na nižší zaměstnanost žen a jejich odměňování. To se snaží řešit směrnice Evropského parlamentu a Rady EU 2019/1158 o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem rodičů a pečujících osob.

Proto novela zák. práce v souladu se směrnicí řeší některé otázky kolem otcovské i rodičovské dovolené, pružného zaměstnávání žen apod., což by mělo napomoci k dosažení souladu mezi rodinným a pracovním životem.

Otcovská dovolená

Otcovská dovolená je od 1. prosince 2022 **překážkou v práci** podle § 195a zák. práce. Navazuje na § 38a až 38d zákona o nemocenském pojištění. Zaměstnavatel je povinen na žádost otce ji poskytnout. Otcovská náleží, pokud nástup na ni nastal v období šesti týdnů ode dne narození dítěte nebo ode dne převzetí dítěte do péče. Podpůrčí doba u otcovské dovolené činí dva týdny a její výše činí 70 % denního vyměřovacího základu.

Zaměstnanec v době čerpání dávky nastoupí v souladu se zák. práce na otcovskou dovolenou (nikoliv rodičovskou dovolenou či neplacené volno, jako tomu bylo dříve). Změna se promítla také do ust. § 53 a 54 zák. práce. V době čerpání otcovské dovolené

nelze, obdobně jako při čerpání rodičovské dovolené, dát výpověď z pracovního poměru. Zaměstnanec je v tzv. ochranné době. Jedinou výjimkou je § 54 písm. a) zák. práce, jde-li o výpověď z důvodu zrušení zaměstnavatele nebo jeho části.

Rodičovská dovolená

Po vyčerpání mateřské dovolené (tzv. placené) má zaměstnankyně nárok na to, aby jí byla poskytnuta rodičovská dovolená až do tří let věku dítěte (§ 196 zák. práce). Stejný nárok má i otec dítěte, a to od jeho narození. Tato rodičovská dovolená se poskytne v rozsahu, o jaký zaměstnanec/kyně požádá, ve většině případů v závislosti na době čerpání rodičovského příspěvku.

Pečovatelská dovolená

Podle směrnice EU má každý zaměstnanec právo na pečovatelskou dovolenou v délce pěti pracovních dní za rok. Pracovníprávní předpisy v ČR neuvádějí pojem pečovatelská dovolená, ale dlouhodobé ošetřovné. Tento pojem plně koresponduje s čl. 6 směrnice EU.

Nárok na dlouhodobé ošetřovné má zaměstnanec (pojištěnec), který **pečuje o osobu potřebující poskytování dlouhodobé péče v domácím prostředí**. Podmínkou je, že nevykonává v zaměstnání, z něhož dlouhodobé ošetřovné náleží, nebo v jiném zaměstnání práci.

Dlouhodobou péčí se rozumí poskytování celodenní péče ošetřované osobě. Délka pracovního volna je maximálně 90 kalendářních dnů. **Z hlediska nemocenského pojištění se označuje jako podpůrčí doba dlouhodobého ošetřovného**. Začíná prvním dnem vzniku potřeby dlouhodobé péče a končí dnem, v němž končí tato potřeba.

Výhody pro zaměstnance/kyně s dětmi – včetně práce na dálku

Zaměstnavatel je povinen přihlížet při zařazování do směn též k potřebám zaměstnankyně nebo zaměstnance pečujícího o dítě.

Požádá-li těhotná zaměstnankyně, zaměstnankyně nebo zaměstnanec pečující o dítě mladší než 15 let, nebo zaměstnankyně nebo zaměstnanec, kteří převážně sami dlouhodobě pečují o osobu, která se podle zvláštního právního předpisu považuje za osobu závislou na pomoci jiné fyzické osoby, zaměstnavatele písemně o kratší pracovní dobu podle § 80 nebo o jinou vhodnou úpravu stanovené týdenní pracovní doby nebo kratší pracovní doby, je zaměstnavatel povinen žádosti vyhovět, nebrání-li tomu vážné provozní důvody. Nevyhoví-li zaměstnavatel žádosti, je povinen to písemně odůvodnit.

Novela zák. práce zajišťuje v § 241 odst. 3 právo zaměstnance (stanoví povinnost zaměstnavatele) na obnovení původní týdenní pracovní doby, pokud o to požádá.

Nové ust. § 241a zák. práce taxativně vyjmenovává okruh zaměstnanců, jimž by měl zaměstnavatel vyhovět v jejich písemné žádosti o možnosti výkonu **práce na dálku** podle § 317 zák. práce. **Jedná se o těhotné zaměstnankyně, o zaměstnance či zaměstnankyně pečující o dítě mladší devíti let nebo o osoby, které jsou závislé na jejich pomoci. Případné záporné stanovisko je zaměstnavatel povinen písemně odůvodnit.** Nebude-li zaměstnanec se záporným odůvodněním zaměstnavatele souhlasit, může se obrátit s návrhem na řešení záležitosti na soud.

³ Příklad byl převzat z důvodové zprávy k novele zák. práce.

Jednodušší doručování pracovněprávních písemností

Zák. práce v § 334 až 337 již neukládá zaměstnavateli povinnost, aby některé písemnosti doručoval zaměstnanci do vlastních rukou. Zejména se jedná o právní jednání, kterými se končí pracovní poměr.

Na doručování těchto písemností subsidiárně platí obecná právní úprava doručování obsažená v občanském zákoníku, č. 89/2012 Sb. (dále jen „o. z.“), která je flexibilnější než právní úprava obsažená v zák. práce. Podle § 570 odst. 1 o. z. právní jednání působí vůči nepřítomné osobě od okamžiku, kdy jí projev vůle dojde; zmaří-li vědomě druhá strana dojití, platí, že řádně došlo k doručení.

Doručování na pracovišti

Novela zák. práce dává přednost doručování pracovněprávních písemností na pracovišti. Písemnosti se zaměstnanci doručují do vlastních rukou na pracovišti, v jeho bytě nebo kdekoli bude zastížen, anebo prostřednictvím sítě nebo služby elektronických komunikací. Není-li to možné, může zaměstnavatel písemnost doručit prostřednictvím provozovatele poštovních služeb.

Stává se často, že zaměstnanec písemnost, např. výpověď z pracovního poměru nebo změnu mzdového výměru, odmítne na pracovišti převzít. Potom zaměstnavateli stačí, když odmítnutí prokáže (např. svědecky), a písemnost se považuje za doručenu. Postup zaměstnance je k jeho tíži, neboť v důsledku toho nebude mít informace o důvodech např. výpovědi z pracovního poměru, a její případnou neplatnost bude z tohoto důvodu v případném soudním řízení uplatňovat obtížněji.

Doručování poštou

Zák. práce sice dává přednost osobnímu doručení, ale někdy to není možné. Potom může být doručováno prostřednictvím provozovatele poštovních služeb (nejčastěji poštou). S tím jsou ovšem spojena určitá rizika, která musí zaměstnavatel brát v úvahu. Jinak by důsledky špatného doručení nesl sám.

Zaměstnavatel písemnost zasílá na poslední adresu zaměstnance, která je mu známa, příp. může být doručována tomu, koho zaměstnanec plnou mocí s ověřeným podpisem určil k přijetí písemnosti. Jedná se o adresu pro doručování, kterou zaměstnanec zaměstnavateli uvedl např. v osobním dotazníku při vzniku pracovněprávního vztahu.

Nebyl-li zaměstnanec, kterému má být písemnost doručena, zastížen, ačkoliv se v místě doručení zdržuje, doručovatel uloží písemnost v místně příslušné provozovně pošty nebo u obecního úřadu. Zaměstnanec o tom písemně uvědomí a vyzve ho, aby si písemnost do 15 kalendářních dnů vyzvedl. Současně ho prokazatelně poučí o následcích odmítnutí převzetí písemnosti. O tom by měl doručovatel provést písemný záznam.

Jde-li o písemnost zasílanou poštou, která se citelně dotýká zaměstnance, je pochopitelné, že se doručení často vyhýbá nebo převzetí odmítne. Právo ovšem není na jeho straně. Jestliže zaměstnanec svým jednáním nebo opomenutím doručení písemnosti zmařil, považuje se zásilka za doručenu dnem, kdy zaměstnanec její převzetí odmítl.

Elektronické doručení

K doručení písemnosti elektronicky zaměstnavatel potřebuje **písemný souhlas zaměstnance**. Další podmínkou je, že zaměstnanec uvede elektronickou adresu pro doručování, kterou zaměstnavatel nemá k dispozici. Ještě dříve, než zaměstnavatel dostane souhlas k doručování od zaměstnance, musí ho písemně informovat o podmínkách tohoto způsobu doručování.

Zaměstnanec **může svůj souhlas** s doručováním **písemně odvolat**. Novela zák. práce stanoví v § 335 odst. 3 i novou povinnost pro zaměstnance. **Jestliže převzetí písemnosti nepotvrdí ve lhůtě 15 dnů ode dne jejího dodání, považuje se za doručenu posledním dnem této lhůty.**

Doručování do datové schránky zaměstnance

Nové ust. § 335a zák. práce uvádí podmínky, které umožňují doručování prostřednictvím datové schránky. **Zaměstnanec s tím musí vyslovit písemný souhlas**. Zaměstnanec má desetidenní lhůtu k přihlášení do datové schránky ode dne dodání písemnosti. Jinak by se písemnost považovala za doručenu posledním dnem této lhůty.

Nově přitom již není vyžadováno, aby byla datová zpráva podepsána uznávaným elektronickým podpisem zaměstnance. Současně se zavedl předpoklad doručení v případě, že zaměstnanec převzetí písemnosti nepotvrdí ve lhůtě 10 dnů ode dne jejího dodání. Zaměstnanec tak doručení písemnosti nebude moci zabránit tím, že její převzetí zaměstnavateli nepotvrdí.

Zmaření doručení

Za jednání zaměstnance, které se považuje za zmaření nebo vyhýbání se doručení, se např. považuje, když zaměstnanec nebylo možné na poslední zaměstnavateli známé adrese zastihnout, změnil-li zaměstnanec adresu, zásilku si v odběrní lhůtě nevyzvedl apod. Za doručenu se považuje i zásilka, jestliže zaměstnanec odmítl stvrdit její přijetí na doručence nebo trval na tom, aby zásilka byla na poště otevřena ještě dříve, než ji převezme, apod.

Naproti tomu není možné jako zmaření doručení písemnosti posuzovat, jestliže v době doručování byl zaměstnanec na dovolené, jejíž nástup mu zaměstnavatel určil. Podmínkou je, že jeho adresa, kterou zaměstnavateli nahlásil, souhlasí se skutečností a zaměstnavatel písemnost zasílá do místa jeho bydliště, a nikoliv do místa pobytu o dovolené. Mezi další důvody patří např. pracovní neschopnost, pobyt v lůžkovém zařízení apod.

Doručování písemnosti zaměstnancem

Zaměstnanec doručuje písemnost zaměstnavateli zpravidla osobním předáním v místě sídla zaměstnavatele. Na žádost zaměstnance je zaměstnavatel povinen doručení písemnosti písemně potvrdit. Doručení písemnosti zaměstnavateli je splněno, jakmile ji zaměstnavatel převzal. Jestliže zaměstnavatel odmítne převzít písemnost, neposkytne součinnost nebo jinak znemožní doručení písemnosti v místě sídla nebo v místě podnikání zaměstnavatele, považuje se písemnost za doručenu dnem, kdy k takové skutečnosti došlo.

Zaměstnanec může doručit písemnost zaměstnavateli prostřednictvím sítě nebo služby elektronických komunikací na elektronickou adresu, kterou zaměstnavatel pro tento účel zaměstnanci

oznámil. Tato písemnost musí být podepsána uznávaným elektronickým podpisem zaměstnance. Důsledky písemnosti jsou neúčinné, pokud se vrátí zaměstnanci jako nedoručitelná.

Písemnost doručovaná zaměstnavateli prostřednictvím **sítě nebo služby elektronických komunikací** je doručena dnem, kdy převzetí potvrdí zaměstnavatel zaměstnanci datovou zprávou. Jestliže zaměstnavatel převzetí písemnosti nepotvrdí ve lhůtě 15 dnů ode dne jejího dodání, považuje se za doručenou posledním dnem této lhůty. Při doručování do **datové schránky** zaměstnavatele platí nové pravidlo: jestliže se zaměstnavatel do ní nepřihlásil ve lhůtě 10 dnů ode dne dodání písemnosti, považuje se poslední den této lhůty za doručení.

Elektronické sjednávání pracovního vztahu

Elektronické sjednávání pracovního vztahu má vliv i na doručování. Do zák. práce byl nově zařazen § 21, který řeší způsob doručování písemností týkajících se utváření nebo změny obsahu pracovního závazku. **Byly-li pracovní poměr nebo dohoda o pracovní činnosti nebo o provedení práce uzavřeny elektronicky, bude sjednání platné pouze tehdy, bude-li tato písemnost doručena na vlastní elektronickou adresu zaměstnance.**

Zaměstnanec tak má právo získat znění smlouvy do své elektronické dispozice a může se přesvědčit o obsahu závazku, který elektronicky sjednal. Nová úprava vyhovuje zaměstnanci, který je méně zdatný v užívání informačních technologií.

Zaměstnanec má právo od pracovní smlouvy nebo dohody odstoupit do sedmi dnů ode dne dodání na jeho elektronickou adresu. Odstoupení musí být písemné, jinak se k němu nepřihlíží. Tím se právní jednání, např. vznik nebo změna pracovní smlouvy nebo dohody, ruší od samého počátku. To pak může zakládat další vzájemné „právní“ jednání mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem.

Nová pravidla pro práci na dálku

Předpokladem pro práci na dálku je **písemná dohoda zaměstnance se zaměstnavatelem**. Může být sjednána samostatně jako forma právního jednání nebo může být součástí pracovní smlouvy nebo dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr.

Důležitý bude údaj o rozvržení pracovní doby, zda si rozvrh provede zaměstnanec sám, nebo zaměstnavatel. Možná je i kombinace v jednotlivých dnech, např. u pružné pracovní doby podle § 85 zák. práce.

Kdy sjednat smlouvu?

Zaměstnanec může zaměstnavatele požádat o umožnění výkonu práce na dálku a sjednání dohody. **Zaměstnavatel nebude povinen vyhovět.**

Pokud však požádá o tuto formu pracovního zapojení zaměstnankyně nebo zaměstnanec pečující o dítě mladší než devět let, těhotná zaměstnankyně a zaměstnanec nebo zaměstnankyně pečující o osobu závislou na pomoci jiné fyzické osoby a nevyhoví-li zaměstnavatel žádosti, bude **povinen písemně odůvodnit její zamítnutí**, např. pro vážné provozní důvody.

V současnosti lze jen velmi obtížně předvídat, zda se tito zaměstnanci budou v případě odmítnutí jejich žádosti obracet s návrhem na soud, aby zaměstnavatel prokázal důvody pro odmít-

nutí. I přes kladné rozhodnutí soudu ve prospěch zaměstnance by jeho pracovní pozice u zaměstnavatele, který „prohrál“ soud, rozhodně nebyla záviděníhodná.

Závazek z dohody o práci na dálku lze rozvázat písemnou dohodou zaměstnavatele se zaměstnancem ke sjednanému dni. **Tento závazek mohou zaměstnavatel nebo zaměstnanec rovněž písemně vypovědět z jakéhokoliv důvodu nebo bez uvedení důvodu s patnáctidenní výpovědní dobou, která začíná dnem, v němž byla výpověď doručena druhé smluvní straně.**

Rozvrh pracovní doby

Nové ust. § 317 zák. práce umožňuje na základě dohody se zaměstnavatelem, aby si zaměstnanec pracující na dálku rozvrhl pracovní dobu sám. Na jeho pracovní právní vztah se nebudou uplatňovat některá ustanovení zák. práce týkající se pracovní doby, osobních překážek v práci a odměňování. **Délka denní směny však nesmí přesáhnout 12 hodin.**

Úhrada nákladů

Povinnost hradit náklady, které vzniknou zaměstnanci při výkonu práce a budou v souvislosti např. se spotřebovanou energií apod., vznikne zaměstnavateli tehdy, jestliže se se zaměstnancem na tom dohodne. Jedná se např. o náklady, jako je plyn, elektřina, pevná paliva, dodávka tepla (dálkové vytápění) a centralizované poskytování teplé vody, dodávka vody z vodovodů a vodáren a odvádění odpadních vod, odvoz odpadních vod a čištění jímek a odvoz komunálního odpadu. **Úhradu stanoví Ministerstvo práce a sociálních věcí paušální částkou.**

S pomocí koeficientů se vypočítá paušální částka na dospělého v průměrné domácnosti při práci na hodinu a bude platit pro kalendářní rok. K úpravě paušálu by došlo, kdyby výchozí hodnoty se zvedly nebo klesly nejméně o 20 %. **Výsledný hodinový paušál by podle vyhlášky Ministerstva práce a sociálních věcí měl činit 4,60 Kč. ❖**

Christian Bibelriether

Advokát • Rechtsanwalt

Právní služby v Německu

(již od roku 1998)

Česky hovořící německý advokát nabízí právní poradenství a pomoc v oblasti německého a mezinárodního práva soukromého včetně zastoupení před německými soudy.

Luragogasse 5
94032 Passau/SRN

tel.: 0049 851 33403
00420 910 259 869
ID datové schránky: g3jhjji

www.advokanc.de

advokat@advokanc.de

inzerce

Jak na výklad práva EU: manuál pro advokáty

Před nedávnem, konkrétně v BA č. 12/2022, jsme se zaměřili na to, jak koncipovat podání k Soudnímu dvoru EU v případě předběžných otázek.¹ Nicméně předběžných otázek se nepodává v České republice tolik v poměru k tomu, jak moc je náš právní řád protkán právem unijním.² Proto vcelku běžně nastává situace, kdy se musí advokáti sami popasovat s aplikací unijních předpisů na dotčenou situaci.³ Abychom ale správně aplikovali požadavky plynoucí z unijních předpisů, potřebujeme být schopni právo EU nejdříve vyložit. Proto i v běžné každodenní práci s unijními nařízeními, rozhodnutími nebo směrnicemi, které jsou rozvedeny v českých zákonech, musíme zejména správně pochopit jejich jednotlivá ustanovení, abychom následně přistoupili k jejich vnitrostátní aplikaci.⁴

JUDr. Tereza Kunertová, Ph.D., LL.M.,

působí jako odborná asistentka na Katedře evropského práva PF UK v Praze.

Srozumitelnost předpokladem správné vnitrostátní aplikace

Jednou ze základních podmínek přímého účinku unijního práva, tj. dovolatelnosti se konkrétního unijního ustanovení na řešenou situaci,⁵ je jeho **jasnost, přesnost a bezpodmínečnost**. Mnohá ustanovení unijních předpisů však nemusí být na první pohled jasná a nemusí být zcela zřejmé, co se jimi vyžaduje. Unijní harmonizace je vesměs výsledkem legislativního kompromisu více aktérů, ať už v rámci pozměňovacích návrhů poslanců Evropského parlamentu, nebo z řad členských států v Radě, anebo i v případě Komise samotné při snaze vzít v potaz výsledky veřejných konzultací. Ani české předpisy nebývají vždy uživatelsky přívětivé, tudíž asi nepřekvapí obdobná nesrozumitelnost unijních předpisů, kde se do jejich přijetí navíc promítá různorodost právních řádů a kulturních odlišností napříč členskými státy.

Případná nejasnost dotčeného ustanovení však automaticky neznamená, že postrádá přímý účinek. Při takové koncepci by *ad absurdum* zbylo velmi malé procento zcela všeobecně jasných unijních předpisů, které by byly nadány dovolatelností na národní úrovni. **Konečný výkladový monopol na právo EU má sice Soudní dvůr EU, avšak pokaždé, kdy se setkáme s možnou nejasností unijního ustanovení, nedochází automaticky k položení předběžné otázky Soudnímu dvoru EU.**⁶ Musíme tudíž často sami přistoupit k **vlastnímu výkladu unijního práva** a překlenout jím případnou prvotní nejasnost a nesrozumitelnost unijního předpisu.

Obecně v první řadě platí, že při výkladu práva EU bychom se jej neměli snažit pouze napasovat na národní pojmy a vykládat jej stejně tak, jak vykládáme české předpisy.

Cílem unijní harmonizace je sblížit často poněkud rozdílné úpravy v jednotlivých členských státech, k čemuž dochází i přes vytváření nových institutů a unijních pojmů.⁷ Postupem doby by se naopak národní právní řády měly díky unijní harmonizaci připodobnit a sjednotit výklad unijních pravidel bez ohledu, v jakém členském státě k interpretaci a aplikaci dochází.⁸ Při aplikaci práva EU bychom tudíž měli výkladově postupovat plně při vědomí a zohlednění této jeho specifické povahy.

1 T. Kunertová: Jak na předběžné otázky k Soudnímu dvoru EU: manuál pro advokáty, Bulletin advokacie č. 12/2022, str. 19-24.

2 Ročně bývá v EU přijato přibližně 2 000 závazných aktů (např. dle zveřejněných statistických údajů v eur-lexu bylo v roce 2022 přijato 1 786 závazných unijních aktů Evropského parlamentu a/nebo Rady a Komise, avšak v průměru je českými soudy podáno ročně pouze 5,5 předběžných otázek (na základě údajů z výročních zpráv Soudního dvora za roky 2004-2022, kdy za dobu našeho členství v EU bylo do konce roku 2022 celkem podáno 104 předběžných otázek z České republiky).

3 Ač vnímám pojem unijní předpis šířeji než unijní akt, používám je pro účely tohoto článku *promiscue*.

4 V článku se zaměřuji zejména na výklad unijní harmonizace v podobě sekundárních/terciárních nařízení, směrnic a rozhodnutí. Nicméně i pro výklad Smluv a jiných unijních norem lze navržený výkladový postup aplikovat obdobně.

5 Míra přímého účinku se v praxi velmi různí dle unijního předpisu, kterého se snažíme dovolat, a vůči komu. Hovoříme o tzv. vertikálních a horizontálních přímých účincích.

6 K podávání předběžných otázek ze strany českých soudů blíže viz N. Dřínovská, Z. Vikarská: Evropská zletilost českých (nejvyšších) soudů aneb prvních 18 let předběžných otázek z Brna, Časopis pro právní vědu a praxi č. 1/2023, str. 9-45.

7 Mnohé pojmy v unijním právu mají unijní význam, a je tak třeba je vykládat tak, jak je vyložil Soudní dvůr nebo požaduje daný unijní předpis, namísto tradičního výkladu v členském státě. Např. pojem pracovník pro volný pohyb pracovníků nesmíme směřovat s pojmem zaměstnanec dle českého pracovního práva. Soudní dvůr podpořil tento přístup s tím, že pokud by bylo ponecháno na členských státech, aby si pojem definovaly, mohlo by se stát, že každý členský stát by definoval pracovníka jinak, a tím eliminoval ochranu zajištěnou ve Smlouvách. Srov. rozsudek Soudního dvora ze dne 19. 3. 1964, *Hoekstra*, 75/63, EU:C:1964:19.

8 Jednou z cest vnitrostátní aplikace práva EU je nepřímý účinek, tj. eurokonformní výklad, při němž se národní právo vykládá ve světle cílů unijního práva. I v této aplikační zásadě je přítomen požadavek na postupné sblížení národních právních řádů a jednotný unijní postup výkladové praxe napříč orgány a soudy ve všech členských státech.

Ztraceno v překladu

Akty Evropské unie se standardně publikují v Úředním věstníku EU ve všech jazykových verzích.⁹ Vzhledem k 24 úředním jazykům v Evropské unii nemůže být jazykový výklad převládající výkladovou metodou v právu EU. Navíc se stává, že ustanovení unijního předpisu se mohou lišit v různých jazykových verzích. To je dáno i tím, že se unijní legislativní akty v průběhu legislativního procesu vyjednávají zejména v anglickém/francouzském jazyce, a ostatní jazykové verze jsou v podstatě překlady. Nicméně to neznamená, že by měla mít anglická nebo francouzská jazyková verze přednost, neboť **všechny úřední jazyky EU si mají být rovný.**¹⁰

Jelikož se ale samotné návrhy předpisů EU projednávají primárně v anglickém a příp. francouzském jazyce a ostatní ver-

9 Myšleno zejména nařízení, směrnice či rozhodnutí Evropského parlamentu a/nebo Rady, coby sekundární unijní (ne)legislativní akty, anebo Evropské komise, coby terciární nelegislativní unijní akty. Vedle toho je přijímána celá skupina tzv. soft law aktů, např. ze strany evropských orgánů dohledu ve formě různých doporučení, vodítek, výkladových pokynů. Ty nebývají vždy publikovány v Úředním věstníku EU a může se stát, že existuje pouze jejich anglická/francouzská verze. U závazných unijních předpisů je však vyhlášení v jazyce členského státu klíčové, neboť pokud „... nebylo vyhlášeno v jazyce členského státu, nelze uplatňovat vůči jednotlivcům v tomto státě ...“ (rozsudek Soudního dvora ze dne 11. 12. 2007, *Skoma-Lux*, C-161/06, EU:C:2007:773, bod 61).

10 „Podle ustálené judikatury Soudního dvora tak nemůže formulace použitá v jedné z jazykových verzí ustanovení unijního práva sloužit jako jediný základ pro výklad tohoto ustanovení ani jí nemůže být přiznána přednostní povaha vzhledem k jiným jazykovým verzím. Ustanovení unijního práva totiž musí být vykládána a používána jednotně na základě znění vypracovaných ve všech jazycích Evropské unie. V případě rozdílu mezi různými jazykovými verzemi unijního práva musí být dotčené ustanovení vykládáno podle celkové systematiky a účelu právní úpravy, jejíž je součástí“ (např. rozsudek Soudního dvora ze dne 29. 4. 2015, *Léger*, C-528/13, EU:C:2015:288, bod 35). Ačkoli, jak Bobek uvádí, rovnocennost jazyků v Evropské unii je mýtem, v praxi to neznamená, že anglická či francouzská verze má přednost. Viz M. Bobek: *The Binding Force of Babel: The Enforcement of EC Law Unpublished in the Languages of the New Member States*, *The Cambridge Yearbook of European Legal Studies* č. 9/2006-2007, str. 43-80.

11 Může jít zejména o rozdíly v použitých jednotných a množných číslech, dvojitých záporech, spojkách a/nebo, které čistě jazykově mohou vést k velmi odlišnému výkladu, než bylo evropskými zákonodárci zamýšleno.

12 K výkladu práva EU též blíže D. Sehnálek: *Specifika výkladu práva Evropské unie a jeho vnitrostátní důsledky*, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2019.

13 Např. účelem a smyslem evropské regulace distribuce pojištění jsou mj. ochrana spotřebitele skrze vyšší informovanost zákazníků a důraz na lepší porozumění pojistných produktů a odbornost prodejců. Srov. 10. bod preambule směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/97 ze dne 20. ledna 2016 o distribuci pojištění: „*Současné i nedávné finanční otřesy zdůraznily význam zajištění účinné ochrany spotřebitele ve všech finančních odvětvích*“, nebo 43. bod její preambule: „*Jelikož cílem této směrnice je posílit ochranu spotřebitele...*“

14 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů) (dále jen „GDPR“).

15 Srov. např. 2. bod preambule GDPR, dle něhož „*cílem tohoto nařízení je přispět k dotvoření prostoru svobody, bezpečnosti a práva a hospodářské unie, k hospodářskému a sociálnímu pokroku, k posílení a sblížení ekonomik v rámci vnitřního trhu a k dobrým životním podmínkám fyzických osob*“, ve spojení s 3. bodem preambule, který osvětloval účel předchozí směrnice, jenž se přenáší i na GDPR.

16 Srov. 9. a 10. bod preambule GDPR.

17 Srov. tradičně trochu alibistické znění 170. bodu preambule GDPR.

18 Srov. rozsudek Soudního dvora ze dne 22. 11. 2012, *Westbahn Management*, C-136/11, EU:C:2012:740, bod 33.

19 Smlouva o Evropské unii a zejména Smlouva o fungování Evropské unie.

20 Evropský parlament a Rada, či např. pouze Rada.

ze jsou vesměs překlady, je **při výkladu unijních předpisů vhodné se v první řadě podívat i do jiných jazykových verzí a porovnat si vzájemně jejich znění.**¹¹ Už při tomto prvním srovnání si můžeme udělat obrázek, zda česká verze unijního aktu nevyznívá jinak nebo nesvádí k jinému postupu než ostatní jazykové verze.

Cíl a účel unijního předpisu

Vzhledem k nemožnosti se spoléhat čistě na jazykové znění unijního předpisu je hlavní výkladovou metodou teleologický výklad, a to konkrétně zásada *effet utile* (užitečný účinek).¹² U výkladu *effet utile* zjišťujeme, **jaký je účel dotčeného ustanovení unijního předpisu, jež potřebujeme aplikovat.** Dotazujeme se na cíl, kterého má unijní předpis dosáhnout.

Cíl a účel unijního předpisu nelze vždy vyčíst pouze ze samotného názvu unijního aktu, kdy jeho cílem může být něco zcela jiného, než bychom od konkrétního unijního předpisu na první pohled možná čekali. Např. v oblasti finančních služeb bývá velmi často skutečným cílem unijních předpisů ochrana spotřebitele.¹³ Celou dotčenou úpravu je třeba vykládat tímto prizmatem a **v případech různých výkladových variant zvolit tu, co nejspíše chrání spotřebitele, a naplňuje tak nejlépe účel unijní úpravy.**

Co uvádí preambule

Objasnit cíl a účel unijní harmonizace napomáhá za prvé preambule a její jednotlivé recitály. Ta působí jako důvodová zpráva, oproti českým zákonům se však nejedná o samostatný dokument, ale je připojena k unijnímu aktu na jeho počátku. **Ač nemá závaznou povahu, pomáhá rozkrýt cíle a důvody pro přijetí unijního předpisu a i obsah ustanovení v něm obsažených.**

Preambule může být různě obsírná v závislosti na tom, jak moc jde o novou nebo komplexnější právní úpravu, kterou je třeba blíže osvětlit. Pokud si vezmeme za příklad GDPR, preambule tohoto nařízení čítá úctyhodných 173 bodů.¹⁴ Najdeme v nich ozřejnění cíle nové úpravy,¹⁵ proč je třeba nahradit původní směrnici a zvolit formu nařízení,¹⁶ podrobnější osvětlení k jednotlivým ustanovením a dále vypořádání se se zásadami subsidiarity a proporcionality,¹⁷ což je základní podmínkou legislativního procesu v oblasti sdílené pravomoci EU, kam ochrana osobních údajů spadá.

Co požaduje právní základ

Druhým vodítkem k objasnění účelu a cíle unijního předpisu je jeho **celková systematika**, tj. s jakými dalšími normami předpis působí a na jakém právním základě byl přijat. Pro výklad dotčených ustanovení je třeba vzít v úvahu nejen jejich znění, ale i jejich kontext a cíle sledované právní úpravou, jejíž jsou součástí.¹⁸ V tomto ohledu je relevantní porozumět, s jakými prameny musí být dotčený předpis v souladu.

Díky zásadě svěřených pravomocí může Evropská unie jednat pouze v oblastech, které jsou jí svěřeny. Tyto jednotlivé oblasti a jejich cíle jsou rozvedeny ve Smlouvách.¹⁹ Pro jednotlivé oblasti nalezneme ve Smlouvách tzv. právní základy. Právní základ je konkrétní ustanovení Smluv odpovídající na základní otázku **kdo, co a jak**. Kdo může přijmout unijní harmonizaci v dané oblasti.²⁰

Co za typ unijního předpisu je možné v dané oblasti přijmout.²¹ Jak se bude unijní předpis přijímat.²²

Při aplikaci sekundárních předpisů není možné jim poskytovat výklad, který by šel nad rámec či byl v rozporu s tím, jak Soudní dvůr vyložil jejich příslušný právní základ ve Smlouvách.²³ Obdobně platí i pro tzv. terciární akty, např. delegované a prováděcí akty Komise, které mají právní základ (zmocnění) v nadřazených sekundárních aktech Evropského parlamentu a/nebo Rady. Požadavek, aby předpisy nižší právní síly nebyly v rozporu s právními předpisy vyšší právní síly, se uplatní i na jejich výklad.

Odkaz na právní základ se nachází v úvodní části unijního aktu a tradičně je uveden slovy „... s ohledem na Smlouvu o fungování Evropské unie, a zejména na článek...“. V závislosti na obsahu a rozsahu unijní úpravy bývá zvolen jeden nebo více právních základů pro přijímaný unijní předpis. **Při zvolení více právních základů musí být unijní akt v souladu se všemi požadavky příslušných ustanovení, což zvyšuje nároky na unijní zákonodárce a též možnou míru pochybení.**²⁴

Výjimka, co nepotvrzuje pravidlo

Ve chvíli, kdy je znám cíl a účel unijního aktu, je možné jeho opitkou posoudit i pravidla chování a z nich případné výjimky, které unijní předpis stanovuje. Platí, že **výjimky je třeba vykládat restriktivně a jejich rozsah musí být určen zejména s přihlédnutím k účelu unijního aktu.** Konkrétní ustanovení obsahující výjimky z unijní úpravy nemůže být vykládáno tak, aby jeho účinky byly rozšířeny nad rámec toho, co je nezbytné k zajištění ochrany zájmů, kterou má unijní akt zaručit.²⁵

Výše uváděný příklad GDPR obsahuje v čl. 49 výjimky pro specifické situace předávání osobních údajů do třetích zemí. Jelikož se jedná o výjimku z pravidla, že osobní údaje lze do třetích zemí předávat pouze v případě, že je v třetí zemi zajištěna odpovídající úroveň ochrany nebo jsou doloženy vhodné záruky, je třeba čl. 49 GDPR vykládat značně restriktivně s ohledem na cíl a účel ochrany osobních údajů v EU.²⁶

Nezapomínat na rozsudky Soudního dvora

Mnohá ustanovení unijních předpisů jsou v průběhu času zpřesněna a vyložena Soudním dvorem EU. Od tohoto momentu je třeba unijní předpisy číst a aplikovat ve spojitosti s rozsudky Soudního dvora, který dané ustanovení, předpis či jeho právní základ vyložil, a tím zpřesnil jeho obsah. **Judikatura Soudního dvora EU zaujímá významné místo v hierarchii pramenů EU a zejména sekundární a terciární unijní akty nesmí být v rozporu s rozsudky Soudního dvora EU.**

Ne vždy ale nalezneme již existující výklad konkrétního ustanovení unijního předpisu, jež potřebujeme vyložit a aplikovat na řešenou situaci. Pak je otázkou, jak moc může být nápomocna judikatura Soudního dvora k ostatním ustanovením toho samého unijního předpisu nebo jeho právního základu. Soudní dvůr ve svých rozsudcích často posuzuje cíl a účel celé sledované oblasti, do níž spadá ustanovení, které podrobuje výkladu. Z toho důvodu je vhodné se podívat, zda existuje judikatura Soudního dvora EU i k ostatním ustanovením toho samého předpisu, která by poskytovala vhled do cílů a účelů celé unijní úpravy. Stejně tak může posloužit i judikatorní činnost Soudního dvora EU ke stanovení hierarchicky vyššího unijního předpisu, který slouží

jako právní základ pro vykládanou úpravu. **Často se může stát, že sice zjistíme, že konkrétní článek směrnice/nařízení nelze vyložit tak, aby se použil na námi řešenou situaci, jak potřebujeme, ale požadovaný výklad a postup naopak umožňuje přímo článek Smluv, který upravuje celou danou oblast.**²⁷

Při rešerši použitelné judikatury Soudního dvora EU může vystat otázka její přenositelnosti, neboli do jaké míry je přenositelný výklad z jedné oblasti práva EU do druhé. Jako příklad se můžeme podívat do vcelku složité a komplexní oblasti veřejných zakázek, která je značně harmonizována unijním právem. Ve věci *Armaprocare* se řešil výklad ustanovení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/81/ES ze dne 13. července 2009 o koordinaci postupů při zadávání některých zakázek na stavební práce, dodávky a služby zadavateli v oblasti obrany a bezpečnosti.²⁸ Podstatou otázky předkládajícího soudu k Soudnímu dvoru EU bylo, zda musí být čl. 55 odst. 4 a čl. 57 odst. 2 směrnice 2009/81 vykládány v tom smyslu, že brání tomu, aby uchazeč, který byl vyloučen ze zadávacího řízení na základě konečného rozhodnutí zadavatele, mohl podat opravný prostředek proti smlouvě uzavřené s vybraným uchazečem. Obdobnou otázku Soudní dvůr již řešil při výkladu jiného unijního předpisu, a to směrnice Rady 89/665/EHS ze dne 21. prosince 1989 o koordinaci právních a správních předpisů týkajících se přezkumného řízení při zadávání veřejných zakázek na dodávky a stavební práce.²⁹ Soudní dvůr se plně inspiroval svým předešlým výkladem směrnice 89/665 a dovodil, že i v případě směrnice 2009/81 musí být přezkum dostupný každé osobě, která má nebo měla zájem na získání určité zakázky a které v důsledku domnělého

21 Někdy článek Smluv přímo určuje konkrétní typ aktu, který jedině může být přijat v dané oblasti. Často však právní základ neurčí konkrétní typ unijního aktu a hovoří pouze o „opatřeních“. V takovém případě orgány podílející se na přijetí unijního aktu jej samy určí v souladu s čl. 296 SFEU při dodržení zásady proporcionalit.

22 Rádným či zvláštním legislativním postupem, anebo mimo legislativní postup, což poté určuje, zda se jedná o (ne)legislativní akty. I některé sekundární předpisy jsou přijímány mimo legislativní postup. Např. se jedná o sankční nařízení Rady proti Rusku, která jsou sice závaznými, sekundárními, ale nelegislativními unijními předpisy.

23 Něco jiného je situace, kdy unijní předpis zúží vlastní působnost jen na některé situace, zatímco konkrétní článek Smluv pokrývá širší rozsah situací spadajících do jeho působnosti. Např. směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států (tzv. Pobytová směrnice) se vztahuje pouze na občany Unie, kteří se stěhují do jiného členského státu, než jehož jsou státními příslušníky, ačkoli čl. 21 SFEU do své působnosti dle výkladu Soudního dvora EU zahrnuje i občany EU navrátilivší se zpět do svých členských států. V tomto případě není Pobytová směrnice v rozporu se Smlouvami, ale pouze harmonizuje užší okruh situací. V případě ostatních situací budeme aplikovat a dovolávat se přímo Smluv, konkrétně čl. 21 (či příp. čl. 20) SFEU.

24 Např. směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1937 ze dne 23. října 2019 o ochraně osob, které oznamují porušení práva Unie (známá jako směrnice o whistleblowingu), je založena na skoro až absurdním počtu 12 právních základů.

25 Srov. např. rozsudek Soudního dvora ze dne 7. 7. 2022, *Pricoforest*, C-13/21, EU:C:2022:531, bod 30, nebo rozsudek Soudního dvora ze dne 18. 1. 2001, *Komise v. Španělsko*, C-83/99, EU:C:2001:31, bod 19: „It is settled case-law that provisions which are in the nature of exceptions to a principle must be interpreted strictly.“

26 To potvrzují i Pokyny EDPB 2/2018 k výjimkám podle čl. 49 nařízení (EU) 2016/679 ze dne 25. května 2018.

27 Srov. výše uvedený příklad Pobytové směrnice v pozn. pod č. 23.

28 Usnesení Soudního dvora ze dne 16. 3. 2023, *Armaprocare*, C-493/22, EU:C:2023:291.

29 Srov. tamtéž, body 41-44.

protiprávního jednání vznikla nebo hrozí škoda, avšak pouze tehdy, pokud se vyloučení uchazeče nestalo konečným. Pro přenositelnost rozhodnutí Soudního dvora EU a totožný výklad ustanovení nacházejících se v jiných unijních aktech bylo důležité, že obě směrnice 2009/81 a 89/665 spadají do stejné oblasti veřejných zakázek, jsou založeny na v podstatě stejném právním základu,³⁰ a hlavně jsou vzájemně provázané.³¹

Oproti tomu to samé již Soudní dvůr nedovodil a nepřenesl svoji předchozí výkladovou činnost v oblasti veřejných zakázek, když posuzoval možnosti přezkumu v oblasti telekomunikací podle směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/21/ES ze dne 7. března 2002 o společném předpisovém rámci pro sítě a služby elektronických komunikací.³² Soudní dvůr EU sice uvedl, že v otázce soudní ochrany „již rozhodl v souvislosti s veřejnými zakázkami, na které se vztahuje směrnice Rady 89/665/EHS ...“, avšak směrnice 2002/21 neobsahuje žádné ustanovení obdobné směrnici 89/665.³³ Tudiž nebylo možné použít stejný přístup *per analogiam* pro účely výkladu směrnice 2002/21.³⁴

Pro účely přenositelnosti různých rozhodnutí Soudního dvora je zejména podstatné, jaké jsou účely a cíle jednotlivých unijních předpisů, k nimž již výklad Soudního dvora EU existuje, a jak jsou si tyto unijní úpravy podobné ideologicky, obsahově či oblastmi, do nichž spadají.

30 Směrnice 89/665 byla založena na čl. 100a SEHS, který byl přečíslován na čl. 95 SES, na němž je mj. založena směrnice 2009/81. V dnešní SFEU se jedná o čl. 114.

31 Srov. 72. bod preambule směrnice 2009/81, který stanoví, že „dodržování povinností, pokud jde o transparentnost a hospodářskou soutěž, by mělo být zajištěno účinným systémem přezkumu založeným na systému, který směrnice Rady 89/665/ES...“.

32 Rozsudek Soudního dvora ze dne 20. 4. 2023, *DIGI Communications*, C-329/21, EU:C:2023:303.

33 Viz tamtéž, body 54 a 56.

34 Srov. tamtéž, bod 56.

35 Srov. např. směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/97 ze dne 20. ledna 2016 o distribuci pojištění a jejího předchůdce, směrnici Evropského parlamentu a Rady 2002/92/ES ze dne 9. prosince 2002 o zprostředkování pojištění. Blíže k vývoji ochrany spotřebitele v EU viz T. Kunertová: *Evropská unie chrání spotřebitele*. Spotřebitel (ne)ovlivňuje EU, in M. Bulla (ed.): *Politické rozhodnutí a ich vplyv na medzinárodné a európske právo: Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie*, Právnická fakulta TU v Trnave, Wolters Kluwer, 2020, str. 156-172.

36 Např. nový návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o využití kapacity železniční infrastruktury v jednotném evropském železničním prostoru výslovně zmiňuje jako jeden z důvodů pro potřebu harmonizace dosažení cílů Evropské zelené dohody.

Včera, dnes a zítra

V neposlední řadě může pomoci i **historický exkurz**, jak se postupně vyvíjela dotčená oblast, např. od roztržité judikatury ke konsolidaci v podobě unijní harmonizace, nebo jakým způsobem se vyvíjela a zpřesňovala ochrana, kterou dotčným unijním předpis sleduje. V předešlých letech se velmi akcentovala ochrana spotřebitele, kdy např. v mnoha unijních předpisech a jejich následných revizích se rozšiřovaly články obsahující informační povinnosti a práva spotřebitelů.³⁵ V poslední době se do popředí dostává ochrana klimatu a otázka udržitelnosti.³⁶ Socioekonomický kontext a politické dění ovlivňuje nejen evropské normotvůrce při přijímání unijních předpisů, ale může hrát roli i při jejich následném výkladu s ohledem na účel a cíl, který je v nich stanoven. I z toho důvodu je výklad práva EU dynamickou záležitostí reagující na proměny doby.

Tipy pro praxi, jak na výklad práva EU:

- Liší se znění vykládaného ustanovení unijního předpisu v různých jazykových verzích?
  - ➔ Žádná jazyková verze nemá přednost, ale záleží, která je nejbližší cíli a účelu unijního předpisu.
- Jaký je účel a cíl vykládaného ustanovení a unijního předpisu, v němž je ustanovení obsaženo?
  - ➔ *Nápomocna může být preambule a právní základ v oblasti, do které unijní předpis spadá.*
- Jedná se o pravidlo, které unijní předpis zakotvuje, nebo naopak výjimku z něj, již je třeba vykládat restriktivně s ohledem na ochranu, kterou unijní předpis zaručuje?
  - ➔ *Rozsah výjimky musí být určen s přihlédnutím ke znění, kontextu a účelu právní úpravy.*
- Existuje judikatura Soudního dvora k dotčenému ustanovení, unijnímu předpisu, jeho právnímu základu nebo oblasti, do které unijní úprava spadá, a která je přenositelná a použitelná na vykládané ustanovení?
  - ➔ *Jsou si unijní úpravy, jejichž výklad bychom chtěli analogicky použít, podobné obsahově a co do cílů a účelů, které chrání?*
- Jak se v průběhu doby vyvíjela unijní úprava a cíl/účel, který sleduje?
  - ➔ *Je možné vysledovat trend ve zpřesňování dané ochrany, nebo naopak její rozvolňování, a to i s ohledem na aktuální socioekonomické dění v EU a ve světě?*

Co když ale zjistíme, že je dotčený unijní předpis nadán zásadními vadami, které nejde překlenout ani výkladově (např. jsou jeho cíle zjevně v rozporu se zvoleným právním základem)? Je možné takový unijní předpis napadnout pro případnou neplatnost a může se na Soudní dvůr EU napřímo obrátit i právní zastupce právnické či fyzické osoby? Odpověď je typicky „*právní*“, tj. ano i ne, kdy záleží na konkrétním typu unijního předpisu a situaci, která otázku neplatnosti unijního aktu vyvolala. Ale o tom zase až příště. ❖

22. 11.

9.00–15.00

4 290 Kč
5 191 Kč s DPH

**BECKAKADEMIE
SEMINÁŘE**

SEMINÁŘ: ESG dopady na pracovní právo

Přednáší interní doktorandka na PF UK v oboru pracovního práva a práva sociálního zabezpečení
Mgr. Bc. Veronika Rožnovská

K rozhodnutí velkého senátu NS o promlčení smluvních pohledávek aneb Neváhej a žaluj

Ve smluvní praxi jsou běžná ujednání, že dlužník plní věřiteli až po jeho výzvě. Strany se obvykle dohodnou, že dlužník věřiteli zaplatí „po vystavení faktury“ a uplynutí dohodnuté doby, např. 10 dnů. V poměrech řídicích se již občanským zákoníkem z roku 2012 bylo sporné, kdy věřiteli počíná běžet promlčecí lhůta k uplatnění takového práva na zaplacení. V květnu letošního roku velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu k této právní otázce uzavřel, že již ode dne, kdy se věřitel dozvěděl (nebo dozvědět měl a mohl), že mu vzniklo právo určit dobu splnění dluhu, začíná běžet tříletá subjektivní promlčecí lhůta. Autoři příspěvku v následujícím textu předkládají kritické zhodnocení rozhodnutí Nejvyššího soudu a nabízejí jiné možné řešení této právní otázky. Především však považují za obtížně přijatelný důsledek rozhodnutí, podle něhož by promlčecí lhůta mohla započít běžet před splatností peněžitého dluhu.

JUDr. Ing. Pavel Horák, Ph.D.,
je soudcem Nejvyššího soudu.

JUDr. Bohumil Dvořák, Ph.D., LL.M.,
je soudcem Nejvyššího soudu.

JUDr. Pavel Tůma, Ph.D., LL.M.,
je soudcem Nejvyššího soudu.

Rozhodnutí velkého senátu

Velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu rozsudkem ze dne 31. 5. 2023, sp. zn. **31 Cdo 3125/2022** (dále též jen „rozhodnutí velkého senátu“), vyslovil, že „vznikne-li věřiteli podle smlouvy právo požadovat úhradu dohodnuté ceny plnění, přičemž doba, kdy má dlužník splnit dluh, je ve smlouvě stanovena jen tak, že podkladem pro úhradu dohodnuté ceny plnění

je faktura vystavená věřitelem, jejíž splatnost se sjednává v délce 14 dnů od jejího doručení dlužníku, pak jde ve smyslu § 1958 odst. 2 o. z. o situaci, kdy si strany neujednaly, kdy má dlužník splnit dluh a kdy určení doby splnění dluhu je ponecháno na vůli věřitele. Ten může určit dobu splnění dluhu tím, že požádá o jeho zaplacení „ihned“ poté, co mu vznikne právo požadovat úhradu dohodnuté ceny plnění a dlužník je povinen splnit dluh ve lhůtě, bez zbytečného odkladu“ počítané od této žádosti. *Marným uplynutím této lhůty se peněžitý dluh stává splatným (dospělým).“*

V otázce promlčení takové pohledávky dospěl velký senát k závěru, že „**ode dne, kdy se věřitel dozvěděl (nebo dozvědět měl a mohl), že mu vzniklo právo určit dobu splnění dluhu (právo „ihned“ požádat o zaplacení dluhu), začíná běžet tříletá subjektivní promlčecí lhůta dle § 629 odst. 1 o. z.**“

Velký senát se v tomto rozhodnutí v poměrech právní úpravy obsažené v zákoně č. 89/2012 Sb., občanském zákoníku (dále též jen „o. z.“), **přihlásil k výkladu dovozovanému soudní praxí podle dříve účinné úpravy podle zák. č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák. č. 40/1964 Sb.“), a „s plným vědomím rizik, jež s sebou přináší různá řešení tohoto problému, zvolil pro občanskoprávní vztahy cestu vytyčenou závěry rozsudku bývalého Nejvyššího soudu ČSR ze dne 30. 11. 1981, sp. zn. 3 Cz 99/81“ (dále též jen „R 28/1984“),¹ stejně jako rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3310/2008,² usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3718/2009,³ a rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. 31 Cdo 3881/2009.⁴**

Důvod pro jiný závěr neshledal velký senát (srov. bod 49 rozhodnutí) ani v tom, že **subjektivní promlčecí lhůta uvedeným způsobem může začít běžet dříve než (obecná) objek-**

1 Uveřejněného pod č. 28/1984 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek.

2 Uveřejněného pod č. 73/2010 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek.

3 Uveřejněného pod č. 104/2011 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek.

4 Uveřejněného pod č. 10/2014 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek.

tivní promlčecí lhůta, jejíž počátek pojí ust. § 629 odst. 2 o. z. se dnem, kdy **majetkové právo dospělo, tedy se dnem, jímž se u peněžitého dluhu rozumí den jeho splatnosti**.

Otázka běhu promlčecí lhůty pro uplatnění peněžitých pohledávek splatných na výzvu věřitele tak byla vyřešena rozhodnutím velkého senátu. Jako k takovému je třeba k významu rozhodnutí přistupovat.

Příspěvek tak má význam spíše doktrinární a z pohledu úvah nad možnými dopady tohoto rozhodnutí pro další smluvní a rozhodovací praxi. V jeho úvodu je namístě uvést, že kritické zhodnocení rozhodnutí, jež autoři⁵ příspěvku přináší, vychází z odlišného pohledu na řešení pro dovozovaný nesouhlas s dosavadní judikaturou⁶ v otázce počátku běhu promlčecí lhůty u pohledávek splatných na výzvu věřitele.⁷

Základní kritické zhodnocení závěrů velkého senátu

Základním důvodem, který vedl procesní senát 23 Cdo k předložení věci k rozhodnutí velkému senátu, byl především **nesouhlas jeho členů s tezí** (přijatou nakonec v rozhodnutí velkého senátu), **že od závěrů přijatých v R 28/1984 v 80. letech 20. století se na právní úpravě promlčení ani po přijetí občanského zákoníku z roku 2012 v zásadě nic nezměnilo**. Již jen ze samotné dikce zákonné úpravy (a rovněž při zohlednění příslušných výkladových metod, jak podrobně rozebráno níže) totiž plyne, že **oproti dřívějšímu stavu zákonodárce akcentoval v účinné právní úpravě především význam dospělosti (splatnosti) pohledávky pro počátek běhu promlčecí lhůty**, což je třeba při výkladu účinné právní úpravy respektovat.

Nepřikláníme se ani k závěru, že účinná právní úprava umožňuje přijmout takový výklad (ostatně nepřijatelný již podle výkladových závěrů na základě těch ustanovení předchozí právní úpravy, která kombinaci tzv. subjektivní a tzv. objektivní doby dříve stanovila),⁸ který by počátek běhu tzv. subjektivní proml-

čecí lhůty kladl již před okamžik, od kterého plyne tzv. promlčecí lhůta objektivní (jak rozhodnutí velkého senátu nakonec dovozuje).

V konečném důsledku tak **nelze dle našeho názoru přijmout ani závěr, že by promlčecí lhůta mohla započít běžet před splatností peněžitého dluhu**. A to jednak z důvodu, že tak zákonná úprava nestanoví, a rovněž s přihlédnutím k tomu, že nelze ani po bdělém věřiteli požadovat, aby byl nucen uplatňovat svá práva na plnění žalobou u soudu ještě před splatností dluhu (a to ani v případě, kdy dle ujednání stran může věřitel splatnost dluhu vyvolat), a vystavovat se tak (podle konkrétních okolností věci) riziku zamítnutí žaloby pro „předčasnost“.

Konzervativní přístup, jenž nakonec zaujal velký senát, neodpovídá ani znění účinné právní úpravy a zároveň ani přístupu některých kodifikací soukromého práva (srov. v Nizozemsku, Belgii, Německu). A to navíc za situace, kdy zákonodárce již tak poměrně krátkou promlčecí lhůtu (dobu) čtyř let upravenou v obchodním zákoníku odstraněním dualismu dvou soukromoprávních kodexů „zkrátil“ na lhůtu tří let i pro závazky mezi dvěma podnikateli.

Závěry velkého senátu tak skutečně s určitou nadsázkou vedou k tlaku na subjekty soukromoprávních závazků ve smyslu „neváhej a žaluj“. Věřitelé jsou tlačeni k tomu, aby velmi obezřetně přistupovali k možným negociacím o smírném vyřízení vzájemných závazků, obsahujících začasť více vzájemných pohledávek a dluhů. Konkrétní okolnosti, a to i takové, jež by mohly vést k závěru, že věřitel vzhledem k těmto okolnostem neotále nepřiměřeně s uplatněním pohledávky u orgánu veřejné moci, jsou ve „staronovém přístupu“ k promlčení v zásadě bez významu.

Volně řečeno, rozhodnutí velkého senátu vysílá k věřitelům smluvních pohledávek tento apel: *„Vzniklo-li ti, věřiteli, právo na plnění, tak i když ještě nemusí být dluh splatný a snaž se vztahy se svým dlužníkem komplexně vyřešit, 'tik-tak', čas letí a běží ti již promlčecí lhůta. Tak radši neřeš a připravuj žalobu.“* Jinak s určitou nadsázkou v podtitulu příspěvku vyjádřeno, *„Neváhej a žaluj“*.

K významu ujednání o promlčení pohledávky splatné na výzvu věřitele

Předmětem řešení je v právní praxi **běžná situace, kdy si stranou závazku dohodnou, že dlužník bude plnit poté, co je věřitelem vyzván**. Ve smlouvách bývá běžně specifikováno, že dlužník zaplatí *„po vystavení faktury“* v určité lhůtě, která je rovněž ve smlouvě uvedena (např. ve lhůtě 14 dnů).

Pro posouzení, jakým způsobem se v takové situaci promlčuje právo věřitele na splnění sjednané pohledávky, je nezbytné **zodpovězení několika dílčích otázek**.

Základní otázkou tak je, zda takovýmto ujednáním došlo ve smlouvě k ujednání o době, kdy může věřitel požadovat plnění, a případně též o době, kdy je dlužník povinen následně plnit.

Primárně tak jde o **výklad § 1958 odst. 2 o. z.**, podle něhož neujedná-li si strany, kdy má dlužník splnit dluh, může věřitel požadovat plnění ihned a dlužník je poté povinen splnit bez zbytečného odkladu. Proto není-li mezi stranami ujednáno nic jiného, věřitel může požadovat plnění ihned, tedy v praxi zásadně v den, kdy mu vzniklo právo,⁹ a dlužníkovi vzniká povinnost plnit ve lhůtě bez zbytečného odkladu, která závisí na konkrétní povaze plnění. Může se pohybovat v řádu hodin (např. některé

5 Autoři příspěvku byli současně členy procesního senátu 23 Cdo, který odlišné řešení dané otázky velkému senátu předložil.

6 Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2019, sp. zn. 33 Cdo 3037/2019.

7 Postupem podle § 20 odst. 1 zák. č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích). Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 10. 2022, sp. zn. 23 Cdo 1433/2021.

8 Srov. zejm. § 106 a 107 obč. zák. č. 40/1964 Sb., § 398 obch. zák., § 32 (stále účinného) zák. č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, dříve též § 263 odst. 3 zák. č. 65/1965 Sb., zákoníku práce. V rozhodovací praxi srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2001, sp. zn. 25 Cdo 968/99, ze dne 23. 8. 2007, sp. zn. 25 Cdo 2507/2005, uveřejněný pod č. 38/2008 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, a ze dne 27. 11. 2014, sp. zn. 33 Cdo 466/2014. Obdobně srov. též např. náleží Ústavního soudu ze dne 5. 11. 2008, sp. zn. I. ÚS 1996/08, v němž Ústavní soud vyslovil závěr, že interpretace ustanovení o promlčení práva na vydání bezdůvodného obohacení, dle níž by začala promlčecí doba se subjektivně určeným počátkem běžet dříve než promlčecí doba se objektivně určeným počátkem, tj. ještě před vznikem bezdůvodného obohacení, je v tak zásadním rozporu s kognitivními ustanoveními občanského zákoníku, že v jejím důsledku může dojít k porušení práva chráněného v čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

9 K tomu srov. též ust. § 1959 písm. e) o. z., jež zakládá vyvratitelnou domněnku ujednání stran o času plnění dlužníka, nikoli o možnosti věřitele o plnění požádat.

potravin), zpravidla však v řádu dnů. Podle již bohaté judikatury maximálně v řádu týdnů.¹⁰

Za podstatné považujeme, že obě lhůty (lhůta, ve které věřitel může požadovat plnění, resp. lhůta, ve které je dlužník povinen plnit) uvedené v tomto ustanovení jsou určeny dispoziitivně. Strany si tak mohou svobodně dohodnout, kdy věřitel bude plnění požadovat (např. právě v závislosti na vystavení faktury) a kdy dlužník bude povinen plnit (např. ve lhůtě 14 dnů od doručení faktury). Taková ujednání podléhají klasické obsahové kontrole právního jednání z hlediska možného rozporu se zákonem či dobrými mravy.¹¹ Lze si představit ujednání, která by v rozporu s požadavkem přiměřenosti mohla např. založit významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran ve spotřebitelských smlouvách v neprospěch spotřebitele¹² nebo příp. založit nedůvodnou nerovnováhu ve vzájemných právech či povinnostech stran zneužitím kvality odborníka či hospodářského postavení k vytvoření nebo využití závislosti slabší strany.¹³

Ve vztazích mezi podnikateli v rovnovážném postavení ale zákon zjevně nezakazuje, aby si strany dohodly, že dlužník bude plnit až po vystavení faktury a poté v ujednané lhůtě, např. v oněch zmíněných 14 dnech.

Proto ujednání stran smlouvy o povinnosti dlužníka splnit dluh na základě výzvy věřitele vystavením faktury ve lhůtě 14 dnů je (obecně vzato) přípustnou formou ujednání o času plnění, resp. smluvní dispozicí stran ve vztahu ke lhůtě „*ihned*“, v níž by věřitel plnění mohl požadovat, nebýt takového smluvního ujednání, a současně smluvní dispozicí ve vztahu ke lhůtě „*bez zbytečného odkladu*“, v níž by jinak byl dlužník povinen plnit, podle § 1958 odst. 2 o. z.¹⁴ V případě eventuálních pochybností o obsahu ujednání (smluvního konsenzu) stran by měl nastoupit standardní postup směřující k výkladu právního jednání stran podle jeho obsahu dle § 555 a násl. o. z. K tomuto závěru ostatně dospěla rozhodovací praxe dovolacího soudu již podle dřívější úpravy obsažené v obchodním zákoníku¹⁵ (k níž se však velký senát, na rozdíl od jiných závěrů rozhodovací praxe, a to i pokud jde o dřívější rozhodnutí velkého senátu, nepřihlásil).¹⁶

Navazující otázkou pak je, jaký význam má takové ujednání pro počátek a běh promlčecí lhůty práva na splnění takové pohledávky. Rozhodující je v tomto směru zejména posouzení, zda může v takovém případě podle účinné právní úpravy počítat běh promlčecí lhůty ještě předtím, než nastane dospělost takové pohledávky (splatnost dluhu), a zda se tedy právo na splnění takové pohledávky může promlčet ještě předtím, než je může věřitel úspěšně uplatnit u orgánu veřejné moci.

Zároveň pak za situace, kdy by se počátek běhu promlčecí lhůty odvíjel od dospělosti pohledávky (resp. je-li předmětné ujednání dohodou jak o lhůtě, v níž věřitel plnění bude požadovat, tak o splatnosti dluhu), je třeba se zabývat **další otázkou, zdali právo vyvolávající splatnost dluhu (tzv. zesplatnění pohledávky) samo o sobě podléhá promlčení**, či zdali se toto „*právo na skutečnění právního jednání*“ mající povahu utvářecího práva (tzv. soukromoprávní kompetence) promlčuje (a případně za jakých podmínek), či nikoli. Zjednodušeně řečeno, zdali v takovém případě nastupuje pravidlo někdy označované jako „3+3“, nebo se právo věřitele (jeho tzv. soukromoprávní kompetence) vyvolat splatnost dluhu nepromlčuje a korekti-

vem možného nepřiměřeného otálení věřitele s uplatněním jeho práva jsou obecné principy poctivosti v právním styku a zákazu zneužití práva podle § 6 a 8 o. z.

Dosavadní rozhodovací praxe k počátku běhu promlčecí doby podle o. z.

Nejvyšší soud se v dosavadním rozhodování k výkladu § 619 o. z. vyjádřil tak, že toto ustanovení upravuje obecně počátek běhu tzv. subjektivní promlčecí lhůty práv vymahatelných u orgánu veřejné moci. **Lhůta počne běžet tehdy, kdy se oprávněná osoba dozvěděla nebo se měla a mohla dozvědět o všech okolnostech relevantních z pohledu promlčení.** Běh tzv. subjektivní lhůty není proto nezbytně spojen s vědomostí o rozhodných skutečnostech, ale i se stavem, kdy se o nich oprávněný subjekt dozvědět mohl a měl (zaviněná nevědomost), což vyjadřuje zásadu, že práva patří bdělým (*vigilantibus iura scripta sunt*). Jde o ustanovení obecné, jež se uplatní při výkladu ustanovení, která upravují počátek běhu promlčecí lhůty i ve zvláštních případech, a to jak u práv podle občanského zákoníku (§ 620 až 628), tak i u práv podle zvláštních předpisů.¹⁷

K samotnému určení okamžiku, kdy právo může být uplatněno, resp. vykonáno, poprvé, přejal dovolací soud ve své dosavadní judikatuře i pro výklad § 619 odst. 1 o. z. závěry dřívější rozhodovací praxe, jež se vztahovala k určení počátku běhu promlčecí lhůty dle § 101 obč. zák. č. 40/1964 Sb.¹⁸

Proto i při výkladu účinné právní úpravy považovala dosavadní judikatura za významné, že rozhodovací praxe na základě občanského zákoníku z roku 1964 dovodila, že právo může být vykonáno poprvé zásadně dnem, kdy bylo možné důvodně podat návrh (žalobu) u soudu, neboli kdy je *actio nata*. Pokud jde o počátek běhu promlčecí doby u práva na plnění dát či konat, zastávala rozhodovací praxe závěr, podle kterého možnost uplatnit nárok u soudu nastává zásadně právě splatností pohledávky.¹⁹

Jinak tomu však dle závěrů tehdejší rozhodovací praxe bylo tehdy, mohl-li sám věřitel splatnost pohledávky vyvolat, neboť možnost vyvolání splatnosti pohledávky s sebou současně

10 Srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 12. 6. 2008, sp. zn.

21 Cdo 2869/2007, ze dne 29. 6. 2010, sp. zn. 33 Cdo 1508/2008, ze dne

19. 10. 2010, sp. zn. 25 Cdo 4634/2008, nebo ze dne 10. 12. 2013,

sp. zn. 32 Cdo 2484/2012, či jeho usnesení ze dne 24. 4. 2012, sp. zn.

23 Cdo 113/2012, popř. též nález Ústavního soudu ze dne 15. 8. 2005,

sp. zn. IV. ÚS 314/05.

11 Srov. § 580 odst. 1 o. z. V úvahu může přicházet též ujednání nepoctivé (§ 6 o. z.) nebo jako důsledek šikanózního jednání (§ 8 o. z.).

12 Srov. § 1813 o. z.

13 Srov. § 433 o. z.

14 Tento závěr ovšem rozhodnutí velkého senátu neguje a bez bližší argumentace postuluje, že takové ujednání stran není ujednáním ve smyslu § 1958 odst. 2 o. z.

15 Srov. § 392 odst. 1 zák. č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku (dále „obch. zák.“).

16 Srov. zejm. rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 8. 12. 2010, sp. zn. 31 Cdo 5241/2007.

17 Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2020, sp. zn. 25 Cdo 1510/2019, uveřejněný pod č. 91/2020 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

18 Srov. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2019, sp. zn.

33 Cdo 3037/2019, a ze dne 23. 6. 2020, sp. zn. 28 Cdo 1845/2020.

19 Srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2004, sp. zn. 32 Cdo 429/2003.

nese i právo věřitele vymáhat splnění závazku; pak (objektivně posuzováno) může své právo také vykonat. První objektivní možnost výkonu práva byla v tomto smyslu dána okamžikem, kdy věřitel nejdříve mohl o splnění požádat. V těchto případech bylo třeba považovat **za okamžik rozhodný pro počátek běhu promlčecí doby den bezprostředně následující po dni, ve kterém dluh vznikl**, a nikoli až den, kdy došlo ke splatnosti dluhu.²⁰

Základy této rozhodovací praxe se přitom odvíjejí již od shora citovaného rozhodnutí R 28/1984, v němž bývalý Nejvyšší soud ČSR přijal závěr, dle kterého, jde-li o právo z časově neomezeného právního vztahu, je pro počátek promlčecí doby rozhodný den následující po dni, kdy došlo ke vzniku tohoto právního vztahu, a nikoli den, kdy došlo ke splatnosti dluhu. Tyto závěry pak byly aplikovány jako ustálené i v rozhodovací praxi soudů při výkladu ust. § 101 a 563 obč. zák. č. 40/1964 Sb., ve znění účinném od 1. 1. 1992.²¹

V návaznosti na to pak rozhodovací praxe Nejvyššího soudu již podle účinné právní úpravy dospěla k závěru, že „v souladu s dosavadní rozhodovací praxí (viz též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2002, sp. zn. 33 Odo 665/2002), nese možnost vyvolání splatnosti závazku s sebou současně i právo věřitele vymáhat splnění závazku. (...) První objektivní možnost výkonu práva je dána okamžikem, kdy věřitel mohl nejdříve o splnění požádat.“ V takových případech proto není pro počátek běhu promlčecí lhůty určující den splatnosti dluhu.²²

Rozhodovací praxe v poměrech obch. zák.

Podle ust. § 391 odst. 1 obch. zák. u práv vymahatelných u soudu začínala běžet promlčecí doba ode dne, kdy právo mohlo být uplatněno u soudu, nestanovil-li tento zákon něco jiného. Podle § 392 odst. 1 obch. zák. platilo, že u práva na plnění závazku běží promlčecí doba ode dne, kdy měl být závazek splněn nebo mělo být započato s jeho plněním (doba splatnosti). Spočívá-li obsah závazku v povinnosti nepřetržitě vykonávat určitou činnost, zdržet se určité činnosti nebo něco strpět, počíná promlčecí doba běžet od porušení této povinnosti.

V rozsudku velkého senátu ze dne 8. 12. 2010, sp. zn. **31 Cdo 5241/2007**, Nejvyšší soud vysvětlil, že se vznikem práva na plnění zásadně nenastává (současně) jeho splatnost. Ta je totiž určena dobou, ve které je dlužník povinen splnit závazek podle smlouvy, právního předpisu nebo rozhodnutí. Není-li

doba plnění takto určena, vyvolá ji věřitel tím, že dlužníka o plnění požádá (srov. § 340 odst. 2 obch. zák. a v občanskoprávních vztazích ust. § 563 obč. zák. č. 40/1964 Sb.). Okamžik splatnosti práva na plnění má rozhodující význam zejm. pro posouzení, zda a kdy nastává *actio nata* pro počátek běhu obecné promlčecí doby (§ 391 odst. 1 obch. zák. a v občanskoprávních vztazích ust. § 101 obč. zák. č. 40/1964 Sb.) i promlčecí doby u práva na plnění závazku (§ 392 odst. 1 obch. zák.) nebo pro počátek prodlení dlužníka (§ 365 a násl. obch. zák. a v občanskoprávních vztazích ust. § 517 a násl. obč. zák. č. 40/1964 Sb.). Dovolací soud vyšel v tomto rozhodnutí z toho, že ve smyslu ust. § 340 obch. zák. (§ 563 obč. zák. č. 40/1964 Sb.) je doba plnění ve smlouvě určena (dohodnuta) nejen tehdy, je-li fixována pevným datem (určitým dnem nebo určitou lhůtou), ale též v případech, ve kterých strany vymezí způsob, jakým bude doba plnění určena, např. tím, že ji učiní závislou na určité události nebo její určení ponechají na vůli dlužníka či na vůli věřitele. O případ smluvního ujednání o splatnosti ponechané na vůli věřitele jde i tehdy, kdy doba vystavení daňového dokladu, od níž se má odvíjet lhůta k plnění v délce 14 dnů, není ve smlouvě stanovena, a je tudíž závislá na vůli věřitele (zhotovitele).

Nejvyšší soud tak zde uzavřel, že na rozdíl od úpravy promlčecí v občanském zákoníku, podle níž (s výjimkou práva na plnění ve splátkách) se i právo na plnění – ať s určenou, nebo neurčenou splatností – promlčuje uplynutím obecné tříleté promlčecí doby s počátkem počítaným ode dne, kdy právo mohlo být vykonáno poprvé (§ 101 obč. zák. č. 40/1964 Sb.), stanoví obchodní zákoník v § 392 odst. 1 u práva na plnění závazku počátek běhu promlčecí doby odchylně od počátku běhu obecné čtyřleté promlčecí doby (§ 391 odst. 1 obch. zák.) tak, že běží ode dne, kdy měl být závazek splněn nebo mělo být započato s jeho plněním (doba splatnosti). Jde-li o právo na plnění, jehož splatnost byla ve smlouvě určena (i tím způsobem, že byla ponechána na vůli věřitele), řídí se počátek běhu promlčecí doby u tohoto práva ust. § 392 odst. 1 obch. zák.²³

Vůči těmto závěrům se následně Nejvyšší soud vymezil v dalším rozsudku velkého senátu ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. **31 Cdo 3881/2009**, uveřejněném pod č. 10/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále též jen „**R 10/2014**“),²⁴ ve kterém shrnuje, že není-li doba, kdy měl být závazek splněn nebo mělo být započato s jeho plněním (doba splatnosti), dohodnuta, stanovena právním předpisem nebo určena v rozhodnutí a je-li splatnost pohledávky závislá na žádosti věřitele o plnění (srov. § 340 odst. 2 obch. zák.), neuplatní se ust. § 392 odst. 1 obch. zák. při určení začátku běhu promlčecí doby závazku vůbec. V době, kdy věřitel dlužníka o plnění ještě ani nepožádal, zde není „*doba splatnosti*“, což zakládá nikoli počátek doby promlčení žádosti o plnění ve smyslu § 391 odst. 2 obch. zák., nýbrž (při nemožnosti použití zvláštního pravidla dle § 392 odst. 1 věty první obch. zák.) prosazení obecné úpravy promlčení práva na plnění obsažené v § 391 odst. 1 obch. zák.

V rozhodnutí R 10/2014 se tak Nejvyšší soud i přes odlišnost znění právní úpravy obsažené v obchodním zákoníku (a i přes závěry vyjádřené ve shora citovaném rozsudku velkého senátu z roku 2010) v konečném důsledku přihlásil i pro závazky upravené obchodním zákoníkem k závěrům rozhodovací praxe k výkladu ust. § 101 obč. zák. č. 40/1964 Sb. (resp. ust. § 78 obč. zák. č. 40/1964 Sb., ve znění účinném do 31. 12. 1991, a obsahově shodného § 563 obč. zák. č. 40/1964 Sb., ve znění účinném od 1. 1. 1992), vyjádřeným ve shora citovaném rozhodnutí R 28/1984.

20 Srov. již shora citovaný rozsudek bývalého Nejvyššího soudu ČSR ze dne 30. 11. 1981, sp. zn. 3 Cz 99/81, uveřejněný pod č. 28/1984 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, či např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2002, sp. zn. 33 Odo 665/2002. Na tato rozhodnutí odkazuje rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2019, sp. zn. 33 Cdo 3037/2019, ve kterém dovolací soud přijal tyto závěry i v poměrech o. z.

21 Srov. např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2009, sp. zn. 33 Cdo 1289/2007, uveřejněného pod č. 73/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2011, sp. zn. 33 Cdo 2634/2008, uveřejněný pod č. 104/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

22 Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2019, sp. zn. 33 Cdo 3037/2019.

23 Citovaný rozsudek ze dne 8. 12. 2010, sp. zn. 31 Cdo 5241/2007, byl jde o rozhodnutí velkého senátu, nebyl občanskoprávním a obchodním kolegiem schválen k publikaci ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek.

24 Přitom nelze přehlédnout, že nosné důvody tohoto rozhodnutí velkého senátu se v podstatné míře kryjí s argumentací, která zaznívala v diskusi na jednání kolegia proti publikaci předchozího rozsudku velkého senátu ze dne 8. 12. 2010, sp. zn. 31 Cdo 5241/2007.

Promlčení práva na plnění splatné na výzvu věřitele v literatuře

Koncepce, dle které právo, jež se stává splatným na výzvu věřitele, může být uplatněno nikoli až ve chvíli, kdy se skutečně stane splatným, ale již ve chvíli, kdy může věřitel dlužníka k plnění vyzvat a splatnost tím přivodit, byla v civilistické nauce uváděna již za účinnosti obecného zákoníku občanského (zák. č. 946/1811 Sb. zák. soud., ve znění účinném od 1. 1. 1917 do 31. 12. 1950, dále též jen „o. z. o.“).²⁵

J. Krčmář tak k výkladu počátku promlčení dle § 1478 o. z. o. uvádí, že „*pozůstává-li výkon práva ve vymáhání povinnosti, počíná se promlčení, jakmile Actio je nata. Actio není nata, jestliže vymáhání stojí v cestě právní překážka. Ale platí věta, že toties praescribitur actioni nondum natae, quoties nativitas est in creditoris potestate. Stojí-li tedy proti nároku námitka, počíná se za trvání námítky promlčení tehdy, když je v moci oprávněného námitku odkliditi. Jde-li o nárok výminečný, nepočne promlčení, pokud se výminka nesplní, ledaže by to bylo v moci oprávněného způsobiti splnění výminky. (...) Nároky, jejichž doba splatnosti jest odročena, počnou se promlčovati, jakmile dospějí.*“²⁶

Stanovisko, dle kterého se promlčení v těchto případech určuje nikoli ode dne splatnosti pohledávky, ale již ode dne, kdy mohl věřitel poprvé učinit právní jednání, jímž splatnost pohledávky vyvolá (tj. výzvou k plnění dluhu), zastával rovněž **V. Knapp** při výkladu ust. § 306 zák. č. 141/1950 Sb., občanského zákoníku (jež je obsahově srovnatelné jak s ust. § 563 obč. zák. č. 40/1964 Sb., ve znění účinném od 1. 1. 1992, tak i s ust. § 340 odst. 2 obch. zák. a § 1958 o. z., ve znění účinném od 1. 1. 2014).

V. Knapp dovodil, že „*je třeba upozornit na v praxi časté závazky, u nichž čas splnění není určen a kde tedy splatnost nastává den poté, kdy byl dlužník o splnění požádán (§ 306 o. z.). Logické by se zdálo, že tu běh promlčecí doby nastává pozítří po dni, kdy byl dlužník o splnění požádán. Toto řešení však nelze považovat za správné a v praxi by vedlo k velmi nežádoucím důsledkům (věřitel by totiž tím, že o splnění nepožádá, mohl udržovat dlužníkům závazek do nekonečna). Proto je správné vycházet z toho, že právo tu může být poprvé vykonáno (tj. uplatněno) vzápětí, jakmile závazek vznikl. (...) Proto dlužno soudit, že v těchto případech počíná běh promlčecí doby ihned, jakmile závazek vznikl.*“²⁷

V tomto smyslu byla otázka určení počátku promlčecí doby, je-li splatnost dluhu ponechána na vůli věřitele ve smyslu shora popsaných pravidel, řešena v civilistické nauce²⁸ i soudní praxi²⁹ za účinnosti občanského zákoníku z roku 1964 již před přijetím R 28/1984 (a na tyto závěry pak odkazujícího i R 10/2014).

Uvedené závěry ve vazbě na jejich judikatorní potvrzení aprobovala i část další odborné literatury. Shora odkazovaná rozhodnutí, jež se vztahují k právní úpravě občanského zákoníku účinného do 31. 12. 2013, přebírají zejména závěr **J. Švestky** o tom, že „*nebyla-li splatnost dluhu určena dohodou ani stanovena jiným způsobem, lze o splnění dluhu požádat dlužníka kdykoli. Dlužník je v takovém případě povinen podle § 563 splnit dluh prvního dne poté, kdy byl o jeho splnění věřitelem požádán (splatnost je určena výzvou věřitele). Může-li však věřitel vyvolat splatnost dluhu sám, pak – objektivně posuzováno – může své právo jako protiklad dluhu i vykonat.*“³⁰

Oproti uvedeným názorům se postupně v literatuře začalo uvádět jejich kritické hodnocení. Výhrady k řešení zvolenému v R 28/1984 předkládá **K. Eliáš, M. Knappová a P. Tégl** s tím, že toto řešení „*vychází z nepravděpodobné možnosti, jak by se mohl věřitel zachovat, a ne z toho, jak se skutečně zachová.*“³¹

Kriticky závěry R 28/1984 hodnotí rovněž **I. Pelikánová**: „*Nejvyšší soud tu odtrhl zákonem užitý termín týkající se začátku běhu promlčecí lhůty (od okamžiku, kdy právo mohlo být vykonáno poprvé) od jeho historicky kontinuálního chápání, aby ho mohl pojímat nově a zcela odlišně. Přestože jde o způsob vyjádření, který byl našimi občanskoprávními kodifikacemi postupně přebírán již od obecného občanského zákoníku, který byl vždy chápán tak, že prohlašuje za rozhodný okamžik vznik možnosti domáhat se uspokojení práva u soudu, soud trvá na stanovisku, že již vznik nesplatného práva v případech, kde splatnost může jednostranně vyvolat věřitel, rozbíhá promlčení. K promlčení by tak paradoxně mohlo dojít ještě před splatností. Snad nejsnadněji se nabízející argument může být čerpán z obchodního zákoníku (§ 391), který mnohem přesněji oproti občanskému zákoníku (a nikoli z důvodu věcné odlišnosti) rozlišuje práva vymahatelná u soudu, kde promlčecí lhůta začíná běžet ode dne, kdy právo mohlo být uplatněno u soudu, a práva uskutečnit právní úkon (oprávněný může vykonat své právo sám), kde běží od chvíle, kdy bylo možné úkon učinit. V tomto kontextu by bylo možné rozlišit promlčení práva věřitele vyzvat dlužníka k plnění od promlčení jeho (splatné) pohledávky proti dlužníkovi.*“³²

V poměrech právní úpravy účinné do 31. 1. 2013 pak **J. Handlar** polemizuje se shora citovaným rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 8. 12. 2010, sp. zn. 31 Cdo 5241/2007, v rozsahu jeho závěru, podle kterého u závazků splatných na výzvu věřitele neběží promlčecí doba od doby jejich splatnosti, resp. prodlení, ale již ode dne, který následuje po vzniku závazku. J. Handlar dovazuje, že „*kritizovaný názor směřuje, resp. zaměňuje právo věřitele na poskytnutí plnění s jeho právem vyzvat dlužníka ke splnění závazku a tím určit jeho splatnost. Je-li splatnost závazku stanovena na výzvu věřitele, je věřitel oprávněn dlužníka k plnění vyzvat a tím přivodit splatnost závazku. Právo vyzvat dlužníka ke splnění vzniká věřiteli společně se vznikem závazku a trvá do doby, než je splatnost závazku určena (popř. do doby, než závazek zanikne). Tomuto právu odpovídá povinnost dlužníka strpět určení splatnosti závazku na základě výzvy věřitele. Právo věřitele vyzvat dlužníka ke splnění závazku je samostatným právem věřitele a nelze je zaměňovat s právem na poskytnutí plnění, tedy s vlastní pohledávkou věřitele,*

25 Právní úprava podle občanského zákoníku z roku 2012 nicméně z úpravy v obecném zákoníku občanském inspiračně nevychází (jak je rovněž podrobněji odůvodněno níže), proto i význam výkladových závěrů na něm založených je z hlediska účinné právní úpravy značně omezený.

26 Viz J. Krčmář: Právo občanské I. Výklady úvodní a část všeobecná, Wolters Kluwer, Praha 2014, reprint IV. doplněného vydání, Praha 1946, str. 214, 215.

27 V. Knapp: Splnění závazků a jiné způsoby jejich zániku, Nakladatelství Československé akademie věd, Praha 1955, str. 305.

28 Viz např. J. Švestka, Z. Češka, J. Chyský: Promlčení a prekluze v čs. právním řádu, Orbis, Praha 1967, str. 132-135; D. Vítek: K úvaze Oty Raise o promlčení pohledávek, u nichž nebyla doba splatnosti určena, Právník č. 9/1967, str. 878; L. Tichý: K problematice pohledávek, u nichž doba splatnosti není určena, Bulletin advokacie červenec-září 1983, str. 153. Kriticky k tomu O. Rais: Promlčení pohledávek, u nichž nebyla doba splatnosti určena, Právník č. 3/1967, str. 286.

29 Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 30. 9. 1966, sp. zn. Cz 101/66.

30 Srov. J. Švestka in J. Švestka, J. Spáčil, M. Škarová, M. Hulmák a kol.: Občanský zákoník I, II., 2. vydání, C. H. Beck, Praha, 2009, str. 595-600.

31 Viz K. Eliáš a kol.: Občanský zákoník. Velký akademický komentář, 1. svazek, 1. vydání, Linde Praha, a. s., Praha 2008, str. 424.

32 Viz I. Pelikánová: Úvaha o některých otázkách promlčení a o výkladu zákonných ustanovení, Právní zpravodaj č. 12/2008, str. 6-9.

kteřé odpovídá závazek dlužníka plnění poskytnout. (...) Není žádného důvodu, proč by právo věřitele vyzvat dlužníka ke splnění závazku majetkové povahy, které určuje jeho splatnost a je pro výkon majetkového práva věřitele nezbytné, nemělo podléhat promlčení, resp. mělo být z promlčení vyloučeno.³³

K určení počátku promlčecí doby v závislosti na tom, zda je doba splatnosti dohodnuta, stanovena právním předpisem nebo určena v rozhodnutí, či se uplatní obecná dispozitivní úprava splatnosti pohledávky k výzvě věřitele, J. Handlar uvádí, že „není pochyb, že stejné pravidlo o splatnosti závazku musí mít nutně stejné právní účinky bez ohledu na to, zda je jeho zdrojem zákon, nebo smlouva“. Vůči opačnému řešení namítá, že „názor, podle něhož se práva splatná na základě výzvy věřitele promlčují ode dne jejich vzniku, který v teorii i praxi dosud výrazně převládá, nerespektuje rozdíl mezi právem věřitele vyzvat dlužníka k plnění a právem na samotné plnění, ale především je v rozporu se zákonem, který stanoví počátek běhu promlčecích lhůt jiným způsobem“.³⁴

Obdobně i v poměrech současné úpravy o. z. se argumentace v literatuře objevuje ve dvojím směru. Část autorů dovozuje, že počátek běhu promlčecí lhůty by měl být vázán ke splatnosti (dospělosti) pohledávky.³⁵ Jiná skupina autorů dovozuje, že *actio nata* v případech, kdy nebyla sjednána stranami splatnost dluhu a není ani jinak určena, počíná dnem následujícím po vzniku právního vztahu a vychází ze shora odkazovaných závěrů rozhodovací praxe.³⁶

33 Viz J. Handlar: Promlčení práv, jejichž splatnost nastává na výzvu věřitele, Právní rozhledy č. 19/2011, str. 681 a násl.

34 Srov. obdobně též např. L. Mikulcová: Běh promlčecí doby v režimu obchodního zákoníku dle nejnovější judikatury Nejvyššího soudu ČR, Právní rozhledy č. 17/2011, str. 621.

35 Srov. např. D. Weinhold: Promlčení a prekluze v soukromém právu, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2015, str. 70 a násl.; P. Tégl, D. Weinhold, F. Melzer in P. Tégl, F. Melzer: Občanský zákoník – velký komentář, Svazek III. § 419–654, Leges, Praha 2014, komentář k § 619, m. č. 17; J. Handlar in Z. Pražák, J. Fiala, J. Handlar a kol.: Závazky z právních jednání podle občanského zákoníku, Komentář k § 1721–2893 OZ, Leges, Praha 2017, str. 531.

36 Srov. L. Brim in P. Lavický a kol.: Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654), Komentář, 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2022, komentář k § 619, m. č. 14; J. Bodečková in J. Petrov, M. Výtisk, V. Beran a kol.: Občanský zákoník, Komentář, 2. vydání (1. aktualizace), C. H. Beck, Praha 2022, komentář k § 619, m. č. 4.

37 Vyhlášené pod č. 123/1988 Sb. Částečně úpravu promlčení stanoví i některé další mezinárodní smlouvy [např. Úmluva o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční nákladní dopravě (CMR), vyhlášená pod č. 11/1975 Sb., nebo Úmluva o mezinárodní železniční přepravě (COTIF), vyhlášená pod č. 8/1985 Sb.], popř. některé předpisy unijního práva (např. směrnice 2014/104/EU ze dne 26. listopadu 2014 o určitých pravidlech upravujících žaloby o náhradu škody podle vnitrostátního práva v případě porušení právních předpisů členských států a Evropské unie o hospodářské soutěži). Ty však výkladový význam pro rozebíranou problematiku nemají.

38 Srov. důvodovou zprávu k obchodnímu zákoníku, zvláštní část, k § 387–408.

39 Srov. v původním anglickém znění „on the date [on] which the claim accrues“ nebo znění francouzské „de la date à laquelle l'action peut être exercée“.

40 Zpracovaný pod vedením sekretáře přípravného výboru konference Organizace spojených národů k této úmluvě. Srov. K. Sono: Commentary on the Convention on the Limitation Period in the International Sales of Goods (A/Conf.63/17), Yearbook of the United Nations Commission on International Trade Law č. 10/1979.

41 Angl. „time-limits“, franc. „délais de déchéance“.

42 Srov. op. cit. sub 40, str. 149.

43 Srov. tamtéž.

44 Srov. tamtéž, str. 155.

Mezinárodní a unijní právo

Mezinárodní smlouvy, kterými je Česká republika vázána, ani předpisy unijního práva posuzovanou problematiku výslovně neřeší.

Za pozornost nicméně stojí právní úprava stanovená v **Úmluvě o promlčení při mezinárodní koupi zboží z roku 1974**,³⁷ jež se za podmínek čl. 3 použije na práva vyplývající z kupní smlouvy (a jejího porušení, ukončení její platnosti nebo její neplatnosti) mezi kupujícím a prodávajícím, kteří v době uzavření smlouvy mají místo podnikání na území různých států. Význam této úmluvy spočívá i v tom, že byla v minulosti zásadním inspiračním zdrojem vnitrostátní úpravy promlčení v souvislosti s přijetím obchodního zákoníku.³⁸

Podle této úmluvy **promlčecí lhůta začíná (zásadně) běžet dnem, kdy právo lze uplatnit v právním řízení**,³⁹ přičemž začátek promlčecí lhůty neposouvá (mj.) stanovení povinností, aby strana zaslala oznámení uvedené v čl. 1 odst. 2 (čl. 9).

Čl. 1 odst. 2 této úmluvy přitom stanoví, že **tato úmluva se nedotýká předpisů o lhůtách, podle nichž může být právo získáno nebo vykonáno, jen když některá ze stran vůči druhé straně učiní oznámení nebo právní úkon jiný než zahájení právního řízení**.

Komentář k této úmluvě⁴⁰ k citovaným ustanovením uvádí, že lhůtami ve smyslu čl. 1 odst. 2, jichž se tato úmluva nedotýká, se rozumějí časová omezení⁴¹ pro provedení úkonů (jiných než zahájení řízení), jež vytvářejí podle rozhodného národního práva podmínku pro nabytí nebo výkon určitého práva. Mezi typickými příklady je uváděna podmínka, aby v předepsané lhůtě byla druhé smluvní straně oznámena vada dodaného zboží nebo oznámeno odmítnutí převzetí dodaného zboží pro jeho rozpor se smlouvou či pro vady. Požadavek na včasné provedení takového oznámení slouží k tomu, aby umožnil stranám bezodkladně provést opatření směřující k nápravě poskytnutého plnění podle sjednaného obsahu smlouvy, např. provedením testů k ověření kvality dodávaného zboží nebo za účelem zajištění zpětného odběru zboží nebo záchrany odmítnutého zboží. V takovém případě může mít včasné nevyrozumění za následek ztrátu možnosti smluvní strany uplatňovat práva vyplývající z odpovědnosti za rozpor dodaného zboží se smlouvou či za jeho vady. Jako další příklad je uváděn požadavek rozhodného národního práva, aby strana v určité lhůtě oznámila druhé straně ukončení nebo zrušení smlouvy.⁴²

Cílem této úpravy je, aby se úmluva žádným způsobem nedotýkala platnosti lhůt uložených rozhodným národním právem nebo sjednaných stranami, ať už jakkoli formulovaných, jež mají odlišnou povahu od obecného časového omezení práv v podobě promlčení upraveného touto úmluvou, týkajících se jiných úkonů, než je zahájení právního řízení.⁴³

K čl. 9 této úmluvy komentář obdobně uvádí, že na počátek běhu promlčení nemá vliv úprava rozhodného práva nebo smluvní ujednání, která ukládají straně jako podmínku pro nabytí či výkon jejího práva provést ve stanovené lhůtě určité oznámení druhé straně.⁴⁴

Z uvedeného je patrné, že pod ust. čl. 1 odst. 2 úmluvy, týkající se lhůt (resp. časových omezení, v nichž musí strana smlouvy podle rozhodného práva učinit určitý úkon), jichž se úmluva nedotýká a jež podle jejího čl. 9 neposouvají začátek promlčecí lhůty, nespádají ustanovení rozhodného práva ani ujednání stran o čase, ve kterém musí smluvní strana poskytnout sjednané plnění. V případě těchto ustanovení či ujednání nejde o to, že by

se v nich stanovilo zvláštní časové omezení pro možnost učinit určitý úkon, jenž je nezbytný pro nabytí či uplatnění určitého práva (např. práva z vad dodaného zboží) a s nímž je úmluvou spojen účinek, že neposouvá začátek promlčecí lhůty, nýbrž jde o samotnou úpravu (jeden ze způsobů úpravy) určení času plnění dluhu (jeho splatnosti), resp. okamžiku vzniku (vymahatelného) nároku věřitele a jeho možnosti právo uplatnit (a to i práva příp. podmíněného provedením určitého zákonem předepsaného úkonu strany ve stanovené lhůtě) v právním řízení.

Proto **pro výklad účinné právní úpravy promlčení podle občanského zákoníku z roku 2012 nemohou být použitelné závěry R 10/2014 v té části, jež se týká argumentace ustanovením shora uvedené úmluvy.** A to již proto, že samotné závěry dovozené tímto rozhodnutím o výkladu dotčených ustanovení úmluvy nejsou přílehlavé, kromě toho tato úmluva nebyla pro účinnou právní úpravu (na rozdíl od situace při přijetí obchodního zákoníku) zásadním inspiračním zdrojem (což je ostatně patrné již ze samotného opuštění délky promlčecí lhůty v trvání čtyř let stanovené touto úmluvou).

Určení počátku promlčecí lhůty v jiných právních řádech

Různá řešení otázky určení počátku běhu promlčecí lhůty, je-li určení splatnosti pohledávky v dispozici věřitele, jsou patrná i při srovnání dalších právních řádů.

Při výkladu ust. o. z., resp. při řešení právních otázek nastolených podle tohoto právního předpisu, by nemělo být přehlíženo, že ústředním legislativním záměrem zákonodávce při jeho přípravě a přijetí bylo „vytvoření standardního občanského zákoníku kontinentálního typu“, vyžadující příklon k „evropským kontinentálním konvencím“ soukromého práva navazující na „standards států, jejichž právní řády náležejí do oblasti kontinentální právní kultury“.⁴⁵

Již jen z tohoto hlediska nelze zásadně považovat mezinárodní srovnání provedené ve vztahu k významným kontinentálním jurisdikcím při výkladu dotčených ustanovení občanského zákoníku z roku 2012 za samoúčelné, neboť provedené srovnání vede mj. právě ke zjištění, zda v rámci posuzované problematiky lze či nelze uvažovat o existenci určité ustálené soukromoprávní „evropské kontinentální konvence“ v uvedeném smyslu a příp. o její podobě.

Jedná se tak o **jeden z těžko opominutelných výkladových přístupů vedoucích k naplnění ústavněprávního příkazu interpretace právních norem**, podle kterého jazykový výklad je pouhým přiblížením se právní normě, jejímž nositelem je právní předpis,⁴⁶ resp. prostředkem k zodpovězení otázky, zda je text zákona skutečně přesným vyjádřením právní normy, či zda je zapotřebí jej vykládat restriktivně nebo naopak extenzivně, nebo zda má být právní norma zpřesněna, a na to mají dát odpověď další interpretační metody.⁴⁷ Soud totiž není absolutně vázán doslovným zněním zákonného ustanovení, nýbrž se od něj smí a musí odchýlit v případech, kdy to vyžaduje ze závažných důvodů účel zákona, historie jeho vzniku, systematická souvislost nebo některý z principů, jež mají svůj základ v ústavně konformním právním řádu jako významovém celku, na druhou stranu je však stejně tak nutné vyvarovat se libovůle a rozhodnutí soudu se musí zakládat na racionální argumentaci.⁴⁸

Kromě toho v případě úpravy řady právních institutů v o. z. se zákonodávce při přípravě jeho znění obsahem některé konkré-

tní zahraniční právní úpravy přímo inspiroval. Proto zjištění obsahu této zahraniční úpravy a stavu jejího výkladu v rámci příslušné jurisdikce je třeba ve vztahu k výkladu tuzemské právní úpravy daného institutu zpravidla považovat za přílehlavou součást teleologického (účeloslovného) výkladu vedoucí ke zjištění záměru zákonodávce jako jednoho z rozhodujících výkladových kritérií aplikované zákonné úpravy.⁴⁹

Tak tomu je právě i v případě účinné právní úpravy promlčení, ze které je patrná inspirace především⁵⁰ německou právní úpravou (ve znění její reformy z roku 2002⁵¹).⁵²

Pro potřeby výkladu rozebírané právní problematiky lze z uvedených důvodů zmínit zejm. právní úpravu německou, z moderních soukromoprávních kodifikací pak např. právní úpravu v Belgii či Nizozemsku.

V této souvislosti by neměla být opomenuta ani úprava obsažená v evropském unifikačním projektu Společného referenčního rámce (Draft Common Frame of Reference) jako dalšího z významných inspiračních zdrojů znění účinné právní úpravy.⁵³

45 Srov. důvodovou zprávu k návrhu občanského zákoníku, sněmovní tisk č. 362/0, 6. volební období Poslanecké sněmovny Parlamentu, 2010-2013, v konsolidovaném znění, dále též jen „důvodová zpráva k o. z.“, str. 18.

46 Srov. např. náleží pléna Ústavního soudu ze dne 17. 12. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 33/97; ve vztahu k o. z. srov. náleží Ústavního soudu ze dne 24. 4. 2019, sp. zn. I. ÚS 1587/17.

47 Srov. např. náleží Ústavního soudu ze dne 1. 2. 2013, sp. zn. IV. ÚS 2427/12.

48 Srov. např. náleží pléna Ústavního soudu ze dne 4. 2. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 21/96.

49 Srovnatelný závěr, avšak s opačným vyzněním, je nicméně třeba učinit v těch situacích, kdy se naopak zákonodávce při přípravě určitého ustanovení občanského zákoníku žádnou zahraniční právní úpravou zvláště neinspiroval, a naopak do svého znění výslovně přejal dosavadní tuzemskou právní úpravu. Tak se zřetelně stalo kupř. ve vztahu k zákonné úpravě moderace smluvní pokuty podle § 2051 o. z. Srov. § 301 obch. zák. a důvodovou zprávu k o. z., str. 475. V tomto celkovém kontextu proto může působit poněkud překvapivě závěr v dalším nedávnm rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2023, sp. zn. 31 Cdo 2273/2022, odst. 43.

50 Vedle inspirace zněním unifikačního projektu Společného referenčního rámce (Draft Common Frame of Reference). Viz též níže.

51 K reformě německého závazkového práva přehledně viz M. Löwisch: New Law of Obligations in Germany, Ritsumeikan Law Review č. 20/2003, str. 141 a násl.

52 Srov. důvodovou zprávu k o. z., str. 144, 147, 148, 149, 152, 157.

53 Srov. důvodovou zprávu k o. z., str. 144, 152, 157.

PROTIKORUPČNÍ PŘEDPISY

- střet zájmů po novele
- ochrana oznamovatelů - whistleblowing
- svobodný přístup k informacím
- evidence skutečných majitelů
- registr smluv

více na www.proti.sagit.cz

Německo

Podle § 194 odst. 1 BGB podléhá promlčení právo požadovat od jiného konání či opomenutí (nárok). Ust. § 199 BGB se pak vztahuje právě jen k právům na plnění. Jiná subjektivní práva než nároky se nepromlčují.⁵⁴

Nárok ve smyslu § 199 odst. 1 BGB vzniká tehdy, může-li být věřitelem uplatněn cestou žaloby. Předpokladem proto je zásadně splatnost nároku, která věřiteli poskytuje možnost podání žaloby (na plnění).⁵⁵

Podle obecného režimu (pokud není sjednáno něco jiného či neexistuje speciální právní úprava) může věřitel vystavit fakturu kdykoli – není tedy k provedení tohoto jednání vázán žádnou promlčecí lhůtou. K tomu je však nutné dodat, že dovolání se nároku a jeho přiznání může být znemožněno obecným korektivem „*propadnutí práva*“ („*Verwirkung des Rechts*“) odvozovaným ze zásady poctivosti („*Treu und Glauben*“) upravené primárně v § 242 BGB. To konkrétně znamená, že věřitel nemůže úspěšně uplatnit nárok, který se stal splatný v důsledku pozdního vystavení faktury, pokud jsou naplněny podmínky: a) věřitel čekal s vystavením faktury po příliš dlouhou dobu, tj. časové hledisko („*Zeitmoment*“), b) dlužník si zasluhuje poskytnutí ochrany a c) vzhledem k okolnostem dané věci musel mít dlužník důvod domnívat se, že daný nárok nebude uplatněn, tj. hledisko okolností věci („*Umstandsmoment*“).⁵⁶

Belgie

V Belgii se uplatňuje princip *actiones non natae non praescribuntur*. Promlčecí lhůta nemůže začít běžet dříve, než nárok vznikne. Vznik nároku tak obecně představuje okamžik počátku běhu promlčecí lhůty (tj. v případech, kdy tento okamžik neurčil zákonodárce jinak).⁵⁷

Uvedené je vyjádřeno v čl. 2257 občanského zákoníku,⁵⁸ který stanoví: „*Promlčecí lhůta neběží: Pokud jde o nároky podmíněné, po dobu, po kterou není podmínka naplněna; (...) Pokud jde o nároky omezené časem, po dobu, po kterou stanovený čas nenastal.*“

Proto ujednejí-li si strany, že se dluh stává splatný až v okamžiku, kdy věřitel vystaví fakturu, či pokud uvedené plyne ze zákona, jedná se buď o podmínku (pokud není zřejmé, zda věřitel požádá o zaplacení dluhu vystavením faktury), či o doložení času (pokud je zřejmé, že věřitel požádá o zaplacení dluhu vystavením faktury, není však jasné, kdy tak učiní). V obou případech začne promlčecí

lhůta běžet až okamžikem, kdy se dluh stane splatným – tj. jakmile věřitel vystaví fakturu. Jde-li o možnost promlčení práva věřitele na určení okamžiku splatnosti vystavením faktury, strany se mohou na promlčitelnosti tohoto práva dohodnout. Pokud tak však neučiní, platí, že právo věřitele určit splatnost dluhu promlčení nepodléhá. Věřitel může přesto v důsledku plynutí času ztratit možnost určit splatnost dluhu. V závislosti na okolnostech případu může být chování věřitele považováno za vzdání se svého práva, příp. se může uplatnit omezující účinek zásady dobré víry – výkon práva určit splatnost po dlouhé době by totiž mohl být kvalifikován jako zneužití práva.⁵⁹

Nizozemsko

Podle čl. 3:307 nizozemského občanského zákoníku⁶⁰ se právo na plnění ze smlouvy (něco dát nebo něco konat) promlčuje uplynutím lhůty pěti let od dne, který následuje po dni, kdy se dluh stal splatný. Jde-li o povinnost něco plnit v neurčitěm okamžiku, běží lhůta ode dne následujícího po dni, kdy věřitel oznámil dlužníkovi, že požaduje plnění, zatímco právo podat žalobu se v každém případě promlčí uplynutím 20 let ode dne následujícího po dni, kdy se pohledávka stala poprvé splatnou a vymahatelnou, popř. po výpovědi ze strany věřitele. Pokud nebyl stanoven okamžik splatnosti, platí, že dlužník může věřiteli kdykoli plnit a věřitel může plnění po dlužníkovi kdykoli požadovat.⁶¹ Pokud však byla splatnost mezi stranami ujednána, věřitel nemůže požadovat splnění dluhu před okamžikem splatnosti.⁶²

Promlčecí lhůta začíná běžet následující den po dni, kdy se stal dluh splatný. Samotné právo věřitele určit splatnost přitom promlčení nepodléhá. Toto právo však může za určitých okolností zaniknout. Podle čl. 6:2 občanského zákoníku totiž musí věřitel a dlužník vůči sobě vystupovat způsobem, který je v souladu se standardy rozumnosti a spravedlnosti.

DCFR

Podle čl. III.-7:203 odst. 1 DCFR promlčecí lhůta zásadně běží od okamžiku, kdy je dlužník povinen plnit.

Dle komentářové literatury se tím rozumí okamžik, kdy má věřitel možnost uplatnit právo u soudu nebo zahájit rozhodčí řízení, což nastává tehdy, stane-li se právo dospělým.⁶³

V této souvislosti je rovněž vhodné zmínit, že podle čl. III.-2:102 odst. 2 DCFR není-li sjednáno jinak, má dlužník povinnost splnit svůj dluh v přiměřené době po jeho vzniku.⁶⁴

Přitom se dovozuje, že délka této doby je závislá na konkrétních okolnostech věci. V případě peněžitého dluhu však nebude přiměřené očekávat plnění dříve, než dojde k vyčíslení dlužné částky a v některých případech i vystavení faktury.

Zároveň se podle čl. III.-7:101 DCFR promlčují pouze práva na splnění závazku.

V důsledku toho podle komentářové literatury platí, že promlčení nedopadá na právo strany vypovědět závazek, odstoupit z důvodu zásadního neplnění nebo jakkoli jinak ovlivnit právní vztah. Zvláštní pravidla upravující tato práva obecně vyžadují, aby byla uplatněna v přiměřené lhůtě. Většina moderních režimů totiž obsahuje řadu lhůt např. pro přijetí plnění, pro oznámení o vypovězení závazku, pro oznámení o odstoupení pro neplnění, pro právo požadovat konkrétní plnění. Tyto lhůty ale nejsou promlčecími lhůtami.⁶⁵

54 Srov. H. Brox: Allgemeiner Teil des BGB, 26. vydání, Carl Heymanns Verlag, Köln et al., 2002, marg. č. 669.

55 Srov. např. rozsudky Spolkového soudního dvora (BGH) ze dne 17. 7. 2019, sp. zn. VIII ZR 224/18, a ze dne 27. 11. 2003, sp. zn. VII ZR 288/02.

56 Srov. např. rozhodnutí Vrchního zemského soudu v Norimberku (OLG Nürnberg) ze dne 9. 1. 2008, sp. zn. 5 W 2508/07.

57 Srov. např. rozhodnutí Cour de Cassation ze dne 15. 11. 1999, sp. zn. F-19991115-4, <https://juportal.be/>.

58 Dostupné na <http://www.ejustice.just.fgov.be>.

59 Srov. rozhodnutí Cour de Cassation, ze dne 24. 12. 2009, sp. zn. N-20091224-3, dostupné na <https://juportal.be/>.

60 Dostupné na <http://www.dutchcivillaw.com>.

61 Čl. 6:38 občanského zákoníku.

62 Čl. 6:39 občanského zákoníku.

63 Srov. Ch. von Bar, S. Swan a kol.: Principles of European law: study group on a European civil code, Oxford University Press, Oxford 2010, str. 523.

64 Tamtéž, str. 332.

65 Srov. op. cit. sub 63, str. 517, 518.

K významu ujednání o splatnosti dluhu na výzvu věřitele

Občanský zákoník z roku 2012 v ust. § 619 odst. 1 **váže počátek běhu promlčecí lhůty u práva vymahatelného u orgánu veřejné moci na první možnost uplatnění tohoto práva u orgánu veřejné moci.**

Zároveň v odst. 2 vymezuje, že právo **může být uplatněno poprvé, pokud se oprávněná osoba dozvěděla o okolnostech rozhodných pro počátek běhu promlčecí lhůty, anebo kdy se o nich dozvědět měla a mohla.** Je zřejmé, že druhý odstavec § 619 o. z. je nezbytné vykládat ve spojitosti s odstavcem prvním § 619 o. z. tak, že jde o okolnosti rozhodné pro zjištění věřitele o tom, že právo mohl uplatnit poprvé.

Účinná právní úprava tedy váže určení počátku běhu obecné promlčecí lhůty u práva vymahatelného u orgánu veřejné moci na **kumulativní** splnění zákonem stanovených předpokladů, a to uplatnitelnosti práva u orgánu veřejné moci a současně vědomosti věřitele o skutečnostech rozhodných pro uplatnění práva.

I přes částečnou objektivizaci druhé z uvedených podmínek tím, že postačuje, aby se oprávněná osoba o skutečnostech rozhodných pro uplatnění práva dozvědět měla a mohla (neboť se nezamýšlelo poskytnout ochranu osobám, které se z nedbalosti o svá práva nestarají),⁶⁶ nemůže být sporu o tom, že občanský zákoník tímto způsobem vymezuje počátek běhu tzv. subjektivní obecné promlčecí lhůty podle § 629 odst. 1 o. z. Vedle toho je pro promlčení stanovena v § 629 odst. 2 o. z. tzv. objektivní obecná promlčecí lhůta, podle níž se majetkové právo promlčí zásadně nejpozději uplynutím 10 let ode dne, kdy dospělo.⁶⁷

Vzhledem k tomu, že právní úprava počátku běhu promlčecí lhůty podle o. z. je v samotných svých základech odlišná oproti úpravě stanovené jak v § 101 a násl. obč. zák. č. 40/1964 Sb., tak v § 391 a násl. obch. zák., nemohou se dle našeho názoru již z tohoto důvodu prosadit pro výklad účinné úpravy bez dalšího (automaticky) závěry dovozované soudní praxí podle těchto dřívějších právních úprav, včetně závěrů podle R 28/1984 a navazující judikatury, jak je rovněž podrobněji rozebráno níže.

Ve vztahu k dřívější právní úpravě obchodního zákoníku neobsahuje navíc občanský zákoník z roku 2012 další (zvláštní) pravidlo pro promlčení práv na plnění závazku (jako v § 392 odst. 1 obch. zák.). V poměrech o. z. by se proto neměly prosadit ani argumenty vyjádřené ve shora citovaném rozsudku velkého senátu ze dne 8. 12. 2010, sp. zn. 31 Cdo 5241/2007, či v rozsudku R 10/2014, které stály na rozlišení dvou situací. Na jedné straně, byla-li doba splatnosti pohledávky ujednána ve smlouvě (a to i tím způsobem, že byla ponechána na vůli věřitele), určena právním předpisem nebo rozhodnutím, počínala promlčecí lhůta plynout takto určeným okamžikem splatnosti dle § 392 odst. 1 obch. zák. Na straně druhé, nebyla-li doba, kdy měl být závazek splněn nebo mělo být započato s jeho plněním (doba splatnosti), dohodnuta, stanovena právním předpisem nebo určena v rozhodnutí a byla-li splatnost pohledávky závislá pouze na žádosti věřitele o plnění (srov. § 340 odst. 2 obch. zák.), neuplatnilo se ust. § 392 odst. 1 obch. zák. a promlčecí doba počala běžet (v souladu s § 391 odst. 1 obch. zák.) již dnem, kdy věřitel mohl dlužníka o plnění obchodního závazku poprvé požádat.

Takovouto dichotomií, která by odpovídala vztahu § 391 odst. 1 a § 392 odst. 1 obch. zák., však právní úprava o. z. účinná od 1. 1. 2014 nepředpokládá. Nejobecnější úprava počátku běhu tzv. sub-

jektivní promlčecí lhůty v § 619 o. z. – jak shora uvedeno – je spojena s vědomostí oprávněné osoby o tom, že právo vymahatelné u orgánu veřejné moci mohlo být uplatněno u orgánu veřejné moci poprvé.

V režimu právní úpravy účinné od 1. 1. 2014 je tak pro určení počátku běhu promlčecí lhůty nerozhodné, zda to, že je splatnost ponechána na vůli věřitele, vychází z (výslovné) dohody smluvních stran, rozhodnutí soudu, či jde o projev zákonné úpravy, jako např. obecného dispozitivního pravidla § 1958 odst. 2 o. z., dle kterého splatnost pohledávky nastává ve lhůtě „bez zbytečného odkladu“ poté, co dlužník obdržel od věřitele výzvu k plnění.

Je tomu tak mj. i proto, že opačný výklad, založený na rozlišení, zda byla splatnost k výzvě věřitele ve smlouvě ujednána, či nikoli, by vedl k situaci, kdy by se určení počátku promlčecí lhůty lišilo dle toho, zda strany závazku přijaly obecné dispozitivní pravidlo určení splatnosti § 1958 odst. 2 o. z., nebo zda pravidlo obsahově podobné či totožné (výslovně) vtělily do smluvních ujednání (např. tak, že sjednají splatnost pohledávky v časové návaznosti na výzvu k plnění, resp. doručení faktury).

Právo na plnění, jehož splatnost není stranami dohodnuta

Vzhledem k podstatným rozdílům v právní úpravě občanského zákoníku z roku 2012 oproti právní úpravě účinné do 31. 12. 2013 (a to jak podle občanského zákoníku z roku 1964, tak podle obchodního zákoníku) **je třeba v současnosti k řešení otázky počátku běhu promlčecí lhůty smluvní pohledávky na splnění dluhu splatného na výzvu věřitele přistupovat dle našeho názoru odlišně než v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2019, sp. zn. 33 Cdo 3037/2019, a v rozhodnutích na něj navazujících, včetně rozhodnutí velkého senátu, které i v současných poměrech přejímají shora uvedené judikatorní závěry podle předchozí právní úpravy.**

Tato rozhodnutí vycházejí z názoru, že zde existuje obsahově podobnost ve vymezení *actio nata* podle § 619 o. z. a § 101 obč. zák. č. 40/1964 Sb., podle něhož šlo o den, kdy právo mohlo být vykonáno poprvé, resp. § 391 odst. 1 obch. zák., který počátek promlčecí doby spojoval se dnem, kdy právo mohlo být uplatněno u soudu. **Tak tomu však dle našeho názoru není.**

Především obecná tříletá promlčecí lhůta pro práva vymahatelná u orgánu veřejné moci, jejíž počátek je určen dle § 619 o. z., je oproti předchozí právní úpravě vystavena na subjektivním principu. Z tohoto důvodu zákon stanoví současně i tzv. objektivní promlčecí lhůtu v § 629 odst. 2 o. z., dle kterého se majetkové právo promlčí nejpozději uplynutím deseti let ode dne, kdy dospělo.

Obecně platí, že **právo je třeba uplatnit v době, kdy ještě běží obě lhůty.** Marným uplynutím jedné z těchto lhůt se právo promlčuje. V tuzemských poměrech je přitom ustáleným výkladovým závěrem, že objektivní promlčecí lhůta přitom představuje z hlediska promlčení práva nejzazší mez, kterou nelze v žádném případě překročit.⁶⁸

66 Srov. důvodovou zprávu k o. z., str. 149.

67 Tamtéž, str. 151.

68 Srov. obdobně ve vztahu konkurence subjektivní a objektivní promlčecí lhůty u práva na náhradu škody např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 3. 2010, sp. zn. 30 Cdo 3266/2008.

Ze zákonného vyjádření tzv. objektivní promlčecí lhůty v § 629 odst. 2 o. z., podle něhož se majetkové právo promlčí „nejpozději“ po jejím uplynutí, stejně jako z účelu stanovení delší objektivní (desetileté) lhůty vůči tzv. subjektivní lhůtě (tříleté), nelze dle našeho názoru dovodit jinak, než že **právní úprava nepředpokládá, že by tzv. subjektivní promlčecí lhůta mohla začít plynout dříve (a dokonce mohla skončit dříve), než nastane počátek běhu tzv. objektivní promlčecí lhůty.**

Je tomu tak též proto, že objektivní promlčecí lhůta je napojena na vznik právní skutečnosti, ze které plyne rozhodné právo.⁶⁹ Ostatně k takovému závěru dospěla rozhodovací praxe dovolacího soudu rovněž při výkladu úpravy promlčení ve zvláštních případech, kdy zákon obdobně stanoví kombinaci tzv. subjektivní a tzv. objektivní promlčecí lhůty, jak tomu je kupř. u práva na náhradu škody, resp. odčinění újmy (srov. § 620 odst. 1 a § 636 odst. 1 o. z.),⁷⁰ nebo u práva na vydání bezdůvodného obohacení (srov. § 621 a 638 o. z.).⁷¹ I v těchto případech je **vztah těchto promlčecích lhůt zákonem vyjádřen tak, že se právo promlčí „nejpozději“ uplynutím tzv. objektivní promlčecí lhůty.**⁷²

Proto ani v případě vztahu obecných promlčecích lhůt podle § 619 a § 629 odst. 2 o. z. nemůže dle našeho názoru obstát odlišný výklad, než že tzv. subjektivní obecná promlčecí lhůta běží v rámci tzv. objektivní obecné promlčecí lhůty, a tedy že tzv. objektivní obecná promlčecí lhůta nemůže začít běžet později než tzv. subjektivní obecná promlčecí lhůta, neboť v takovém případě by lhůta objektivní nemusela vůbec začít běžet, tedy by žádným způsobem nelimitovala běh lhůty subjektivní, natož aby se právo podle dikce zákona promlčelo „nejpozději“ podle této lhůty.

Jinak řečeno, výkladový závěr, podle kterého by rozhodující skutečnost pro počátek běhu tzv. subjektivní obecné promlčecí lhůty byla stanovena tak, že může předcházet rozhodující skutečnosti

pro počátek běhu tzv. objektivní obecné promlčecí lhůty, by činil celé vymezení tzv. objektivní promlčecí lhůty potenciálně (typově) obsoletním, což neodpovídá ani výkladovému principu objektivního teleologického výkladu a interpretačnímu argumentu předpokladu racionálního zákonodárce.⁷³

Byť normativně vzato si lze jistě představit rozličné možné kombinace běhu promlčecích lhůt, přesto nelze pominout, že účinná právní úprava v o. z. stanoví shora uvedený, a nikoli jiný vztah tzv. subjektivních a objektivních promlčecích lhůt, což platí i v případě běhu obecných promlčecích lhůt pro práva na plnění smluvní pohledávky. Znění (dikce) zákona je v tomto směru jednoznačné, přičemž k odlišnému závěru nevedou ani jiné relevantní výkladové metody, včetně výkladu teleologického (účeloslovného), systematického, historického či komparativního, a tudíž zde není ani žádný rozpor mezi doslovným zněním zákona a jeho smyslem a účelem, který by umožňoval se od textu zákona odchýlit.⁷⁴

Počátek běhu desetileté tzv. objektivní obecné promlčecí lhůty je přitom dle § 629 odst. 2 o. z. spojen s dospělostí pohledávky. Důvodová zpráva k tomu uvádí, že „druhý odstavec stanoví objektivní promlčecí lhůtu, která počne běžet dospělostí práva podléhajícího promlčení. Nejde jen o případy splatnosti; splatnými se stávají jen peněžité plnění. Proto se volí obecnější vyjádření.“⁷⁵ Je tak zjevné, že v případě práva na peněžité plnění bylo záměrem zákonodárce spojit počátek běhu tzv. objektivní obecné promlčecí lhůty dle § 629 odst. 2 o. z. právě s okamžikem splatnosti tohoto práva (resp. se splatností dluhu na jeho splnění).

Závěr, dle kterého (může-li sám věřitel splatnost dluhu vyvolat výzvou k plnění nebo jiným obdobným úkonem) by byl počátek tzv. subjektivní obecné promlčecí lhůty dle § 619 o. z. spojen již s možností výkonu práva (tj. s učiněním výzvy k plnění) a počátek tzv. objektivní obecné promlčecí lhůty dle § 629 odst. 2 o. z. se splatností, není ze shora uvedených důvodů přijatelný právě proto, že by v takovém případě tzv. objektivní obecná promlčecí lhůta počínala plynout později než tzv. subjektivní obecná promlčecí lhůta.⁷⁶

Jestliže tedy zákonodárce výslovně spojil počátek běhu tzv. objektivní obecné promlčecí lhůty s okamžikem dospělosti pohledávky v § 629 odst. 2 o. z. (obdobně je s dospělostí, resp. splatností, dluhu výslovně spojen též počátek běhu promlčecí lhůty, jde-li o dílčí plnění dluhu dle § 623 o. z.), nemohou se nadále uplatnit ani důvody, pro které byl v R 28/1984 a navazující judikatuře přijat závěr shora vyslovený, neboť se odchyluje v poměrech právní úpravy účinné od 1. 1. 2014 od výslovného znění zákona, stejně jako jeho smyslu a účelu, který počátek promlčení obecně spojuje v těchto případech právě s normativním pojmem dospělosti (resp. splatnosti).⁷⁷

Argumentace, že u práva splatného na výzvu věřitele by spojení počátku běhu promlčecí lhůty se splatností tohoto práva znamenalo nepřipustné posunutí počátku běhu promlčecí lhůty (ve zřejmém rozporu s účelem institutu promlčení) prakticky na neomezenou dobu,⁷⁸ nemůže odůvodnit výklad právního předpisu jdoucí mimo jeho rámec. Dlužník se sjednanou splatností ponechanou na vůli věřitele (resp. absencí ujednání o určitém okamžiku splatnosti) dostává svým vlastním souhlasem na základě takové dohody stran do určité moci věřitele. Dlužník tedy na základě takové dohody musí být srozuměn s tím, že ponechává na vůli věřitele, kdy svým právním jednáním přivodí splatnost jeho dluhu.

Obdobně platí i o argumentu, že situace, kdy dlužník nebude moci splnit dluh dříve ani vyvolat splatnost peněžitého dluhu, by způsobovala v obchodní praxi řadu obtíží (zejména tam, kdy

69 Obdobně srov. J. Bodečková in op. cit. sub 36, komentář k § 629, m. č. 4.

70 Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2019, sp. zn. 25 Cdo 1976/2019, uveřejněný pod č. 68/2020 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, podle kterého tzv. lhůta subjektivní běží „v rámci“ tzv. lhůty objektivní.

71 Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2021, sp. zn. 28 Cdo 1966/2020, podle kterého počátek běhu tzv. objektivní promlčecí lhůty je zároveň nejdříve možným počátkem běhu subjektivní promlčecí lhůty.

72 Srov. rovněž obdobný vztah promlčecí lhůty vázané svým počátkem na subjektivní okolnosti podle čl. III.-7:301 a maximální promlčecí lhůty podle čl. III.-7:307 DCFR.

73 Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 9. 2015, sp. zn. 31 Cdo 2459/2012, uveřejněný pod č. 57/2016 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, nebo též nálezy Ústavního soudu ze dne 12. 10. 2006, sp. zn. I. ÚS 69/06, a ze dne 15. 11. 2010, sp. zn. I. ÚS 517/10.

74 Ve smyslu výkladového imperativu vyjádřeného např. v nálezu Ústavního soudu ze dne 21. 5. 1996, sp. zn. Pl. ÚS-st.-1/96, citovaném, z hlediska celkových závěrů tudíž poněkud překvapivě, i v rozhodnutí velkého senátu.

75 Důvodová zpráva k o. z., str. 151.

76 V této souvislosti je namístě poznamenat, že z citace v odst. 49. rozhodnutí velkého senátu by mohl vzniknout dojem, že v citovaném díle M. Hulmák a kol.: Občanský zákoník V. Závazkové právo, Obecná část (§ 1721-2054), Komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2014, str. 999, je zastáván názor opačný. Tak tomu však není.

77 Jak je ostatně takto rozumně i v dalších ustanoveních občanského zákoníku; srov. např. § 508 odst. 2, § 1312 odst. 1, § 1678 odst. 2 o. z.

78 Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2019, sp. zn. 33 Cdo 3037/2019.

by měl dlužník prokazovat, např. na poli práva insolvenčního, že nemá dluhy).⁷⁹ Ani tyto případné obtíže, navíc ve své podstatě nikterak zásadně odlišné oproti jiným situacím souvisejícím se splatností dluhu a promlčením práva na jeho splnění, nemohou opodstatnit odlišný výklad dotčených ustanovení.⁸⁰

V současnosti neobstojí ani argumentace, kterou V. Knapp dovozoval k ust. § 306 občanského zákoníku z roku 1950,⁸¹ a sice že „opačný výklad, že totiž dlužník musí se splněním vyčkat až bude věřitelem o splnění požádán, by vedl do rozporu s ustanovením § 325 o. z. Věřitel by totiž dlužníka nemusil o splnění požádat vůbec, a tím mu vnútit jednostranné prominutí dluhu, což je zákonem zakázáno.“⁸² Význam takové argumentace je v poměrech občanského zákoníku z roku 2012 již výrazně zeslaben (srov. dispozitivní úpravu institutu prominutí dluhu podle § 1995 o. z.).

Kromě toho není důvod bez dalšího dovozovat, že by závěr o vazbě počátku běhu promlčecí lhůty na splatnost dluhu měl skutečně nepřiměřeně narušovat práva dlužníka. Věřitel zásadně (pravidelně) nebude mít zájem na záměrném oddalování splatnosti, a tím i vy-mahatelnosti své pohledávky. Navíc protistrana je před případným zneužitím práva ze strany věřitele chráněna obecnými prostředky, zejména zákazem nepoctivého jednání (§ 6 odst. 2 o. z.) a zákazem zneužití práva (§ 8 o. z.), jak zdůvodněno níže.

Otázka časových účinků výkonu práva věřitele přivodit splatnost pohledávky

Dospěli-li autoři tohoto příspěvku ze shora uvedených důvodů k závěru, že **právní úprava podle o. z. spojuje počátek běhu promlčecí lhůty práva na splnění pohledávky zásadně s její dospělostí, a to i v případě plnění dluhu splatného na výzvu věřitele, je třeba vyřešit též otázku časových účinků výkonu práva věřitele takovou pohledávku svým právním jednáním učinit dospělou.**

Nelze přehlédnout, že ve srovnání s právní úpravou účinnou do 31. 12. 2013, která výslovně vycházela z toho, že promlčení podléhá také právo uskutečnit právní úkon (srov. § 390 obč. zák.), resp. že se promlčuje rovněž právo dovolat se relativní neplatnosti právního úkonu (srov. § 865 odst. 4 obč. zák. č. 40/1964 Sb.), **současný občanský zákoník neobsahuje obecnou úpravu promlčení práva uskutečnit právní jednání** (vykonat tzv. soukromoprávní kompetenci). Stejně tak účinný občanský zákoník neobsahuje úpravu stejnou nebo obdobnou k ust. § 391 odst. 2 obč. zák., které zvláště stanovilo, že u práv uskutečnit právní úkon běží promlčecí doba ode dne, kdy právní úkon mohl být učiněn, nestanoví-li zákon něco jiného.⁸³

Zároveň účinná úprava v současnosti jako jediný (výlučný) právní následek promlčení stanoví, že dlužník „není povinen plnit“ (§ 609 věta první o. z.). Již z toho lze dovozovat, že promlčení se v současnosti může vztahovat pouze k právům na určité plnění (tj. k pohledávkám, srov. § 1721 o. z.), neboť pouze ve vztahu k takovým právům se váže důsledek, že dlužník není povinen plnit. Stejně tak není v § 619 a násl. o. z. stanoven ani počátek běhu promlčecí lhůty v takových případech.

Kdyby zákonodárce hodlal vztáhnout promlčení i na tzv. soukromoprávní kompetence majetkové povahy, musel by stanovit, jaký následek v jejich případě promlčení má, což však na rozdíl od § 390 obč. zák. neučinil.⁸⁴

Proto okruh majetkových práv, jež se ve smyslu § 611 o. z. promlčují, je třeba vykládat systematicky právě v souladu s podstatou účinků promlčení subjektivního práva. Spočívají-li tyto účinky výlučně v neexistenci povinnosti dlužníka plnit, pak se majetkovými

právy ve smyslu § 611 o. z. mohou rozumět jen taková majetková práva, která spočívají v právu na plnění (resp. jimž odpovídá povinnost dlužníka plnit). Takovými majetkovými právy však tzv. soukromoprávní kompetence nejsou.

Tento závěr podporuje též znění důvodové zprávy k o. z., podle které úprava v o. z. navazuje na obdobný přístup uplatněný v německém občanském zákoníku a v unifikačním projektu Společného referenčního rámce (DCFR). Občanský zákoník z roku 2012 se tak svou koncepcí promlčení záměrně odchyloje od předchozí úpravy soukromého práva, což platí i pro otázku promlčení jiných majetkových práv než práv na plnění.

Podle německé úpravy⁸⁵ promlčení podléhá právo požadovat od jiného konání či opomenutí (nárok). Jiná subjektivní práva než nároky se nepromlčují.⁸⁶ Jestliže zákonodárce v důvodové zprávě dále výslovně poukazuje na inspiraci Společným referenčním rámcem, lze odkázat rovněž na shora citovanou úpravu obsaženou v tomto unifikačním projektu (a komentářovou literaturu k němu), založenou na obdobných principech.⁸⁷

Oproti tomu z důvodové zprávy k občanskému zákoníku z roku 2012 nijak nevyplývá, že by se zákonodárce v řešené otázce promlčitelnosti tzv. soukromoprávních kompetencí inspiroval např. rakouskou právní úpravou, která navíc vychází z odlišné koncepce promlčení.⁸⁸

Z uvedeného lze proto dovodit, že **promlčení pouze takových majetkových práv, s nimiž je spojeno právo na plnění, vyplývá z rozhodnutí zákonodárce upravit účinek promlčení pouze ve vztahu k těmto právům, a nikoli (rovněž) k majetkovým právům jiným.**⁸⁹

Je tak třeba rozlišovat případné zvláštní zákonné úpravy časových omezení pro tzv. soukromoprávní kompetence (včetně zesplatnění dluhu, odstoupení od smlouvy, výpověď smlouvy apod.) a promlčecí lhůty, jejichž uplynutím dochází k zeslabení práva vě-

79 Srov. odst. 50 rozhodnutí velkého senátu.

80 Ostatně situace, kdy by čas plnění, zejména jde-li o plnění peněžitá, byl sjednán ve prospěch obou stran, a tudíž by dlužník skutečně nemohl plnit (zaplatit) svůj dluh ještě před jeho splatností, ač takovou vůli měl, resp. že by věřitel takové plnění nepřijal, vskutku nenastává až tak často, že by se dalo hovořit o vzniku „řady obtíží v obchodní praxi“.

81 Jak cituje též rozhodnutí velkého senátu.

82 Srov. op. cit. sub 27, 1955, str. 119.

83 Na tuto změnu již s počátkem účinnosti současného občanského zákoníku upozorňoval např. J. Spáčil. Srov. J. Spáčil: Některé sporné otázky relativní neplatnosti v novém občanském zákoníku, Právní rozhledy č. 5/2014, str. 172-177.

84 V této souvislosti je symptomatické, že komentářová literatura, která nad rámec zákona rozšiřuje předmět promlčení za pomoci analogie (§ 10 o. z.) i na práva uskutečnit právní jednání, považuje za následek jejich promlčení „zánik právních následků příslušného právního jednání“. Srov. L. Brim in P. Lavický a kol., op. cit. sub 36, § 609, marg. č. 33, což je ovšem následek spojovaný obvykle s prekluzí práva, nikoli s promlčením.

85 Srov. 194 odst. 1 BGB.

86 Srov. op. cit. sub 54, marg. č. 669.

87 Srov. čl. III.-7:101 DCFR.

88 Srov. § 1451 ABGB. Pro výklad řešené otázky nelze přeceňovat ani závěry doktríny či soudní praxe podle této zahraniční úpravy. V Rakousku se přitom očekává reforma úpravy promlčení s plánovaným přechodem od systému promlčení práv k promlčení nároků. Srov. G. Kodek: Alte und neue Herausforderungen für die Einredelehre – Überlegungen aus Anlass des GRUG, in W. Dehn, E. Heinrich-Pendl, H. Jesser-Huß, T. Schoditsch, U. Terlitz: Festschrift für Peter Bydliński, Wien, Jan Sramek Verlag 2022, str. 597.

89 To ostatně platí i pro úpravu obsaženou v § 628 o. z., který uvedenou úpravu vztahuje především na práva z vadného plnění. Srov. J. Bodečková in op. cit. sub 36, § 628, str. 695, marg. č. 3.

řitele uplatnit své majetkové právo na plnění ve smyslu § 609 a 611 o. z. Uplynutím promlčecích lhůt dochází ke vzniku práva dlužníka namítat promlčení věřitelovy pohledávky, jinak řečeno, práva dovolat se nevyvadatelnosti uplatněného majetkového práva věřitele na plnění, k čemuž v případech tzv. soukromoprávních kompetencí docházet nemůže (neboť se nevymáhají).

Nelze též přehlédnout, že otázka promlčení práv uskutečnit právní úkon byla předmětem odborné diskuse už za předchozích právních úprav. Tak např. již Luby ve vztahu ke kategorii tzv. „*tvořivých práv (facultates)*“ možnost jejich promlčení zpochybňoval.⁹⁰ Otázka, zda kompetence podléhají promlčení, byla v domácí literatuře rozebírána i v 60. letech s rozdílnými závěry.⁹¹ Závěr, že se právo namítat relativní neplatnost nemůže promlčet, hájil v 80. letech rovněž Spáčil.⁹² V pozdější době vyjádřil jmenovaný autor taktéž názor, že současný občanský zákoník neobsahuje obecnou úpravu promlčení práva uskutečnit právní jednání.⁹³

Také v judikatuře k předchozí právní úpravě se ve vztahu k právům uskutečnit právní úkon projevovala jistá rozkolísanost. Jako promlčitelné bylo (vedle práva dovolat se relativní neplatnosti) posuzováno např. právo odvolat dar.⁹⁴

Oproti tomu jako nepodléhající promlčení bylo soudní praxí pojímáno např. právo vypovědět nájem bytu,⁹⁵ právo na vyplnění blankosměnky,⁹⁶ právo namítat promlčení,⁹⁷ právo udělit souhlas s převzetím dluhu,⁹⁸ právo učinit projev směřující k započtení (vznést kompenzační námitku)⁹⁹ a právo věřitele navrhnout, aby soud určil dobu splnění závazku.¹⁰⁰

Uvedený stručný přehled názorů a judikatorních závěrů, jež byly vysloveny, resp. přijaty za předchozí úpravy, tedy ukazuje, že

teze o obecné (či „zásadní“) promlčitelnosti práv uskutečnit právní úkon nebyla ani v minulosti jednoznačně přijímána.

Ostatně i podle účinné právní úpravy v o. z. byl již ve shora odkazovaném rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2019, sp. zn. 33 Cdo 3037/2019, přijat závěr, že právo učinit právní jednání (tzv. soukromoprávní kompetence), které ve věci tam posuzované spočívalo v právu vypovědět zápůjčku, promlčení nepodléhá. Tzv. soukromoprávní kompetence (jakožto výraz dispozitivního oprávnění, zmocnění k další normotvorbě) by měly být dle závěrů Nejvyššího soudu v citovaném rozhodnutí časově omezeny jinak, nikoli však promlčením. V této souvislosti rozhodnutí odkazuje na argumentaci odborné literatury.¹⁰¹

Argument ve prospěch promlčitelnosti práv uskutečnit právní jednání nelze spatřovat ani v tom, že účinný občanský zákoník v rámci úpravy práv z vadného plnění neváže vytknutí vady na prekluzivní lhůtu, nýbrž počítá s tím, že se protistrana musí opožděného vytknutí vady nabyvatelem dovolat (srov. např. § 1921 o. z.). Ani v případě opožděného vytknutí vad však nejde o promlčení práva uskutečnit právní úkon, jak ostatně bylo zdůrazňováno i ve vztahu k právní úpravě v obchodním zákoníku,¹⁰² resp. jak uznává i literatura k účinné právní úpravě.¹⁰³ Svou podstatou jde i v tomto případě o právo povinné strany zbavit právní jednání oprávněného právních účinků (v německé nauce je toto oprávnění nazýváno „*Gestaltungsgegenrecht*“).¹⁰⁴

Stejně tak promlčitelnost tzv. soukromoprávních kompetencí nevyplývá ani z ust. § 614 o. z. Toto ustanovení totiž vylučuje z promlčení předně vlastnické právo, které dozajista není právem uskutečnit právní jednání, stejně jako vyslovuje nepromlčitelnost „*práva domáhat se rozdělení společné věci*“, „*práva na zřízení nezbytné cesty*“ a konečně „*práva na vykoupení reálného břemene*“. Vzhledem k tomu, že jak právo na zrušení a vypořádání spoluvlastnictví, tak právo na zřízení nezbytné cesty rovněž nejsou právy na uskutečnění právního jednání, nýbrž právy na vydání konstitutivního rozhodnutí soudem,¹⁰⁵ nemůže toto ustanovení ve vztahu k promlčitelnosti kompetencí o ničem vypovídat. Jedinou kompetencí, jejíž nepromlčitelnost je v ust. § 614 o. z. vyslovena, je tak právo na vykoupení reálného břemene. To, že tak zákonodárce činí, je třeba vykládat v souvislosti s úpravou § 633 odst. 2 o. z., podle které se právo na jednotlivé plnění z reálného břemene promlčuje jako pohledávka. **Úprava § 614 in fine o. z. tedy pouze brání tomu, aby z § 633 odst. 2 o. z. nebyl činěn nesprávný závěr rovněž ve vztahu k právu na vykoupení reálného břemene.**

K možné argumentaci ust. § 11 odst. 1 katastrálního zákona, podle kterého se vkladem do katastru zapisuje i promlčení některých tam uvedených práv, lze poznamenat, že není možné vyloučit, aby zvláštní právní úprava v některých případech stanovila, že se určité kompetence promlčují. Takovou zvláštní úpravou však nelze dokládat závěr, že se soukromoprávní kompetence zásadně promlčují, ale je naopak třeba z toho dovozovat zásadu právě opačnou.

Ani ze samotné skutečnosti, že zákonodárce nestanovil zvláštní lhůtu pro jednu konkrétní kompetenci (námitku relativní neplatnosti právního jednání), nelze dovozovat, že by se kvůli tomu měly některé kompetence (navzdory shora citovaným zákonným ustanovením) promlčovat, zatímco některé jiné (navíc z ne příliš zřetelného důvodu) nikoli. Zákonodárce ostatně stanovil v občanském zákoníku u celé řady kompetencí výslovně zvláštní lhůtu pro možnost jejich uplatnění, kde stanovení takové lhůty považoval za opodstatněné.

Případná námitka, že v případě kompetencí nejde o promlčení jejich samotných, ale promlčení nároku na plnění, je nepřijatelná,

90 Srov. Š. Luby: Občianskoprávny nárok, Právnické štúdie, ročník VI (1958), str. 311 a 314.

91 Srov. J. Švestka, Z. Češka, J. Chyský, op. cit. sub 28, str. 38 a násl.; O. Rais, op. cit. sub 28, str. 31 a násl.

92 Srov. J. Spáčil: Základní otázky relativní neplatnosti právních úkonů v občanském právu, Právník 1986, str. 251.

93 Srov. op. cit. sub 83, str. 172-177.

94 Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 3. 2010, sp. zn. 33 Cdo 4080/2007, uveřejněný pod č. 22/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

95 Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2010, sp. zn. 26 Cdo 78/2010.

96 Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2020, sp. zn. 29 Cdo 4055/2018.

97 Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2002, sp. zn. 29 Cdo 2860/2000.

98 Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 7. 2009, sp. zn. 23 Cdo 1737/2009.

99 Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2003, sp. zn. 33 Odo 630/2002.

100 Srov. již rozsudek bývalého Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 8. 1983, sp. zn. 3 Cz 51/83, uveřejněný pod č. 11/1988 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, z pozdější doby např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2014, sp. zn. 33 Cdo 1343/2014.

101 B. Dvořák: O žalobách na určení neplatnosti výpovědi, Právní rozhledy č. 18/2012, str. 632.

102 Srov. S. Plíva in I. Štenglová, S. Plíva, M. Tomsa a kol.: Obchodní zákoník, Komentář, 6. vydání, C. H. Beck, Praha 2001, str. 1208.

103 Srov. J. Šilhán in M. Hulmák a kol.: Občanský zákoník V. Závazkové právo, Obecná část (§ 1721 až 2054), Komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2014, § 1921, str. 904, marg. č. 1 a 2.

104 Srov. D. Medicus: Allgemeiner Teil des BGB, 3. vydání, C. F. Müller, Heidelberg 1988, str. 39, marg. č. 86.

105 K jejich nepromlčitelnosti v judikatuře srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 4. 2002, sp. zn. 22 Cdo 432/2002, uveřejněný pod č. 23/2003 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

neboť ve své podstatě stírá rozdíl mezi dvěma druhy subjektivních práv (práv na plnění a práv uskutečnit právní jednání), jejichž samostatnost je široce uznávána. Ostatně i relativní neplatnosti právního jednání se lze dovolat dříve, než došlo na jeho základě k plnění, a v takovém případě není pro nárok na vydání bezdůvodného obohacení místo.¹⁰⁶

Skutečnost, že občanský zákoník z roku 2012 neupravuje v případě práv uskutečnit právní jednání následky promlčení ani počátek běhu promlčecí lhůty, se někteří autoři pokouší překlénout pomocí analogie (§ 10 o. z.).¹⁰⁷ Pro dotváření práva cestou analogie však zde prostor není dán, neboť úmysl zákonodárce, který projevil v důvodové zprávě k § 609 o. z.,¹⁰⁸ jak uvedeno již shora, hovoří zřetelně pro závěr, že hodlal omezit institut promlčení pouze na práva na plnění, jimiž ovšem tzv. soukromoprávní kompetence nejsou.

S ohledem na názory teorie, soudní praxe a na dostupné mezinárodní srovnání **měl zákonodárce dostatečný podklad k tomu, aby tezi o zásadní promlčitelnosti tzv. soukromoprávních kompetencí svým zásahem v nové úpravě buď přijal, nebo ji odmítl.** Dle názoru autorů tohoto příspěvku z účinné právní úpravy zřetelně vyplývá, že **zvolil druhou možnost.**

Toto vědomé rozhodnutí zákonodárce ostatně dokládá i druhá věta § 609 o. z., jež upravuje následky plnění na promlčený dluh. Ani tato základní úprava následků promlčení na tzv. soukromoprávní kompetence nedopadá. Řečeno jinak, jestliže zákonodárce ohledně promlčení kompetencí s odvoláním na zahraniční vzory záměrně „*nic nestanovil*“, je třeba z toho vycházet, a rozhodnutí zákonodárce, že ohledně těchto práv ani nic stanovit nechtěl, je třeba (ať se to líbí, nebo ne) respektovat.

Nemělo by být rovněž přehlíženo, že obecná tříletá subjektivní promlčecí lhůta (srov. § 629 odst. 1 o. z.) by byla v některých případech příliš dlouhá,¹⁰⁹ jindy¹¹⁰ zase příliš krátká.

To platí i pro právo věřitele přivodit splatnost dluhu (§ 1958 odst. 2 o. z.). Mělo-li by se toto právo promlčovat až ve třech letech, neodpovídalo by to zřejmě obvyklé smluvní praxi, v níž se předpokládá, že věřitel stanoví splatnost dluhu o dost dříve (např. vystaví fakturu maximálně v řádu týdnů, nikoli několika let). Naopak zase v případech, kdy se jedná o splatnost dluhu mezi příbuznými nebo přáteli, nemusí být považováno za nepřijatelné, vyzve-li věřitel dlužníka k plnění s ohledem na okolnosti třeba až po několika letech.

Lze tak shrnout, že **současná právní úprava neobsahuje ustanovení, které by upravovalo účinky promlčení práv uskutečnit právní jednání, když ostatně ani neobsahuje pravidlo pro počátek běhu promlčecí lhůty v takových případech, a k takovému závěru nelze dospět ani na základě relevantních výkladových metod.** Proto považujeme za přesvědčivý závěr, že ani právo uskutečnit právní jednání v podobě výzvy věřitele dlužníkoví k plnění dluhu (§ 1958 odst. 2 o. z.) se podle současné úpravy občanského zákoníku nepromlčuje.

Uvedené však neznamená, že by z časového hlediska nebyl výkon tohoto druhu subjektivních práv nijak omezen. **Proti takovému výkonu tzv. soukromoprávní kompetence je protistrana chráněna obecnými prostředky, zejména zákazem nepoctivého jednání (§ 6 odst. 2 o. z.) a zákazem zneužití práva (§ 8 o. z.).** Je třeba přitom v každém jednotlivém případě podle jeho okolností zkoumat, zdali ze strany věřitele jde o nepoctivé či zneužívající jednání.

Nesdílíme přitom obavy, že by posouzení, zda se podle konkrétních okolností jednalo o nepoctivé či zneužívající otálení věřitele se stanovením splatnosti pohledávky, bylo pro soudy nadměrně náročné či zatěžující.¹¹¹

Závěrem

Velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu zvolil odlišné řešení, než které navrhoval procesní senát a pro které byla věc procesním senátem velkému senátu předložena. Jakkoli argumentaci k řešené otázce nepovažujeme za přesvědčivou a domníváme se, že promlčecí lhůta podle právní úpravy o. z. by neměla začít běžet před dospělostí pohledávky (splatností dluhu), je třeba řešení přijaté v rozhodnutí velkého senátu respektovat. Předkládané kritické zhodnocení tak může mít význam spíše doktrinární a snad může přispět k diskusi nad dopady jeho aplikace v praxi a dalšími otázkami běhu promlčecích lhůt rozhodnutím neřešených.

Nelze přitom přehlédnout poněkud specifický vývoj v rozhodovací činnosti velkého senátu, jde-li o jeho poslední dvě rozhodnutí v oblasti závazků přijatá v letošním roce. V předposledním rozhodnutí, v němž změnil ustálenou praxi judikatorního přístupu k moderaci smluvní pokuty, zvolil bez nadsázky značně progresivistické řešení, vycházející ve svém základu i z inspirace přeshraničními úpravami.¹¹² Oproti tomu v posledním rozhodnutí přistoupil k velmi konzervativnímu výkladu, jak byl přijímán v 80. letech 20. století při aplikaci předchozí úpravy soukromého práva, tedy úpravy jak z hlediska samotného jejího znění, tak i z hlediska jejího smyslu a účelu, a tedy záměru zákonodárce, oproti současnému stavu zřetelně odlišné. ❖

106 Nesprávnost teze o zásadní promlčování kompetencí, lze přitom dobře *ad absurdum* demonstrovat na právu učinit návrh na uzavření smlouvy (§ 1731 a násl. o. z.). Jestliže by toto právo bylo promlčitelné (zřejmě by tak tomu muselo být od nabytí svéprávnosti), vedlo by to zřejmě po určitém čase k úplnému ochromení právního styku.

107 Kupř. Brim má za to, že „*vzhledem k tomu, že zákon promlčení těchto práv předpokládá, avšak nic ohledně něj nestanoví, je zapotřebí vzniklou mezeru zaplnit analogií*“. Srov. L. Brim in op. cit. sub 36, § 619, marg. č. 48.

108 Mj. s odvoláním na § 214 BGB a čl. III-7:501 DCFR.

109 K bezdůvodnému otálení s námitkou relativní neplatnosti srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2022, sp. zn. 23 Cdo 2042/2020.

110 Např. v právních vztazích založených na silné důvěře smluvců. Srov. O. Rais, op. cit. sub 28.

111 Podpůrně lze v tomto směru rovněž zmínit kupř. shora citovanou právní úpravu v Nizozemsku.

112 A to i přesto, že se účinná právní úprava dotčeného ustanovení tímto rozhodnutím oproti dřívějšímu stavu nezměnila, a naopak účinné znění výslovně navazuje na předchozí úpravu v obchodním zákoníku. Srov. již shora citovaný rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2023, sp. zn. 23 Cdo 2273/2022.

Potřebujete ověřený překlad?

- Překládáme všechny jazyky
- Elektronické ověřené překlady
- Kanceláře Praha 2 a Praha 6

EXPRESNÍ
TERMÍNY

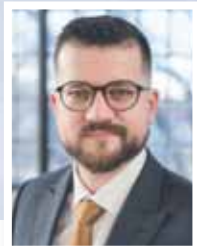
Komplexní podpora při řešení ověřených překladů.

233 331 627
www.spevacek.info

SPĚVÁČEK
překladatelská agentura

Vylučuje promlčení trestní odpovědnosti skutečně právo na náhradu újmy způsobené nezákonným trestním stíháním?

V praxi se setkávám s případy, že poškozené osobě není přiznáno právo na náhradu újmy způsobené nezákonným trestním stíháním v situaci, kdy v trestním řízení dojde k pravomocnému zastavení trestního stíhání z důvodu promlčení trestní odpovědnosti. Takto soudy rozhodují s odkazem na § 12 OdpŠk,¹ jehož účelem je zajistit, že se odškodnění dostane jen těm, u kterých není pochyb o tom, že si trestní stíhání nezavinili, nebo že se trestného činu nedopustili.² Tento přístup nepovažuji za souladný s podstatou práva na odškodnění nezákonného trestního stíhání, ani k němu podle mého názoru nelze dospět výkladem § 12 OdpŠk.

Mgr. Pavel Kohút

působí jako advokát v Praze a jako externí doktorand na Katedře občanského práva PF UK v Praze.

Svoji oponenturu se pokusím demonstrovat na následujících modelových případech (nejedná se o taxativní výčet všech myslitelných variant):

- **Pan Adam:** Po proběhlém hlavním líčení byl rozsudkem zproštěn obžaloby, neboť žalovaný skutek není trestným činem. Odvolací soud následně zprošťující rozsudek zrušil a sám rozhodl o tom, že se trestní stíhání zastavuje z důvodu promlčení trestní odpovědnosti, aniž by se ve svém rozhodnutí otázkou, zda měl žalovaný skutek znaky trestného činu.
- **Paní Barbora:** Po proběhlém hlavním líčení rozhodl soud 1. stupně o tom, že se trestní stíhání zastavuje z důvodu promlčení trestní odpovědnosti. Stížnostní soud tento závěr následně potvrdil a stížnost státního zástupce zamítl. Soud 1. ani 2. stupně

ně se nezabývaly tím, zda existují důvody, pro které by paní Barbora mohla být uznána vinnou, ani důvody, pro které by, nebýt promlčení, mohla být paní Barbora zproštěna obžaloby.

- **Pan Cyril:** Po proběhlém hlavním líčení byl rozsudkem soudu 1. stupně odsouzen. Ve 2. stupni byl rozsudek zrušen a bylo rozhodnuto o tom, že se trestní stíhání zastavuje z důvodu promlčení trestní odpovědnosti, aniž by se soud 2. stupně zabýval otázkou viny pana Cyrila.
- **Paní Daniela:** Trestní stíhání paní Daniely bylo pravomocně zastaveno z důvodu promlčení trestní odpovědnosti již v přípravném řízení. Paní Daniela využila v průběhu řízení svého práva nevypovídat a k trestnému činu se nedoznala.

Ve všech těchto případech by soudy podle většiny recentní judikatury vrcholných soudů musely rozhodnout tak, že náhrada újmy za nezákonné trestní stíhání panu Adamovi, paní Barboře, panu Cyrilovi, ani paní Daniele, nenáleží. Lze to považovat za souladné s obecně sdílenou představou spravedlnosti?

Stručně k nároku na náhradu újmy způsobené nezákonným trestním stíháním

Nárok na odškodnění nezákonného trestního stíhání má základní oporu v normách ústavního práva. Nevyplývá přitom pouze z čl. 36 odst. 3 Listiny,³ ale přímo z principů **materiálního právního státu**. Takový stát musí nést objektivní odpovědnost za jednání, kterým orgány veřejné moci přímo zasahují do základních práv jednotlivce.⁴

Při důsledném dodržování presumpce nevin **představuje každé trestní řízení významný zásah** do osobního života trestně stíhané osoby a negativně se dotýká její cti a dobré pověsti, přičemž uvedené platí tím spíše v případech mediálně sledovaných, v nichž je trestně stíhaný vystaven nejen reakcím svého bezprostředního okolí, nýbrž je vydán napospas hodnocení statisíců svých spoluobčanů; zásah je o to intenzivnější, prokáže-li se následně, že se skutek nestal, nebo nebyl trestným činem.⁵

1 Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem.

2 P. Simon: Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2019, str. 140.

3 Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

4 Srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 17. 6. 2008, sp. zn. II. ÚS 590/08, publikovaný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu pod č. 108/2008, či ze dne 13. 3. 2018, sp. zn. II. ÚS 2175/16, publikovaný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu pod č. 45/2018.

Nezákoně trestní stíhání se odškodňuje podle Odpšk, a sice jako nárok z titulu nezákonného rozhodnutí ve smyslu § 7 a 8 Odpšk, nikoli jako nesprávný úřední postup podle § 13 Odpšk.⁶

Nárok na odškodnění nezákonného trestního stíhání je dovozen konstantní judikaturou⁷ v situaci, pokud trestní stíhání vyústilo ve zproštění obžaloby, zastavení trestního stíhání či v postoupení věci do přestupkového řízení, tedy pokud bylo **trestní stíhání nedůvodné**; v takovém případě se vychází z předpokladu nezákonnosti usnesení o zahájení trestního stíhání,⁸ ačkoli nebylo formálně zrušeno, jak vyžaduje § 8 Odpšk.⁹ V trestním řízení nicméně existují i situace, kdy je usnesení o zahájení trestního stíhání zrušeno přímo příslušným orgánem;¹⁰ v takovém případě jsou podmínky § 8 Odpšk dány i bez výše uvedených závěrů rozhodovací praxe.

Poškozené osobě náleží vůči státu nárok na náhradu újmy způsobené nezákonným trestním stíháním, i když nepodala stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání, ledaže by tu v konkrétním případě byly dány důvody hodné zvláštního zřetele pro nepřiznání náhrady škody.¹¹

Podle § 2 Odpšk je odpovědnost za újmu způsobenou výkonem veřejné moci odpovědností objektivní bez možnosti liberace. Právo na náhradu újmy nicméně není dáno v konkrétních zákonech (i judikaturou) vymezených případech. Podle § 12 odst. 1 písm. a) Odpšk nevznikne právo na náhradu újmy tomu, kdo si vazbu, odsouzení, nebo uložení ochranného opatření zavinil sám, přičemž judikatura mezi uvedené důvody řadí i zavinění si vlastního trestního stíhání;¹² podle písm. b) **nená má právo na náhradu újmy** ten, kdo byl zproštěn obžaloby nebo jehož trestní stíhání bylo zastaveno **jen proto, že není za spáchaný trestný čin trestně odpovědný** nebo že mu byla udělena milost, anebo že trestný čin byl amnestován.

Podle § 12 odst. 2 Odpšk právo na náhradu újmy nevzniká dále v případech:

- kdy v trestním řízení nebylo možné pokračovat (kvůli odepření souhlasu poškozeného s trestním stíháním pachatele ve smyslu § 163 tr. řádu),
- bylo-li trestní stíhání podmíněně zastaveno podle § 307 tr. řádu a nastaly účinky zastavení trestního stíhání,
- výrok o zastavení trestního stíhání byl součástí rozhodnutí o narovnání podle § 309 tr. řádu, příp.
- pokud bylo trestní stíhání zastaveno z důvodů uvedených v § 172 odst. 2 tr. řádu, tedy v situacích, kdy zákon ponechává na úvaze státního zástupce (v přípravném řízení) nebo soudu (v předběžném projednání obžaloby podle § 188 odst. 2 tr. řádu nebo v hlavním líčení podle § 223 odst. 2 tr. řádu), zda je možné považovat za postačující postih v jiném řízení, příp. již bylo v dosavadním řízení účelu trestního řízení dosaženo;¹³ jedná se tedy o zastavení trestního stíhání z důvodů, které nesvědčí o nedůvodnosti trestního stíhání.¹⁴

Zákonná úprava

Mám za to, že promlčení trestní odpovědnosti nelze podřadit pod žádný z důvodů uvedených v § 12 Odpšk.

Podrobněji rozeberu § 12 odst. 1 písm. b) a odst. 2 písm. d) Odpšk, které mohou na první pohled vypadat jako myslitelné varianty; další varianty nepřicházejí v případě promlčení trestní odpovědnosti v úvahu z logiky věci.

Výklad § 12 odst. 1 písm. b) Odpšk

Jsem přesvědčen, že promlčení trestní odpovědnosti pod § 12 odst. 1 písm. b) Odpšk („právo na náhradu škody nemá ten, kdo byl zproštěn obžaloby nebo bylo proti němu trestní stíhání zastaveno jen proto, že není za spáchaný trestný čin trestně odpovědný nebo že mu byla udělena milost anebo že trestný čin byl amnestován“) podřadit nelze. Podstatnou je v této souvislosti formulace „není za spáchaný trestný čin trestně odpovědný“. V trestním zákoníku¹⁵ nalezneme řadu inspirací pro výklad tohoto sousloví:

1. Kdo v době spáchaní činu nedovršil 15. rok svého věku, není trestně odpovědný (§ 25 – věk).
2. Kdo pro duševní poruchu v době spáchaní činu nemohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný (§ 26 – nepřičetnost).
3. Trestní odpovědnost za přípravu k zvlášť závažnému zločinu zaniká, jestliže pachatel dobrovolně upustil od dalšího jednání směřujícího ke spáchaní zvlášť závažného zločinu a (a) odstranil nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknuté přípravy, nebo (b) učinil o přípravě k zvlášť závažnému zločinu oznámení v době, kdy nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknuté přípravy, mohlo být ještě odstraněno; ... (§ 20 odst. 3 – příprava).
4. Trestní odpovědnost za pokus zaniká, jestliže pachatel dobrovolně upustil od dalšího jednání směřujícího k dokonání

5 Srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 31. 3. 2005, sp. zn. I. ÚS 554/04, publikovaný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu pod č. 67/2005, ze dne 28. 8. 2007, sp. zn. IV. ÚS 642/05, publikovaný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu pod č. 133/2007, či ze dne 10. 3. 2011, sp. zn. IV. ÚS 3193/10, publikovaný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu pod č. 42/2011.

6 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2003, sp. zn. 25 Cdo 1487/2001, publikovaný v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu pod č. C 1813 a navazující konstantní judikatura, mj. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2016, sp. zn. 30 Cdo 4771/2015, publikovaný v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu pod č. 16039.

7 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 1990, sp. zn. 1 Cz 6/90, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. Rc 35/1991 a navazující konstantní judikatura, mj. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2015, sp. zn. 30 Cdo 1771/2014, publikovaný v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu pod č. C 14513.

8 Op. cit. sub 2, str. 127.

9 A vyžadoval tak i předchozí odškodňovací zákon č. 58/1969 Sb. v § 4.

10 Formálně se usnesení o zahájení trestního stíhání ruší na podkladě stížnosti podané obviněným podle § 141 a násl. zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen „tr. řád“). V případě, že bylo vydáno policejním orgánem, může usnesení o zahájení trestního stíhání zrušit státní zástupce i postupem podle § 174 odst. 2 písm. e) tr. řádu, či v případě, že bylo usnesení o zahájení trestního stíhání vydáno státním zástupcem, na podkladě stížnosti pro porušení zákona podané ministrem spravedlnosti může být zrušeno Nejvyšším soudem (§ 266 a násl. tr. řádu).

11 Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia ze dne 13. 6. 2012, sp. zn. 31 Cdo 2805/2011, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. Rc 121/2012.

12 Např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 1990, sp. zn. 1 Cz 6/90, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. Rc 35/1991.

13 Srov. P. Vojtek, V. Bičák: Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci, Komentář, 4. vydání, C. H. Beck, Praha 2017, str. 139-140.

14 Srov. J. Kolba, M. Šuláková: Nemajetková újma způsobená protiprávním výkonem veřejné moci, Leges, Praha 2014, str. 159.

15 Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, dále „tr. zákoník“.

restného činu a (a) odstranil nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknutého pokusu restného činu, nebo (b) učinil o pokusu oznámení v době, kdy nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknutého pokusu restného činu, mohlo být ještě odstraněno; ... (§ 21 odst. 3 – pokus).

5. Trestní odpovědnost účastníka zaniká, jestliže dobrovolně upustil od dalšího účastenství na trestném činu a (a) odstranil nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknutého účastenství, nebo (b) učinil o účastenství na trestném činu oznámení v době, kdy nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknutého účastenství, mohlo být ještě odstraněno; ... (§ 24 odst. 3 – účastník).

6. Trestní odpovědnost za trestné činy ... zaniká, jestliže pachatel dobrovolně (a) škodlivému následku trestného činu zamezil nebo jej napravil, nebo (b) učinil o trestném činu oznámení v době, kdy škodlivému následku mohlo být ještě zabráněno; ... (§ 33 – účinná lítost); obsahově obdobnou formulaci obsahují i ustanovení zvláštní části tr. zákoníku o některých zvláštních případech účinné lítosti (§ 197, § 242 a 248a).¹⁶

7. Trestní odpovědnost za trestný čin zaniká uplynutím promlčecí doby, jež činí ... (§ 34 – promlčení trestní odpovědnosti).

V prvních dvou případech (**věk, nepřičetnost**) je formulace **prakticky shodná** s textem § 12 odst. 1 písm. b) Odpšk („není trestně odpovědný“), v případě zbylých pěti formulací je odlišná („trestní odpovědnost zaniká“). Rozdílný je také dopad, jaký uvedené instituty na trestní odpovědnost mají. Zatímco věk a přičetnost musí být přítomny v době spáchání konkrétního trestného činu, zánik trestnosti přípravy, pokusu a účastenství, jakož i účinná lítost a promlčení nastávají až po spáchání trestného činu (aktivním jednáním pachatele v případě zániku trestnosti přípravy, pokusu a účinné lítosti, aktivním jednáním účastníka v případě účastenství na trestném činu, či uplynutím času v případě promlčení).

Proto je zřejmé, že **pod § 12 odst. 1 písm. b) Odpšk lze podřadit toliko situace, kdy není osoba pachatele trestně odpovědná toliko pro nedostatek věku a pro svoji nepřičetnost**; naproti tomu podřadit nelze promlčení trestní odpovědnosti, účinnou lítost ani zánik trestnosti přípravy, pokusu a účastenství.

Uvedený názor má ostatně jednoznačnou oporu i v odborné literatuře k zákonu č. 82/1998 Sb.¹⁷ a je podpořen i **historickým argumentem**.

Ust. § 12 Odpšk nebylo od roku 1998 novelizováno. Důvodová zpráva k zákonu č. 82/1998 Sb. uvádí k § 12, že právo na náhradu škody je třeba vyloučit v případech, ve kterých by poskytnutí ná-

hrady škody bylo v rozporu s dobrými mravy. Ve výše uvedených souvislostech výslovně uvádí situaci, kdy byl poškozený zproštěn obžaloby nebo jeho trestní stíhání zastaveno jen proto, že není za spáchaný trestný čin trestně odpovědný nebo že mu byla udělena milost, anebo byl trestný čin amnestován. Bližší vysvětlení důvodová zpráva nepřináší, nicméně lze vydestilovat **následující podmínky**:

1. poškozený byl zproštěn obžaloby nebo jeho trestní stíhání bylo zastaveno, a to proto,
2. že poškozený nebyl za spáchaný trestný čin trestně odpovědný, přičemž
3. musí jít o jediný důvod vedoucí ke zproštění nebo k zastavení trestního stíhání (formulace „jen proto“), a
4. poskytnutí náhrady by bylo v rozporu s dobrými mravy.

Pro další úvahy je v tuto chvíli důležitá pouze podmínka druhá, a to v kontextu „starého“ trestního zák. č. 140/1961 Sb. (dále jen „tr. zákon“), který byl účinný v době přijímání zák. č. 82/1998 Sb. Ten s termínem „trestní odpovědnost“ pracuje pouze v souvislosti s věkem (§ 11) a nepřičetností (§ 12), v případě zániku trestnosti přípravy a pokusu, účinné lítosti a promlčení **užívá termín „trestnost“**. Tr. zákon zjevně rozlišuje termíny „trestní odpovědnost“ a „trestnost“, jak naznačuje např. § 10 odst. 2 tr. zákona, který pracuje s oběma termíny.¹⁸ Rozdíl mezi oběma termíny lze spatřovat v tom, že zatímco „trestní odpovědnost“ se vztahuje k osobě pachatele, „trestnost“ se vztahuje k trestnému činu (hranice však podle mého názoru není zcela ostrá, jak naznačuje zmíněný § 10 odst. 2 tr. zákona).

Pokud by zákonodárce zamýšlel stanovit jako zákonné výluky pro neposkytnutí náhrady újmy promlčení trestní odpovědnosti, účinnou lítost, zánik trestnosti přípravy, pokusu a účastenství, jistě by tak učinil jednoznačnou formulací textu zákona. Při existenci formulace „není za spáchaný čin trestně odpovědný“ a současné absenci jednoznačného uvedení zániku trestnosti (či zániku trestní odpovědnosti) ve výčtu variant **mám za to, že ze zákona vyplývá toliko nemožnost poskytnout náhradu újmy tomu, kdo byl zproštěn obžaloby nebo jehož trestní stíhání bylo zastaveno z důvodu nedostatku věku či nepřičetnosti, nikoli pokud byla jeho trestní odpovědnost promlčena**.

Výklad § 12 odst. 2 písm. d) Odpšk

Promlčení trestní odpovědnosti nelze podřadit ani pod toto ustanovení. Důvodová zpráva k Odpšk, poznámka pod čarou č. 8 k tomuto zákonu i komentářová literatura¹⁹ shodně v této souvislosti uvádějí, že musí jít o zastavení trestního stíhání z důvodů uvedených v § 172 odst. 2 tr. řádu, tedy:

- je-li trest, k němuž může trestní stíhání vést, zcela bez významu vedle trestu, který pro jiný čin byl obviněnému již uložen nebo který ho podle očekávání postihne,
- bylo-li o skutku obviněného již rozhodnuto jiným orgánem, kázeňsky, kárně anebo cizozemským soudem nebo úřadem anebo mezinárodním trestním soudem, mezinárodním trestním tribunálem, popř. obdobným mezinárodním soudním orgánem s působností v trestních věcech, i když nesplňují některou z podmínek uvedených v § 145 odst. 1 písm. a) zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, a toto rozhodnutí lze považovat za postačující, nebo

16 Zbylé dva zvláštní případy účinné lítosti (§ 312b a 362 tr. zákoníku) jsou formulovány jinak: „Kdo spáchá čin..., není trestný.“

17 Op. cit. sub 13, str. 136-137; F. Ištvanek, P. Simon, F. Korbelt: Zákon o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, Komentář, 2. vydání, Wolters Kluwer ČR, Praha 2020, str. 122, či op. cit. sub 2, str. 146.

18 Ust. § 10 odst. 2 zák. č. 140/1961 Sb., trestní zákon (dále jen „tr. zákon“): „Na trestní odpovědnost a trestnost účastníka se použije ustanovení o trestní odpovědnosti a trestnosti pachatele, jestliže tento zákon nestanoví něco jiného.“

19 Op. cit. sub 13, str. 139-140; F. Ištvanek, P. Simon, F. Korbelt, op. cit. sub 17, str. 123.

- jestliže vzhledem k významu a míře porušení nebo ohrožení chráněného zájmu, který byl dotčen, způsobu provedení činu a jeho následku, nebo okolnostem, za nichž byl čin spáchán, a vzhledem k chování obviněného po spáchání činu, zejména k jeho snaze nahradit škodu nebo odstranit jiné škodlivé následky činu, je zřejmé, že účelu trestního řízení bylo dosaženo.

Podle tohoto ustanovení nicméně nelze zastavit trestní stíhání z důvodu promlčení. O promlčení trestní odpovědnosti rozhoduje v přípravném řízení státní zástupce podle § 172 odst. 1 písm. d) tr. řádu ve spojení s § 11 odst. 1 písm. b) tr. řádu, v řízení před soudem pak ze stejných důvodů soud, a to v rámci předběžného projednání obžaloby [§ 188 odst. 1 písm. c) tr. řádu], v hlavním líčení (§ 223 odst. 1 tr. řádu), mimo hlavní líčení (§ 231 odst. 1 tr. řádu) apod.

Proto nelze promlčení trestní odpovědnosti podřadit ani pod § 12 odst. 2 písm. d) Odpšk.

Rozhodovací praxe vrcholných soudů

Judikatura vrcholných soudů není v otázce, zda je promlčení trestní odpovědnosti důvodem pro vyloučení nároku na náhradu újmy způsobené nezákonným trestním stíháním, konstantní; dokonce není na této otázce shoda ani v rámci konkrétního senátu. Férově je nicméně uvést, že **aktuálnější rozhodnutí spíše straní závěru, že promlčení trestní odpovědnosti vylukovým důvodem ve smyslu § 12 Odpšk je.**

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 6. 2013, sp. zn. **28 Cdo 2149/2012**,²⁰ posuzoval, za jakých podmínek odpovídá stát za újmu obecně v případech zastavení trestního stíhání. Stanovil přitom, že stát neodpovídá za újmu způsobenou každým zastavením trestního stíhání, ale pouze ve vyjmenovaných případech, mj. i z důvodů nepřipustnosti trestního stíhání. V případě zastavení trestního stíhání z důvodu jeho nepřipustnosti pak Nejvyšší soud explicitně dovodil, že stát odpovídá za újmu způsobenou zastavením trestního stíhání z taxativně vyjmenovaných důvodů, a to v případech:

- promlčení trestní odpovědnosti [§ 11 odst. 1 písm. b) tr. řádu],
- procesní exempce [§ 11 odst. 1 písm. c) tr. řádu],
- závazku plynoucího z mezinárodní smlouvy [§ 11 odst. 1 písm. m) tr. řádu],
- zásady *ne bis in idem*, tj. že nikdo nemůže být znovu stíhán pro týž skutek [§ 11 odst. 1 písm. h) až k) tr. řádu].

Explicitně tak připustil, že **zastavení trestního stíhání z důvodu promlčení trestní odpovědnosti právo na náhradu újmy nevylučuje.**

V této souvislosti je třeba zmínit i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2016, sp. zn. **30 Cdo 4670/2014**.²¹ Ačkoli zde soud posuzoval, zda lze pod § 12 odst. 1 písm. b) Odpšk podřadit skutečnost, že trestnost pokusu zanikla, je rozsudek důležitý i pro další případy zániku trestnosti (trestní odpovědnosti), tedy i pro promlčení trestní odpovědnosti v souvislosti se zánikem trestnosti. Zvažoval dva aspekty. V první řadě se zabýval povahou institutu zániku trestnosti pokusu jakožto dobrovolného upuštění od dokonání trestného činu, které má za následek beztrestnost pachatele. Dospěl přitom k závěru, že pokud zákon stanoví, že takovéto jednání není trestné a jsou naplněny další podmínky Odpšk, odpovídá stát za újmu způsobenou nezákonným rozhodnutím o zahájení trestního stíhání [v bodě

40 rozsudku dokonce přijímá zobecňující tezi, že na případy zániku trestnosti obecně nelze aplikovat § 12 odst. 1 písm. b) Odpšk]. Ve druhé řadě se zabýval i historickým argumentem, a sice, že v době přijetí zákona 82/1998 Sb. znal tr. zákon pouze dva důvody, pro které není pachatel trestně odpovědný, a to pro nedostatek věku a nepříčetnost. V souvislosti se zánikem trestnosti pokusu užíval tr. zákon explicitně právě slovní spojení „*zánik trestnosti*“. I proto jenom na tyto dva důvody, nedostatek věku a nepříčetnost, je možné aplikovat § 12 odst. 1 písm. b) Odpšk, neboť jenom ony jsou spojeny se souslovím „*trestní odpovědnost*“. Pod toto ustanovení tedy **není možné podřadit případy zániku trestnosti, tedy ani promlčení trestní odpovědnosti.**

Oproti tomu rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 9. 2012, sp. zn. **28 Cdo 605/2012**,²² připouští, že okolnost zastavení trestního stíhání pro promlčení trestní odpovědnosti může představovat důvod, pro který právo na náhradu újmy podle Odpšk nevzniká. Argumentuje přitom tím, že uplynutím určité doby od spáchání trestného činu sice slábne až postupně zaniká potřeba trestněprávní sankce, **běh času však nemůže ovlivnit to, zda se určitá osoba dopustila trestného činu, či nikoli.** Uplynutí delší doby od spáchání trestného činu by nemělo být důvodem pro přiznání náhrady újmy. V opačném případě by v podstatě byly naroveň postaveny trestně stíhaná osoba, která se žádného trestného činu nedopustila, a osoba, jež se ho sice dopustila, ale která je s ohledem na delší časovou prodlevu od spáchání trestného činu a zahájení trestního řízení ušetřena povinností akceptovat trestněprávní následky svého jednání. Takový přístup by odporoval dobrým mravům i obecnému chápání spravedlnosti.

V uvedených souvislostech je dále důležité zmínit rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 4. 2014, sp. zn. **30 Cdo 3485/2013**.²³ Zde posuzoval Nejvyšší soud otázku, **zda náleží odškodnění v případě zastavení trestního stíhání bez učinění jakéhokoli závěru o vině poškozené osoby** (zde konkrétně v případě zastavení trestního stíhání z důvodu jeho nepřiměřené délky). Trestní soudy tedy nevyslovily, že se trestný čin stal, ale ani že se nestal. Nejvyšší soud připomněl, že ačkoli je třeba respektovat zásadu presumpce nevinny, nelze přehlédnout, že pokud by každá osoba, jejíž trestní stíhání bylo zastaveno, aniž by byl přijat jakýkoli závěr o vině, byla odškodněna, vedlo by to často k odškodnění skutečných pachatelů, což by odporovalo dobrým mravům i obecnému chápání spravedlnosti. Přijal proto závěr, že nepřiznáním odškodnění není v těchto případech zpochybněn princip presumpce nevinny za předpokladu, že trestně stíhanému **byla dána možnost domoci se skončení řízení z pro něj příznivějšího důvodu**, zejména pokud měl možnost trvat na projednání věci tak (typicky podle § 11 odst. 4 či § 172 odst. 4 tr. řádu), aby dosáhl své plné rehabilitace (v první řadě zprošťujícího rozsudku), a na tomto základě posléze i náhrady újmy. Obdobně také rozhodl již dříve Nejvyšší

20 Publikovaný v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu pod č. C 12547.

21 Publikovaný v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu pod č. C 16053.

22 Publikovaný v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu pod č. C 13136.

23 Publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. Rc 77/2014 a v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu pod č. C 13949.

soud v rozsudcích ze dne 11. 2. 2010, sp. zn. **25 Cdo 4239/2007**,²⁴ ze dne 14. 1. 2016, sp. zn. **30 Cdo 2458/2014**,²⁵ a v usnesení ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. **30 Cdo 3713/2016**.

Uvedený právní závěr byl potvrzen i v nálezu Ústavního soudu ze dne 19. 1. 2016, sp. zn. **III. ÚS 1391/15**.²⁶ Je však třeba zmínit, že Ústavní soud posuzoval velmi specifickou věc po právní a skutkové stránce (změna právní kvalifikace skutku po rozsáhlém dokazování, v důsledku čehož kvůli následné příznivější právní kvalifikaci byly splněny podmínky pro promlčení trestní odpovědnosti), a v tomto konkrétním případě neshledal v neposkytnutí odškodnění při promlčení trestní odpovědnosti ústavněprávní rozměr pro svůj případný kasační zásah a ústavní stížnost stěžovatele zamítl. Obecně se však vyslovil pro to, že pokud neskončilo trestní stíhání odsouzením obviněného, je třeba posuzovat případné nároky na náhradu újmy na základě **konkrétních skutkových okolností** případu s přihlédnutím k požadavku, aby to byl demokratický právní stát, kdo má povinnost trestnou činnost stíhat. Rovněž ust. § 12 OdpšK nelze aplikovat formalisticky toliko podle výsledku trestního stíhání, proto je třeba vždy zkoumat, zda stěžovatelem tvrzená újma není důsledkem svévolného postupu orgánů činných v trestním řízení, ve kterém nebyly respektovány požadavky čl. 2 odst. 2 a čl. 8 odst. 2 Listiny.

Uvedené právní závěry ohledně nemožnosti odškodnit trestní stíhání, které bylo zastaveno z důvodu promlčení trestní odpovědnosti, aniž by bylo konstatováno, že poškozená osoba je nevinná, a zároveň taková osoba neprohlásila, že trvá na projednání věci za účelem příznivějšího rozhodnutí (typicky zprošťujícího rozsudku), jsou akcentovány i v aktuální judikatuře Nejvyššího soudu (např. v rozsudku ze dne 9. 3. 2023, sp. zn. **30 Cdo 728/2022**, či v usnesení ze dne 31. 8. 2021, sp. zn. **30 Cdo 598/2021**).

Úvahy pro futuro

Text zákona a jeho výklad

Mám za to, že promlčení trestní odpovědnosti pod § 12 OdpšK nespadá. Osobně jsem proto přesvědčen, že současná praxe Nejvyššího soudu (a soudů obecně) je v otázce odškodnění trestního stíhání, které bylo zastaveno z důvodu promlčení trestní odpovědnosti, nepřiměřeně přísná vůči osobám, proti kterým bylo trestní řízení vedeno.

Především je odpovědností orgánů činných v trestním řízení, aby zahájené trestní stíhání směřovalo k rozhodnutí ve věci, a předešlo se tak promlčení trestní odpovědnosti; pokud této své povinnosti nedostojí a trestní odpovědnost je promlčena, nelze na osoby, proti kterým bylo trestní stíhání vedeno, nahlížet jako na vinné. Naopak, při vědomí **zásady presumpce nevinny** (jež je neodmyslitelně spjata s existencí **materiálního právního státu a liberalismu**, na jejichž základech jsou vystavěny i principy soukromého práva, mající rozhodující vliv na náhradu újmy způsobené nezákonným trestním stíháním) je na ni třeba nahlížet jako na nevinnou. Neexistuje přitom třetí varianta – buď je někdo vinen, nebo je nevinen.

²⁴ Publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. Rc 19/2011.

²⁵ Publikovaný v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu pod č. C 15347.

²⁶ Publikovaný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu pod č. 10/2016.

Nelze v této souvislosti odhlédnout ani od toho, že každé trestní stíhání představuje **zásadní zásah do každodenního života**. Již samotné vedení trestního stíhání lze považovat za trest *sui generis* (ostatně samotný tr. zákoník umožňuje v určitých případech při rozhodnutí o vině upustit od potrestání, postačí-li projednání věci k nápravě pachatele a k ochraně společnosti, viz § 46 až 48 tr. zákoníku).

Výkladem § 12 OdpšK ani nelze podle mého názoru dospět k tomu, že by promlčení trestní odpovědnosti bylo důvodem, pro který se náhrada újmy neposkytuje. V několika publikovaných rozhodnutích tento názor vyjádřil i Nejvyšší soud. Promlčení trestní odpovědnosti jakožto důvod, pro který je nárok na náhradu újmy ve smyslu § 12 OdpšK vyloučen, nezmiňují ani renomovaní autoři komentářové a jiné odborné literatury, mj. z řad soudců Nejvyššího soudu.

Lze navíc připomenout, že v kontinentálním právním systému je **pramenem práva právní předpis**, nikoli soudní rozhodnutí. Soudní rozhodnutí má podle mého přesvědčení vykládat obecná či nejasná ustanovení, nikoli rozšiřovat okruh možností, pro které se odškodnění neposkytuje. Byť se nejedná o neústavní analogii rozšiřování trestní odpovědnosti (*nullum crimen sine lege*), aplikování § 12 OdpšK ze strany soudů na případy promlčení trestní odpovědnosti vnímám jako ne zcela korektní i proto, že je v neprospěch osoby, proti níž se vedlo trestní řízení. Tato osoba se výkonu veřejné moci a trestnímu řízení podrobit musela, zcela nezávisle na své vůli.

Lze v této souvislosti upozornit na čl. 4 odst. 4 Listiny, podle kterého musí být při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod **šetřeno jejich podstaty a smyslu**, přičemž taková omezení nesmějí být zneužívána k jiným účelům, než pro které byla stanovena; to při vědomí toho, že odpovědnost podle OdpšK je odpovědností objektivní bez možnosti liberace. Je-li právo na odškodnění omezeno dobrými mravy a obecně sdílenou představou spravedlnosti, je s nimi skutečně v rozporu to, že stát jakožto subjekt s monopolem na vyšetřování trestných činů nedodrží zákonné lhůty pro promlčení trestní odpovědnosti, které v pozici zákonodárce sám pojal do svého právního řádu? Mám za to, že nikoli.

Ostatně, tento pohled má i praktický dopad. *Ad absurdum*, v případě, že trestní stíhání směřuje ke zprošťujícímu rozsudku, orgány činné v trestním řízení znemožní odškodnění tím, že učiní veškeré kroky k tomu, aby se trestní odpovědnost promlčela. Tyto situace nenastanou, pokud promlčení trestní odpovědnosti důvodem neposkytnutí náhrady újmy nebude (jakkoli orgány činné v trestním řízení z ničeho neobviňují).

Z tohoto úhlu pohledu by panu Adamovi, paní Barboře, panu Cyrilovi i paní Daniele náhrada újmy náležela.

Judikatorní závěry

I pokud bychom v návaznosti na převládající názory judikatury připustili, že promlčení trestní odpovědnosti je důvodem, pro který se náhrada újmy neposkytuje, nelze opomenout, že jednou z nejdůležitějších ústavních zásad je princip presumpce nevinny. Zároveň je třeba zdůraznit, že právo na odškodnění nezákonného trestního stíhání vyvěrá z principů materiálního právního státu, na jehož základech je vystavěn celý ústavní pořádek České republiky.

Při vědomí těchto imperativů je nutné posuzovat vždy **okolnosti jednotlivého případu**, mj. i obsah jednotlivých rozhodnutí vy-

daných orgány činnými v trestním řízení (příp. i spis). Na jejich základě je nutné posoudit, zdali se poškozená osoba trestného činu dopustila a zda by v takovém případě bylo poskytnutí odškodnění v rozporu s **dobrymi mravy a obecně sdílenou představou spravedlnosti**.

Judikaturou sice bylo dovozeno, že konkrétní osoba může po rozhodnutí o zastavení trestního stíhání z důvodu promlčení trestní odpovědnosti docílit zprošťujícího rozsudku na základě prohlášení, že trvá na projednání věci. Ale upřímně, po často několikaletém fyzicky, psychicky i finančně vyčerpávajícím trestním stíhání nemá člověk zrovna chuť (zcela logicky) si svoji **účasť v trestním řízení prodlužovat** (byť mu nemůže být uložen trest, viz § 227 tr. řádu). Nadto za situace, pokud orgány činné v trestním řízení v žádném ze svých rozhodnutí nekonstatovaly, že by se obviněná osoba měla stíhaného trestného činu dopustit (či dokonce konstatovaly, že se obviněná osoba trestného činu nedopustila).

Lpění na podmínce prohlášení obviněného, že trvá na projednání věci, nedává i proto žádný smysl. Tím spíše pokud **konstantní judikatura u odškodňování nezákonného trestního stíhání upřednostňuje materiální pojetí před formalistickým**. Lze v této souvislosti připomenout zejména samotnou podstatu nároku na odškodnění nezákonného trestního stíhání, podle kterého má nárok na odškodnění ten, kdo byl zproštěn obžaloby nebo jehož trestní stíhání bylo zastaveno (aniž by muselo dojít k formálnímu zrušení usnesení o zahájení trestního stíhání, jak vyžaduje § 8 odst. 1 Odpšk), či skutečnost, že pro naplnění podmínek odpovědnosti státu není nezbytné podat stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání (ačkoli tak vyžaduje znění § 8 odst. 3 Odpšk).

Specifickou situací pak je, pokud vedle sebe existují důvody jak pro zproštění obžaloby, tak i pro promlčení trestní odpovědnosti. V takovém případě má soud povinnost rozhodnout o zastavení trestního stíhání z důvodu promlčení trestní odpovědnosti, neboť ve smyslu § 225 odst. 1 tr. řádu má takové rozhodnutí přednost před zprošťujícím rozsudkem. To ovšem nic nemění na tom, že zároveň existují důvody pro zproštění obžaloby (tedy že je poškozená osoba nevinná), a právo na náhradu újmy by tak mělo být dáno bez dalšího.

Pokud se vrátíme k našim čtyřem modelovým situacím, v případě pana Adama, paní Barbory a paní Daniely by odškodnění nezákonného trestního stíhání mělo rozhodně přicházet v úvahu. V případě pana Cyrila je situace složitější.

Pokud jde o pana Adama, v jeho věci existuje závěr, že jednání, za které je stíhán, není trestným činem. Tento závěr přitom nebyl soudem 2. stupně vyvrácen. Nejenže není dán závěr o jeho vině, ale existuje nevyvrácený závěr o jeho nevině. Pokračování v řízení do vydání akademického rozsudku postrádá podle mého názoru smysl a je pouze lpěním na formalismech. Je vhodné doplnit, že pokud by pro rozhodnutí soudu existovaly důvody jak pro zproštění obžaloby, tak pro promlčení trestní odpovědnosti, rozhodnutí o zastavení trestního stíhání má přednost před zprošťujícím rozsudkem.

V případě paní Barbory a paní Daniely neexistuje žádný závěr o tom, že by se trestného činu měly dopustit. Rovněž je v takovém případě podle mého názoru nutné postupovat v souladu s principem presumpce nevinny, tedy pokud není vina vyslovena pravomocným rozsudkem, je třeba na takovou osobu hledět na nevinou. V rozporu s dobrými mravy ani obecně sdílenou představou spravedlnosti podle mého názoru nemůže být situace, že se od-

škodnění dostane tomu, o němž žádný orgán nepřijal závěr, že by se měl trestného činu dopustit. Pokračování v řízení za situace, kdy není třeba vyvracet závěr o vině (žádný takový neexistuje), rovněž postrádá podle mého názoru smysl.

V případě pana Cyrila je situace taková, že existuje soudem 2. stupně nevyvrácený závěr o vině, který přijal soud 1. stupně. V jeho případě by se odškodnění bez toho, aniž by dosáhl zprošťujícího rozsudku po svém prohlášení, že trvá na projednání věci, mohlo jako rozporné s dobrými mravy a obecně sdílenou představou spravedlnosti jevit. Nicméně nelze tuto úvahu omezit toliko na existenci odsuzujícího rozsudku soudu 1. stupně, ale je nutné posoudit i další okolnosti případu.

Závěr

Poskytnutí náhrady újmy v případě každého zastavení trestního stíhání z důvodu promlčení by bylo v rozporu s dobrými mravy a obecně sdílenou představou spravedlnosti. Stejný důsledek ovšem podle mého názoru má i neposkytnutí odškodnění v situaci, kdy poškozená osoba, jejíž trestní stíhání bylo zastaveno z důvodu promlčení trestní odpovědnosti, nevyužila práva trvat na projednání věci. Taková překážka pro nepřiznání odškodnění se jeví jako formalistická, nemající oporu v tom, jakým způsobem nahlíží na podstatu práva na odškodnění nezákonného trestního stíhání Ústavní soud.

Je třeba důsledně posuzovat okolnosti každého konkrétního případu – zda vedle důvodů pro zastavení trestního stíhání z důvodu promlčení trestní odpovědnosti existují i důvody pro zproštění obžaloby, či naopak pro odsouzení. Pokud důvody pro odsouzení absentují, je třeba v souladu se zásadou presumpce nevinny považovat takovou osobu za nevinou, a jako takové jí odškodnění má náležet. S dobrými mravy a obecně sdílenou představou spravedlnosti jsou podle mého názoru v souladu toliko případy osob, u kterých je nepochybné, že se trestného činu dopustily, ale z důvodu promlčení trestní odpovědnosti nebylo možné je odsoudit. ♣

ZIZLAVSKY > **30 let**

**Preventivní
restrukturalizace**

**praktická řešení
hrozícího úpadku**

zizlavsky.cz

ak@zizlavsky.cz

inzerce

Lze nahradit újmu způsobenou mikroorganismy podle § 2933 o. z.?

V právní praxi se lze poměrně často setkat s problematikou náhrady újmy způsobené zvířetem, kterou upravují § 2933 až 2935 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“). Předložený článek¹ se zabývá možnou aplikací § 2933 o. z. v případě újmy způsobené mikroorganismy. Ta závisí na zodpovězení nejspíše jediné otázky týkající výkladu slova „zvíře“, o které se diskutuje v odborné literatuře: Lze pod tento pojem zahrnout i mikroorganismy?² Skutkový stav jednoho rozhodnutí Spolkového soudního dvora (BGH) rozebraného níže a neutuchající zájem tuzemské i zahraniční literatury dokazují, že se jedná skutečně o prakticky významný problém, kterým je třeba se zabývat, ač se to některým tak nemusí vůbec zdát.

Mgr. Bc. Josef Bártů,

je asistentem předsedkyně senátu NS a působí na Katedře občanského práva PF MU.

Tato diskuse se omezuje pouze na bakterie a viry, které jsou předmětem faktického nebo právního panství, např. byly vypěstované v laboratořích.³ I zastánci aplikace § 833 BGB, inspiračního zdroje naší právní úpravy,⁴ resp. § 2933 o. z., na mikroorganismy totiž vylučují jejich použití na případy, kdy nemocný člověk nakazí někoho jiného. O něm totiž nelze tvrdit, že by byl pánem zvířete⁵ (*Tierhalter*), resp. jeho vlastníkem.⁶

V článku nejprve shrnuji dosavadní názory vyjádřené v tuzemské civilistice a následně nabízím vlastní stanovisko. Přitom čerpám především z německé odborné diskuse.⁷

Současný stav tuzemské civilistiky

Z českých autorů zaujali stanovisko k otázce, zda lze zahrnout újmu způsobenou mikroorganismy pod režim § 2933 o. z., Bezouška, Melzer, Pašek, Lovětínský a Tichý s Hrádkem.

Bezouška vychází z § 494 o. z., který zvíře definuje jako smyslný nadaného živého tvora, což se o mikroorganismech říci nedá, a proto pod pojem zvíře v § 2933 o. z. mikroorganismy nezahrnuje. Svůj názor opírá i o rozhodnutí BGH ze dne 4. 7. 1989, sp. zn. VI ZR 309/88 (NJW 1989, 2947), ve kterém měl tento soud zaujmout negativní stanovisko k výše položené otázce.⁸ Melzer s Bezouškou nesouhlasí. Sice zmiňuje totožné rozhodnutí BGH a připouští jeho zamítavý závěr, ale s odkazem na časopis *National Geographic* namítá, že i bakterie mají čich. Tuto schopnost ale nepovažuje za rozhodující. Důležité podle něj je, že zvířata stejně jako mikroorganismy představují totožné riziko, které spočívá v jejich obtížné ovladatelnosti.⁹

Pašek stejně jako Bezouška odkazuje na § 494 o. z. a dovozuje z něj totožný závěr. Navíc přitom vychází i z důvodové zprávy. Podle ní se za zvířata považují „nejen obratlovci, ale i bezobratlí, jsou-li schopni cítit bolest nebo stres“.¹⁰ Lovětínský přebírá Wagne-

rův názor o diametrální odlišnosti nebezpečí pramenícího ze zvířat a mikroorganismů (k tomu srov. níže). I s odkazem na DCFR následně uzavírá, že § 2933 o. z. na mikroorganismy aplikovat nelze.¹¹ Tichý s Hrádkem odkazují na názor obsažený v bližší nespecifikované literatuře, podle které se mikroorganismy vypěstované v laboratořích ke zvířatům řadí. Vlastní stanovisko však neuvádějí.¹²

Tuzemská judikatura zatím nedostala příležitost se k této otázce vyjádřit. Lze tak shrnout, že **názory nepřipouštějící zařazení**

1 Autor děkuje za cenné připomínky k textu doc. JUDr. Filipu Melzerovi, LL.M., Ph.D., a Mgr. Tomáši Veselému.

2 W. Lorenz: Die Gefährdungshaftung des Tierhalters nach § 833 Satz 1 BGB: die funktionale Struktur der Gefährdungshaftung als Auslegungshintergrund für die Risikoverteilung im Tierschadensrecht, Duncker & Humblot, 1992, str. 52; C. Eberl-Borges: § 833 Haftung des Tierhalters, in F. Bernau, C. Eberl-Borges, J. von Hager (eds.): Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: Staudinger BGB – Buch 2: Recht der Schuldverhältnisse: §§ 830-838 (Unerlaubte Handlungen 3), Sellier/de Gruyter, Berlin 2018, str. 291.

3 F. Melzer: § 2933 Škoda způsobená zvířetem, in F. Melzer, P. Tégl (eds.): Občanský zákoník: velký komentář, Svazek IX: § 2894-3081, Leges, Praha 2018, str. 677.

4 Tamtéž, str. 676.

5 Terminologie dle Melzera. Tamtéž, str. 682.

6 G. Wagner: § 833 Haftung des Tierhalters, in F. J. Säcker et al. (eds.): Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, C. H. Beck, München 2020, Rn. 10.

7 Není mi známo, že by se rakouská odborná literatura touto otázkou vůbec zabývala. Švýcarská literatura pouze uvádí, že bakterie a viry nemožou mít pána, nemožou být objektem panství, a proto není možné čl. 56 OR aplikovat. Tento argument ale není pro tuzemské řešení této otázky relevantní, neboť není důvod, proč by nebylo možné bakterie nebo viry vlastnit. M. A. Kessler: Art. 56 D. Haftung für Tiere I. Ersatzpflicht, in H. Honsell, N. P. Vogt, W. Wiegand (eds.): Obligationenrecht I. Art. 1-529 OR, Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel 2015, str. 427; K. Otfinger, E. W. Stark: Schweizerisches Haftpflichtrecht, Zweiter Band, Erster Teilband: Besonderer Teil, Verschuldenshaftung, gewöhnliche Kausalhaftungen, Haftung aus Gewässerverschmutzung, Schulthess Polygraphischer Verlag, Zürich 1987, str. 386-387.

8 P. Bezouška: § 2933 Náhrada škody způsobené zvířetem, in Občanský zákoník: komentář, VI: Závazkové právo: zvláštní část (§ 2055-3014), C. H. Beck, Praha 2014, str. 1629.

9 F. Melzer: § 2933 Škoda způsobená zvířetem, in op. cit. sub 3, str. 677.

10 M. Pašek: § 2933 [Vlastník a chovatel], in J. Petrov a kol.: Občanský zákoník: komentář, C. H. Beck, Praha 2019, str. 3068. Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz.

11 V. Lovětínský: Objektivní odpovědnost v českém deliktním právu, C. H. Beck, Praha 2021, str. 103-104.

12 L. Tichý, J. Hrádek: Deliktní právo, C. H. Beck, Praha 2017, str. 386.

mikroorganismů mezi zvířata vycházejí především z jazykového a historického výkladu. Pro jejich zahrnutí argumentuje pouze Melzer, a to s odkazem na smysl a účel § 2933 o. z.

Lze bakterie a viry z jazykového hlediska zahrnout pod pojem zvíře?

Následující část článku si klade otázku, zda lze pomocí výkladových metod dojít k závěru o aplikovatelnosti § 2933 o. z. v případě újmy způsobených mikroorganismy.

Dříve než při výkladu přistoupíme k historickým, systematickým a teleologickým argumentům, musíme nejprve kladně zodpovědět otázku, zda lze vůbec bakterie a viry z jazykového hlediska zahrnout alespoň pod nejširší možný význam slova zvíře, jinak se dopustíme metodologické chyby.¹³ V případě kladné odpovědi lze využít dalších výkladových metod (historický, systematický, teleologický výklad), jinak lze uvažovat pouze o dotváření práva.¹⁴

Běžný a vědecký význam slova zvíře

Při jazykovém výkladu bychom měli v první řadě vycházet z obvyklého významu slova „zvíře“, tak jak mu rozumí adresáti právních norem. Avšak nelze opomíjet ani vědecký význam slov, neboť od něj se zpravidla ten běžný odvozuje.¹⁵

Podle Slovníku spisovného jazyka českého slovo zvíře označuje v první řadě většího živočicha, zvláště savce. Dále se zde uvádí různé druhy zvířat: lesní, pokusné nebo vymřelé. Slovo zvíře se rovněž používá jako expresivní označení tvora vůbec (odporného hmyzu) nebo člověka s vlivným, příp. naopak bezvýznamným postavením.¹⁶ Obdobné definice nalezneme v Příručním slovníku.¹⁷ Z vědeckého pohledu tvoří v současnosti mikroorganismy samostatnou skupinu vedle zvířat a rostlin.¹⁸

Z hlediska běžného i vědeckého významu slova „zvíře“ lze tedy uzavřít, že v obecné češtině toto slovo v sobě mikroorganismy (bakterie a viry) nezahrnuje.

Právní význam slova zvíře

Do jazykového výkladu lze zahrnout i definice použité v různých právních předpisech napříč právním řádem.¹⁹

V první řadě lze vyjít z § 494 o. z., jehož první věta zní: „Živé zvíře má zvláštní význam a hodnotu již jako smysly nadaný živý tvor.“ Předpokládá se tedy, že zvíře ve smyslu občanského zákoníku disponuje smysly. Taková vlastnost ale u mikroorganismů absenteje. Namítá-li Melzer, že podle nejnovějších výzkumů mohou bakterie vnímat pachy,²⁰ nepovažují tento argument za přesvědčivý ze dvou důvodů. Jednak vychází z vědeckého pojetí mikroorganismů, které by nemělo stát na prvním místě, neboť adresáti právních norem vycházejí z obvyklého významu slov. Jednak ze skutečnosti, že některé prvky množiny, tj. bakterie, některými smysly disponují, nelze dovozovat zařazení virů pod aplikační rozsah § 2933 o. z.

Občanský zákoník dále používá pojem zvíře na několika dalších místech. Ust. § 1046 o. z. normuje o divokém a zajatém zvířeti, § 1047 o. z. o zkroceném a § 1048 o. z. domácím zvířeti. Na hospodářská zvířata s výjimkou prasat a drůbeže se vztahuje § 1279 o. z. a § 2258 o. z. zakotvuje právo nájemce chovat v bytě zvíře. Pravidlo o stanovení rozsahu škody při poranění zvířete nale-

neme v § 2970 o. z. Ani jedno z těchto ustanovení nám však žádným způsobem nepřibližuje, co zákonodárce myslel slovem zvíře ve smyslu § 2933 o. z. Je ale zřejmé, že obecně používá slovo zvíře v běžném slova smyslu, což spíše naznačuje nemožnost aplikace § 2933 o. z. na mikroorganismy.

Podle § 3 písm. a) zákona České národní rady č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, platí: „Pro účely tohoto zákona se rozumí zvířetem každý živý obratlovec, kromě člověka, nikoliv však plod nebo embryo.“ V preambuli totožného zákona nalezneme dále např. tuto větu: „Zvířata jsou stejně jako člověk živými tvory, schopnými na různém stupni pociťovat bolest a utrpení, a zasluhují si proto pozornost, péči a ochranu ze strany člověka.“ Přestože by bylo lze obecně z této definice vycházet,²¹ není to podle mého názoru v tomto případě možné ze tří důvodů. Za prvé se jedná o definici pro účely konkrétního zákona, za druhé není jeho účelem nahrazování újmy, ale ochrana zvířat (srov. § 1),²² a za třetí si této skutečnosti byl sám zákonodárce vědom, když v důvodové zprávě uvedl: „Pojetí zvířete v občanském zákoníku je širší než v platném zákoně na ochranu zvířat...“²³

Ani ostatní předpisy pak nenabízejí uspokojivé řešení. Evropská dohoda o ochraně zvířat v zájmovém chovu, vyhlášená pod č. 19/2000 Sb. m. s., definuje ve svém čl. 1 odst. 1 pouze „zvíře v zájmovém chovu“. Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, vymezuje pouze „zvěř“ v § 2 písm. b). Tato kategorie je rozhodující pro odpovědnost uživatele honitby podle § 52 a násl. zákona o myslivosti, ale nikoliv pro odpovědnost podle občanského zákoníku. Oba tyto pojmy lze považovat za užší než zvíře. Zákon České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, zná navíc pojem „volně žijící živočich“, který definuje v § 3 odst. 1 písm. d). Lze souhlasit s názorem, že slovo „zvíře“ je obecně užší než pojem „živočich“ (bez přídomku volně žijící).²⁴ Slovník spisovného jazyka českého ho totiž definuje takto: „organismus, zprav. účelně se pohybující z místa na místo, přijímající organickou potravu a dýchající

13 M. S. Nabinger: Haftung für Mikroorganismen: Ausreichende Schadenskompensation bei Seuchen? Nomos Verlagsgesellschaft mbH & Co. KG, Baden-Baden 2010, str. 130-131.

14 F. Melzer: Metodologie nalézání práva: úvod do právní argumentace, C. H. Beck, Praha 2011, str. 110.

15 P. Dördelmann: Tierhalterhaftung bei Schädigungen durch Mikroorganismen, Versicherungsrecht, 2018, str. 1237.

16 Slovník spisovného jazyka českého [online], *Zvíře* [cit. 10. 8. 2022], <https://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?hledej=Hledat&heslo=zv%C3%AD%C5%99e&sti=EMPTY&where=hesla&hsubstr=no>.

17 Příruční slovník a databáze lexikálního archivu [online], *Zvíře* [cit. 10. 8. 2022], https://psjc.ujc.cas.cz/search.php?hledej=Hledej&heslo=zv%C3%AD%C5%99e&where=hesla&zobraz_ps=ps&zobraz_cards=cards&pocet_karet=3&numchange=no&not_initial=1.

18 Op. cit. sub 13, str. 105-108.

19 Op. cit. sub 14, str. 92.

20 F. Melzer: § 2933 Škoda způsobená zvířetem, in op. cit. sub 3, str. 677. Poznámka pod čarou č. 3271.

21 Op. cit. sub 14, str. 93. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 5. 2011, č. j. 5 As 57/2010-79.

22 Podle § 1 zákona na ochranu zvířat proti týrání platí: „Účelem zákona je chránit zvířata, jež jsou živými tvory schopnými pociťovat bolest a utrpení, před týráním, poškozováním jejich zdraví a jejich usmrcením bez důvodu, pokud byly způsobeny, byť i z nedbalosti, člověkem.“

23 Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz.

24 J. Pstuka: Odpovědnost za ekologické škody v občanském právu, Wolters Kluwer ČR, Praha 2011, str. 191.

kyslík (např. prvek, ryba, pták, savec).²⁵ Domnívám se, že ani pod tuto definici by nebylo možné bakterie a viry podřadit. Tím spíše by nebylo možné jejich podřazení ani pod užší pojem „zvíře“. Na základě argumentu od většího k menšímu lze tedy i z ostatních právních předpisů dovodit, že **slovo zvíře ve smyslu § 2933 o. z. mikroorganismy nezahrnuje.**

Reflexe dosavadních názorů vyslovených v tuzemské civilistice

Ztotožňuji se s Bezouškou a Paškem, že již jazykový výklad nemožňuje zahrnout mikroorganismy ani do nejširšího možného rozsahu pojmu. V takovém případě nelze přistupovat k odstraňování sémantických nejasností skrze další výkladové metody (historický, systematický nebo teleologický výklad), jak to činí Lovětin-ský nebo Melzer, ale lze uvažovat pouze o dotváření práva.

Pro úplnost považuji za důležité na tomto místě zmínit rozhodnutí BGH ze dne 4. 7. 1989, sp. zn. VI ZR 309/88 (NJW 1989, 2947), na které odkazují Bezouška i Melzer a ze kterého má vyplývat, že BGH zaujal negativní stanovisko k aplikaci § 833 BGB (obdoba a inspirační zdroj § 2933 o. z.) v případě újmy způsobené mikroorganismy.

Žalobkyně se v soudním řízení domáhala náhrady újmy způsobené na zdraví. V roce 1970 těžce onemocněla a o osm let později zjistila, že toto onemocnění způsobila bakterie²⁶ *leptospira bratislava*. Tvrdila, že během studií na vysoké škole veterinářské, kterou

žalovala, přišla do styku s nemocným štěnětem, přičemž psi tuto bakterii přenášejí. Jiný způsob nákazy vzhledem k tomu, kde žalobkyně v mezidobí pobývala, nepřicházel v úvahu. BGH přistoupil ke kasaci napadených rozhodnutí z důvodu procesních pochybení. Soudům nižších stupňů vytkl především nesprávné posouzení nepřímých důkazů a nepřipuštění některých důkazů, které měly soudy podle jeho názoru provést. K řešení otázky, zda lze považovat mikroorganismy za zvířata ve smyslu § 833 BGB, nepřistoupil. Pouze v závěru svého rozhodnutí uvedl: „*Pokud za to odpovídá žalovaná, což zatím nelze s konečnou platností posoudit, protože v tomto ohledu chybí dostatečná zjištění, může mít žalobkyně nároky na náhradu škody podle § 823 I, 831, 847 BGB.*“²⁷ Z tohoto rozhodnutí proto nelze činit žádné závěry, neboť se v něm BGH posuzovanou otázkou nezabýval. Není namístě z jedné věty dovozovat vyřešení takto komplikované otázky v německé rozhodovací praxi.²⁸

Lze v případě újmy způsobených mikroorganismy aplikovat § 2933 o. z. analogicky?

Zbývá si položit otázku, zda by byla přípustná analogie, kterou v obecné rovině předpokládá § 10 o. z. Následující část nejprve vymezuje předpoklady pro dotváření práva ve formě analogie. Dále si klade otázku, zda jsou splněny, tedy zda by bylo možné na újmu způsobenou mikroorganismy aplikovat § 2933 o. z. analogicky. S ohledem na cíl tohoto článku nechávám stranou, zda lze obecně připustit analogickou aplikaci objektivních skutkových podstat odpovědnosti za újmu, a vycházím z přístupu, že i v těchto případech je analogie možná.²⁹

Vymezení předpokladů dotváření práva

Abychom mohli přistoupit k dotváření práva, musí existovat „jistá nedokonalost právní úpravy, kterou označujeme jako mezera v zákoně“.³⁰ Tuto nedokonalost můžeme ztotožnit s neúplností nebo nedostatkem něčeho. S tímto zjištěním pak musíme spojit hodnotový soud, „že to, co zde není, zde vlastně být má“.³¹ Mezery v zákoně lze dělit na několik typů. V našem případě přichází v úvahu pouze tzv. teleologická (nepravá) otevřená mezera v zákoně. O teleologickou mezeru se jedná „v případě určité úpravy, která je vcelku neúplná – neobsahuje totiž pravidlo pro takovou otázku, která podle záměru právní úpravy vyžaduje určitou regulaci. Nejde však o to, že by dané pravidlo nebylo vůbec aplikovatelné, jako je tomu v případě pravé mezery. Dochází ovšem k porušení příkazu „zacházet se stejným shodně“.“³² O otevřenou mezeru se jedná, zjednodušeně řečeno, pokud právní řád neobsahuje zákonné ustanovení, které by obsahovat měl. K uzavření otevřené mezery se používá právě analogie.³³ Abychom k ní ale mohli přistoupit, musí se navíc jednat o nevědomou mezeru v zákoně, tedy o mezeru, které si zákonodárce při přijímání právního předpisu nebyl vědom.³⁴

K otázce existence teleologické mezery v zákoně

Z výše uvedeného vyplývá, že se mezi předpoklady dotváření práva v podobě analogie řadí existence teleologické mezery v zákoně. Tu nalezneme, pokud za pomoci argumentů teleologického výkladu dospějeme k závěru, že dochází k porušení pravidla zacházet se stejným stejně.

Používání analogie u objektivních skutkových podstat však s se-

25 Slovník spisovného jazyka českého [online], *Živočich* [cit. 10. 8. 2022], <https://sjc.ujc.cas.cz/search.php?hledaj=Hledat&heslo=%C5%BEivo%C4%8Dich&sti=EMPTY&where=hesla&hsubstr=no>.

26 BGH nesprávně uvádí, že se jednalo o vir. E. Deutsch: *Gefährdungshaftung für Mikroorganismen im Labor*, Neue Juristische Wochenschrift, 1990, str. 751.

27 „*Sollte die Bekl. dafür verantwortlich sein, was mangels ausreichender Feststellungen dazu noch nicht abschließend beurteilt werden kann, können Schadensersatzansprüche der Kl. nach §§ 823 I, 831, 847 BGB bestehen.*“

28 Obdobně M. Fuchs, W. Pauker, A. Baumgärtner: *Delikts- und Schadensersatzrecht*, Springer-Verlag, Berlin, Heidelberg 2017, str. 289.

29 Řešení této otázky není s ohledem na teze vyslovené v závěru pro tento článek důležité a šlo by daleko nad jeho rámec. Jedná se totiž o velmi složitou problematiku, což lze demonstrovat na tom, že tato otázka není řešena jednotně ani v nám příbuzných právních řádech. Rakouská literatura i judikatura OGH obecně analogii připouští. Naproti tomu v Německu není analogická aplikace objektivních skutkových podstat možná (H. Koziol: *Österreichisches Haftpflichtrecht*, Band III: *Gefährdungs-, Produkt- und Eingriffshaftung*, Jan Sramek Verlag, Wien 2014, str. 372). Odůvodňuje se to tím, že v německém právu platí tzv. princip enumerativního výčtu (*Enumerationsprinzip*). Podle něj se za základní východisko považuje odpovědnost za zavinění a skutkové podstaty odpovědnosti bez ohledu na zavinění upravuje zákonodárce jednotlivě s vědomím, že nebude docházet k jejich rozšíření na jiné zdroje nebezpečí (viz op. cit. sub 13, str. 163). Podle převažujícího názoru vyjádřeného v české odborné literatuře není analogická aplikace objektivních skutkových podstat možná (M. Pašek: § 2895 [Náhrada bez ohledu na zavinění], in J. Petrov a kol.: *Občanský zákoník: komentář*, C. H. Beck, Praha 2019, str. 3007; op. cit. sub 12, str. 45; op. cit. sub 11, str. 34-35; P. Bezouška: § 2895 [Náhrada nezaviněné újmy], in op. cit. sub 8, str. 1501.) Analogickou aplikací objektivních skutkových podstat připouští pouze Melzer za podmínky, že nebude docházet k vytváření nových skutkových podstat. (F. Melzer: § 2895, in op. cit. sub 3, str. 54.)

30 Op. cit. sub 14, str. 222.

31 Tamtéž, str. 223.

32 T. Veselý: Je přistoupení k dluhu skutečně bezformální? *Právní rozhledy* č. 3/2022, str. 84.

33 Op. cit. sub 14, str. 230.

34 Tamtéž, str. 233-234.

bou nese celou řadu překážek. Jednou z nich je i zodpovězení otázky, „kdy se jedná o zdroj nebezpečí, který odpovídá nebezpečí výslovně obsaženému v zákonech“.³⁵ Na stejný problém poukazuje Canaris, který možnosti analogie rozlišuje podle zdroje nebezpečí: jednání jako zdroj nebezpečí (*Handlungen als Gefahrenquelle*), předměty jako zdroj nebezpečí (*körperliche Gegenstände als Gefahrenquelle*) a provoz jako zdroj nebezpečí (*Unternehmen als Gefahrenquelle*). Problém u druhé skupiny, kam bychom zařadili i újmu způsobenou zvířetem, spatřuje v obtížnosti přesvědčivě zdůvodnit, že se jedná o podobné zdroje nebezpečí.³⁶ Demonstruje to na případu, ve kterém Nejvyšší soudní dvůr (OGH) podle něj správně odmítl analogickou aplikaci předpisů o provozu motorových vozidel a vlaků na motorové čluny, a píše: „Také zde existují značné rozdíly, pokud jde o příslušná nebezpečí. V případě vlaku souvisí s jeho vázaností na koleje, k čemuž v případě lodí neexistuje žádná paralela. Ve srovnání s provozem motorových vozidel spočívá zásadní rozdíl především v tom, že vodní plocha je obvykle široká, zatímco silnice jsou téměř vždy úzké a přeplněné ve zcela jiné míře než vodní cesty. Jinak by se hranice analogie daly jen stěží předvídat. Vždyť plachetnice, jako je blížíci se Flying Dutschman, může být pro plavce stejně nebezpečná jako motorový člun, protože ho neohrožuje jen její lodní šroub, ale především loď sama – ta ho může přejet tak, že ztratí vědomí a utopí se! Od plachetnice je však z právního hlediska jen malý krůček k surfu.“³⁷ Canaris tedy přesvědčivě ukazuje, že při posuzování podobnosti různých zdrojů nebezpečí musíme být nanejvýš obezřetní.

Nebezpečnost mikroorganismů se spatřuje „ve vylučování jedovatých látek a v jejich rychlém rozmnožování se“.³⁸ Rovněž se zmiňuje, že se snadno přizpůsobují okolním podmínkám.³⁹ Nyní je třeba zodpovědět otázku, zda lze přesvědčivě takto definované nebezpečí přirovnat k nebezpečí pramenícímu ze zvířat.

Wagner,⁴⁰ Sprau⁴¹ a Looschelders⁴² spatřují rozdíl v tom, že bakterie a viry napadají tělesnou integritu člověka zevnitř, zatímco zvířata zvenku. Ta navíc ohrožují nejen život člověka a jeho zdraví, ale i majetek. Trefně proti argumentuje Dördelmann a namítá, že pokud by někomu vletěla do úst včela a bodla, nebudeme pochybovat, že se materializovalo nebezpečí představované zvířetem.⁴³ Ještě lep-

35 „Wann eine Gefahrenquelle vorliegt, die jenen von den Gesetzen ausdrücklich erfassten entspricht.“ Viz H. Koziol, op. cit. sub 29, str. 374.

36 C. W. Canaris: Die Gefährdungshaftung im Lichte der neueren Rechtsentwicklung, Juristische Blätter 1995, str. 10-11.

37 „Es kommt hinzu, daß auch hier erhebliche Unterschiede hinsichtlich der relevanten Gefahren bestehen. Bei der Eisenbahn hängen diese mit der Gebundenheit an die Schienen zusammen, zu der es bei Schiffen keine Parallele gibt. Gegenüber dem Kfz-Verkehr liegt ein wesentlicher Unterschied vor allem darin, daß das Wasser meist weit ist, die Straßen dagegen fast immer eng und in ganz anderem Maße überfüllt sind als die Wasserwege. Auch wären die Grenzen der Analogie sonst kaum noch abzusehen. Denn ein Segelboot wie der heranschießende Flying Dutschman kann für einen Schwimmer ähnlich gefährlich sein wie ein Motorboot, da für ihn nicht etwa nur dessen Schraube, sondern vor allem auch das Schiff als solches – von dem er uU überfahren wird, so daß er das Bewußtsein verliert und ertrinkt! – eine Bedrohung bildet. Vom Segelboot aber ist es juristisch dann nur noch ein kleiner Schritt zum Surfbrett.“ Tamtéž, str. 10.

38 „In der Ausscheidung von Giftstoffen und in ihrer rapiden Vermehrung.“ Viz op. cit. sub 26, str. 1138.

39 C. Eberl-Borges: § 833 Haftung des Tierhalters, in op. cit. sub 2, str. 293.

40 G. Wagner: § 833 Haftung des Tierhalters, in op. cit. sub 6, Rn. 10.

41 Wagnerovo stanovisko přebírá Sprau. H. Sprau: § 833 Haftung des Tierhalters, in O. Palandt (ed.): Bürgerliches Gesetzbuch mit Nebengesetzen, C. H. Beck, München 2017.

42 Shodně též D. Looschelders: Schuldrecht: besonderer Teil, Verlag Franz Vahlen, München 2021, str. 577.

43 Op. cit. sub 15, str. 1239.

Jemelka/Pondělíčková/Bohadlo

Správní řád Komentář. 7. vydání

- komentář poskytuje podrobný výklad jednotlivých ustanovení správního řádu, tedy obecného předpisu pro vedení správních řízení, uzavírání veřejnoprávních smluv, přijímání opatření obecné povahy nebo provádění dalších úkonů ve veřejné správě
- reaguje na poslední novely správního řádu, které zahledňovaly přijetí nového zákona o právu na digitální služby a s tím související využívání podkladů z úředních evidencí a zpřesnily úpravu závazných stanovisek, zejména pak v otázce lhůt pro jejich vydávání a přezkoumání apod.

2023 | vázané s plátně | 1 224
2 290 Kč | obj. číslo EKZ220

Solomonová/Balada/Kunštátová/Dickelt

Živnostenský zákon Komentář. 2. vydání

- druhé vydání komentáře k živnostenskému zákonu reflektuje právní stav zákona k 15. 1. 2023, kdy byl zatím naposled novelizován zákonem č. 416/2022 Sb.
- v reakci na přijaté novely je převážná část komentáře přepracována a rozšířena, a to i s ohledem na nastalý vývoj judikatury
- kromě toho byl rozvinut také výklad věnující se přeshraničnímu podnikání, včetně navazujících informatických a zprostředkovatelských služeb státu podrobněji rozebrány v komentáři k zákonu o živnostenských úřadech, který je nedílnou součástí publikace

2023 | vázané s přebalem | 648
1 990 Kč | obj. číslo EKZ223

Lenka Bradáčová a kol.

Zákon o státním zastupitelství Komentář

- komentář k zákonu č. 283/1993 Sb. o státním zastupitelství předkládá čtenáři ucelený výklad normy, která upravuje již téměř třicet let fungování veřejné žaloby v ČR a to pohledem autorského kolektivu složeného z šesti státních zástupců specializujících se ve své praxi na různé působnosti státního zastupitelství počínaje trestní, správní až po mimotrestní
- výklad opírá o stěžejní judikaturu obou nejvyšších soudů a Ústavního soudu v kontextu s interní normotvorbou a výkladovými stanovisky Nejvyššího státního zastupitelství

2023 | vázané v plátně | 688
1 990 Kč | obj. číslo EKZ216

ším příkladem by mohly být druhy, které do svého hostitele nakladou vajíčka, rousy nebo tasemnice.^{44, 45} Lze si navíc představit, že i bakterie a viry mohou způsobit újmu na majetku. Vir např. může napadnout stádo dobytka, které v důsledku nemoci celé pojde, čímž jeho vlastníkoví vznikne škoda. Rozdíl tedy nelze spatřovat v tom, že by mikroorganismy člověka napadaly zevnitř a zvířata zvenku nebo že na rozdíl od zvířat nezpůsobují újmu na majetku.

Deutsch považuje nebezpečnost zvířat a mikroorganismů za srovnatelnou. I některá zvířata jsou nebezpečná tím, že vylučují pro člověka jedovaté látky. Mikroorganismy se tedy podle něj od zvířat liší pouze svou schopností rychle se rozmnožovat.⁴⁶ Na svém stanovisku setrval i po vydání rozhodnutí BGH ze dne 4. 7. 1989, sp. zn. VI ZR 309/88 (NJW 1989, 2947), ve svém krátkém komentáři k němu.⁴⁷ Na Deutsche navazuje Spindler a argumentuje, že nepředvídatelně se chovají jak zvířata, tak mikroorganismy.⁴⁸ Níže ukážu, proč tyto úvahy nepovažuji za správné.

BGH ve své konstantní judikatuře uvádí, že nebezpečnost zvířete spočívá v „nepředvídatelném a nezávislém chování zvířete odpovídajícím jeho živočišné povaze“.⁴⁹ Takto zvolené kritérium však nepovažuje

za vhodné např. Katzenmeier a navrhuje, aby kritériem byla naopak očekávatelnost nějakého chování od zvířete.⁵⁰ Wilhelmi rovněž judikaturu BGH kritizuje. Podle něj by se mělo jednat o újmu způsobenou zvířetem, pokud se na jejím vzniku alespoň částečně podílelo zvíře svou energií.⁵¹ Takto obecně definovaná kritéria by však neměla být při zkoumání podobnosti těchto nebezpečí rozhodující. Spíše bychom se měli ptát po konkrétnějších projevech nebezpečnosti zvířat, podobně jako to učinil Canaris v případě motorových vozidel, vlaků a motorových člunů.

Projevy nebezpečnosti zvířat jsou velmi rozmanité. Může se jednat o kousnutí psem,⁵² poškrábání nějakého předmětu kočkou,⁵³ splašeného koně,⁵⁴ vytvoření překážky na cestě zvířetem,⁵⁵ působení výkalů,⁵⁶ šíření nemocí,⁵⁷ bodnutí včelou,⁵⁸ páření,⁵⁹ pouhé vystrašení člověka, které vyústí v úraz,⁶⁰ klovnutí ptákem, uškrtnutí nebo uškrčení hadem.

Paleta rizik představovaných zvířaty je tedy velmi široká a pestrobarevná. Navíc lze zohlednit i podobnost nebo rozdílnost obou zdrojů nebezpečí. Zvíře na rozdíl od bakterií a virů představuje vyšší formu života. Ani původce nebezpečí tudíž nelze považovat za srovnatelné.⁶¹ Z toho podle mého názoru vyplývá nemožnost analogické aplikace § 2933 o. z. v případě újmy způsobené mikroorganismy. Nebude totiž nikdy možné dostatečně přesně a precizně odůvodnit podobnost mezi nebezpečím pramenícím ze zvířat a nebezpečím představovaným mikroorganismy.⁶² Pokud bychom závěr o možnosti analogie připustili, stala by se z § 2933 o. z. generální klauzule odpovědnosti za újmu způsobenou zdrojem zvýšeného nebezpečí, neboť bychom si z široké palety mohli vždy vybrat takové, které by bylo dostatečně podobné a vedlo by k analogii.

Eberl-Borges v této souvislosti trefně argumentuje, že i rostliny jsou živými organismy a disponují vlastní silou, tudíž mohou být pro život nebo zdraví člověka, příp. jeho majetek, nebezpečné. Jako příklad uvádí kořeny stromů, které prorostou asfaltovou komunikací, nebo kokosový ořech, který spadne někomu na hlavu. Ten by bylo např. možné přirovnat ke kopnutí koněm.⁶³ V této souvislosti lze odkázat i na úvahy o možné aplikaci ustanovení o újmě způsobené zvířetem v případě škod vyvolaných autonomními systémy,⁶⁴ což podle mého názoru pouze podtrhuje možnou „univerzalitu“ § 2933 o. z. I u nich bychom totiž mohli dovodit, že lze jejich činnost považovat v určitém smyslu za nepředvídatelnou. Lze tedy uzavřít, že **§ 2933 o. z. nelze aplikovat analogicky pro přílišnou rozmanitost různých druhů nebezpečí, která pro člověka a jeho majetek zvířata představují.**

Závěr

Závěry učiněné v tomto článku lze shrnout následovně. **Bakterie ani viry nelze z jazykového hlediska zahrnout pod nejširší možný význam slova zvíře, což vylučuje možnost přímé aplikace § 2933 o. z. Nelze připustit ani aplikaci analogickou.**

Budeme-li porovnávat, jak si jsou dva různé zdroje nebezpečí podobné, musíme postupovat velmi obezřetně. Nebezpečnost pramenící ze zvířat pak lze označit za natolik rozmanitou, že nebude nikdy možné dostatečně přesně vymezit její hranice. Pokud bychom připustili analogickou aplikaci § 2933 o. z., mohla by se z něj pro výše popsanou různorodost stát generální skutková podstata odpovědnosti za ohrožení. ❀

44 Za hezké příklady děkuji Mgr. Tomáši Veselému.

45 Obecně se totiž akceptuje, že se § 2933 o. z. vztahuje i na drobné živočichy, např. na šváby, ovady nebo včely. F. Melzer: § 2933 Škoda způsobená zvířetem, in op. cit. sub 3, str. 677; G. Wagner: § 833 Haftung des Tierhalters, in op. cit. sub 6, Rn. 10. Rozhodnutí AG Brandenburg ze dne 28. 11. 2017, sp. zn. 34 C 146/16 (NJW-RR 2018, 278).

46 E. Deutsch: Gefährdungshaftung für laborgezüchtete Mikroorganismen, str. 1138. K tomu lze doplnit, že i některé druhy (škodlivého) hmyzu se mohou velmi rychle množit a zamořit určitý prostor, čímž se materializuje nebezpečí, které z nich pramení. Podobnost lze tedy shledávat i v tomto ohledu. Za postřehy děkuji Mgr. Tomáši Veselému.

47 Op. cit. sub 26, str. 751-752.

48 G. Spindler: § 833 Haftung des Tierhalters, in H. Hau R. Poseck (eds): BeckOK BGB, C. H. Beck, München 2021. Rn. 5.

49 „Einem der tierischen Natur entsprechenden unberechenbaren und selbstständigen Verhalten des Tieres.“ C. Wagner in F. J. Säcker et al. (eds.), op. cit. sub 6, § 833 BGB, Rn. 15.

50 C. Katzenmeier: § 833 BGB Haftung des Tierhalters, in B. Dauner-Lieb, W. Langen (eds.): BGB: Schuldrecht: ProdHaftG/UKlaG, Band 2/3: §§ 662-853, Nomos, Baden-Baden 2021, str. 6166.

51 R. Wilhelmi: § 833 Haftung des Tierhalters, in H. P. Westermann, B. Grunewald, G. Maier-Reimer (eds.): Bürgerliches Gesetzbuch, Köln 2020, str. 3878.

52 C. Eberl-Borges: § 833 Haftung des Tierhalters, in op. cit. sub 2, str. 299.

53 Rozhodnutí AG Steinfurt ze dne 23. 10. 2019, sp. zn. 21 C 443/18 (NJW-RR 2020, 273).

54 Rozhodnutí OLG Celle ze dne 15. 2. 2023, sp. zn. 20 U 36/20 (BeckRS 2023, 4088).

55 Rozhodnutí OLG Saarbrücken ze dne 17. 1. 2006, sp. zn. 4 U 615/04 (NJW-RR 2006, 893).

56 Rozhodnutí AG Wiesbaden ze dne 18. 8. 2011, sp. zn. 93 C 2691/11.

57 C. Eberl-Borges: § 833 Haftung des Tierhalters, in op. cit. sub 2, str. 308-309; opačně E. Deutsch: Gefährdungshaftung für laborgezüchtete Mikroorganismen, str. 1138.

58 Rozhodnutí AG Brandenburg ze dne 28. 11. 2017, sp. zn. 34 C 146/16 (NJW-RR 2018, 278).

59 Rozhodnutí BGH ze dne 6. 7. 1976, sp. zn. VI ZR 177/75 (NJW 1976, 2130).

60 Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 7. 2. 1929, sp. zn. Rv I 1110/28 (Vážný 8690). Shodně P. Bezouška: § 2933 Náhrada škody způsobené zvířetem, in op. cit. sub 8, str. 1630.

61 Konzultace s Mgr. Tomášem Veselým.

62 C. Eberl-Borges: § 833 Haftung des Tierhalters, in op. cit. sub 2, str. 292.

63 Tamtéž, str. 293.

64 G. Wagner: § 833 Haftung des Tierhalters, in op. cit. sub 6, Rn. 11; srov. též R. Polčák: Odpovědnost umělé inteligence a informační útvary bez právní osobnosti, Bulletin advokacie č. 11/2018, str. 23 a násl.

Vydržení vlastnického práva k nemovité věci *contra tabulas*

Soukromoprávní institut vydržení bývá mnohdy popisován jako nástroj ke zhojení situace, kdy osoba odlišná od vlastníka drží a v dobré víře pečuje o cizí věc (resp. právo k ní), přičemž uplynutím stanovené doby a splněním dalších zákonných předpokladů se stane jejím vlastníkem, a to na úkor dosavadního vlastníka. V případě vydržení práva k nemovité věci je současnou právní úpravou vyžadována držba trvajíc alespoň 10 let, pročež soudní praxe se doposud vyjadřovala zejména k případům, kdy k vydržení došlo za minulé právní úpravy (před 1. 1. 2014).

Tento článek si klade za cíl předestřít možné přístupy k vydržení (především vlastnického) práva k nemovité věci dle současného právního stavu, a to zejména s ohledem na zásadu materiální publicity, která ovládá zápisy do katastru nemovitostí, a posoudit, zda a příp. do jaké míry bude v budoucnu použitelná dosavadní judikatura umožňující vydržení práva v rozporu se stavem zapsaným v katastru nemovitostí.

JUDr. Martin Pešek

působí jako právní čekatel Okresního státního zastupitelství v Českých Budějovicích.

Před přijetím zák. č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“), který nabyl účinnosti dne 1. 1. 2014, bylo možné držet nemovitou věc (resp. dle současné nauky právo k ní) a za splnění příslušných předpokladů i vydržet. Pro takové období bylo zásadní tehdy platné ust. § 134 zák. č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále jen „obč. zák. č. 40/1964 Sb.“), následujícího znění: „Oprávněný držitel se stává vlastníkem věci, má-li ji nepřetržitě v držbě po dobu tří let, jde-li o movitost, a po dobu deseti let, jde-li o nemovitost.“ Právní úprava vycházela z požadavku na oprávněného držitele, který byl vymezen v § 130 odst. 1 obč. zák. č. 40/1964 Sb. následovně: „Je-li držitel se zřetelem ke všem okolnostem v dobré víře o tom, že mu věc nebo právo patří, je držitelem oprávněným. V pochybnostech se má za to, že držba je oprávněná.“

V rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 17. 11. 1999, sp. zn. 22 Cdo 837/98 (nověji např. v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2014, sp. zn. 22 Cdo 2338/2014), bylo pro poměry obč. zák. č. 40/1964 Sb. dovozeno, že držba nemovité věci (resp. práva k ní) byla možná i *contra tabulas*, tedy v rozporu se stavem zapsaným v katastru nemovitostí. Jinými slovy, **za účinnosti obč. zák. č. 40/1964 Sb. bylo přípustné držet (i vydržet) pozemek, resp. právo k němu, ač dle zápisu v katastru nemovitostí žádná práva k takovému pozemku vydržeteli nenáleželo a ten by při nahlédnutí do pozemkové evidence danou skutečnost musel zjistit.**

Soudní praxe řešila řadu případů, kdy nabyvatel nabyl vlastnické právo k pozemku a spolu s ním začal užívat i sousední pozemek (či jeho část), o němž se domníval, že je součástí jím nabytého pozemku (z důvodu nejasných hranic pozemků v terénu, nesprávně postavených plotů apod.), ale neověřil si takovou skutečnost v katastru nemovitostí či v jeho předchůdcích. V těchto případech byla možnost vydržení *contra tabulas* rozhodující.

V usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2021, sp. zn. 22 Cdo 3770/2020, byla shrnuta dosavadní judikatura a bylo řeče-

no, že oprávněnou držbu, a tedy i držbu způsobitou založit vydržení „nelze vyloučit ani v případě, že výměra drženého pozemku dosahuje až 50 % výměry pozemku koupeného, výjimečně i více, například půjde-li o pozemek nepravidelného tvaru v nepřehledném terénu, nebo držitel byl do omylu uveden znalcem (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 3. 2005, sp. zn. 22 Cdo 1594/2004). Pro posouzení, jaký poměr ploch nabytého a skutečně drženého pozemku vylučuje dobrou víru nabyvatele o tom, že drží jen nabytý pozemek, nelze stanovit jednoznačné hledisko. Každý případ je třeba posoudit individuálně (např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 4. 2008, sp. zn. 22 Cdo 1261/2007).“ Skutečnost, že k vydržení v rozporu se stavem zapsaným v katastru nemovitostí mohlo dojít, byla umožněna povahou zápisů v této pozemkové evidenci, které neovládala zásada materiální publicity, na což příležitostně poukázal rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2009, sp. zn. 22 Cdo 646/2009: „V platném právu pak není princip tzv. materiální publicity zápisů v katastru proveden tak, aby v některých případech skutečný vlastník musel ustoupit tomu, kdo nabyl pozemek od osoby, která byla v pozemkové knize jako vlastník zapsána, ač jím ve skutečnosti nebyla (tzv. vlastník knihovni).“

Současná právní úprava je však v mnohém odlišná. Základním předpokladem vydržení práva k nemovité věci je **řádná, pravá a poctivá držba a uběhnutí desetileté vydržecí doby.** Ust. § 994 o. z. stanoví vyvratitelnou domněnku, dle níž se má za to, že držba je pravá, poctivá a řádná (opak tedy musí být prokázán). Držba práva k nemovité věci je držbou práva k předmětu evidence v katastru nemovitostí. Uplatní se tedy ust. § 980 o. z., zejména pak zásada materiální publicity vyjádřená takto: „**Je-li do veřejného seznamu zapsáno právo k věci, neomlouvá nikoho neznalost zapsaného údaje.**“

Nezbytná je úvaha o tom, jaký je vztah mezi § 980 a 994 o. z., odlišně řečeno, zda je i za účinnosti o. z. držba *contra tabulas* schopná být držbou v dobré víře a vést k vydržení věcného práva, přičemž zákon na jednu stranu stanoví domněnku pravosti, poctivosti a řádnosti držby, na druhou stranu však říká, že nikoho neomlouvá neznalost zapsaného údaje. Zapsaným údajem je zejména údaj, že právo (např. vlastnické) k nemovité věci náleží určité osobě, že toto není nijak omezeno, že k dané věci nenáleží nikomu žádné jiné věcné právo apod.¹ **Může být někdo v dobré víře (být poctivým držitelem ve smyslu výše uvedeného), že je vlastní-**

¹ V zásadě též závěr čini L. Vrzalová: § 980 [Domněnka správnosti zápisů ve veřejném seznamu], in J. Spáčil, M. Králík a kol.: Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474), 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2021, str. 12-13, marg. č. 10-11.

kem určité nemovité věci (kteroužto dobrou víru zákon předpokládá), když tentýž zákon zároveň říká, že dotyčného neomlouvá, že nenahlédl do katastru nemovitostí a nezjistil, že v něm jako vlastník zapsán není?

Thöndel dospěl při svém zhodnocení současné úpravy materiální publicity a institutu vydržení k náhledu, že vydržení *contra tabulas* je za účinnosti o. z. vyloučeno, v úvahu přichází toliko případné mimořádné vydržení.² Petrov při posuzování, zda lze uvažovat o vydržení *contra tabulas* po přijetí o. z., směřuje své úvahy k tomu, zda jsou za nové právní úpravy dány důvody pro přehodnocení judikatury k obč. zák. č. 40/1964 Sb., která vydržení v rozporu se zapsaným stavem v zásadě umožňovala a s ohledem na nedokonalost tehdejších pozemkových evidencí dovodila, že držitel není povinen prověřovat (kontrolovat) v pozemkových evidencích, zda mu jím vykonávané právo svědčí i dle zapsaného stavu. Svě úvahy (ve vztahu k ověřování zákresů v katastrální mapě) Petrov shrnuje takto: „*Taková kontrola byla v 90. letech, kdy byly položeny základy této judikatury, nepřiměřeně zatěžující – znamenala návštěvu katastrálního úřadu. Dnes však lze během minuty nahlédnout do katastrálních map na webové stránce www.cuzk.cz, třeba i z mobilního telefonu (a takovou opatrnost lze předpokládat přinejmenším při nabytí pozemku). Proto by patrně bylo vhodné dosavadní judikaturu přehodnotit tak, že držba započatá za účinnosti obč. zák. č. 40/1964 Sb. v souvislosti s nabytím pozemku by neměla být poctivá, pokud zjevně překračuje hranici vyznačenou v dostatečně podrobné a kvalitní internetové katastrální mapě (s možnými výjimkami, např. nabytí od osoby blízké). Pokud se tento výklad prosadí, pak ... by poctivá (dříve oprávněná) držba nabytá za účinnosti § 32–39 obč. zák. č. 40/1964 Sb. musela být, pokud by k jejímu nabytí došlo za účinnosti obč. zák. č. 40/1964 Sb., hodnocena jako nepoctivá.*“³ Spáčil dospívá k podobnému náhledu: „*Judikatura k obč. zák. č. 40/1964 Sb. oprávněnou držbu contra tabulas i nadále připouštěla; to bylo nutné již z toho důvodu, že stav katastru nemovitostí nebyl nadále uspokojivý, přístup k jeho údajům byl v době restitucí složitý a zásada materiální publicity zápisů v katastru nebyla provedena důsledně. Tyto důvody však již pomíjely a platný zákoník poctivou držbu v rozporu se stavem veřejného seznamu patrně v zásadě nepřipouští (viz § 980 odst. 1 větu první). To znamená, že pokud držitel při zachování obvyklé opatrnosti musí znát parcelní číslo držené parcely, je jeho dobrá víra vyloučena, je-li jako její vlastník evidován někdo jiný.*“⁴

Výše jmenovaní autoři se shodují na tom, že zásada materiální publicity upravená v o. z. vylučuje dobrou víru držitele o tom, že mu náleží právo k nemovité věci, není-li toto právo zapsané do katastru nemovitostí. Jinými slovy, držba práva k jakémukoliv pozemku v zásadě nemůže být držbou poctivou, a tedy držbou způsobitou zakládat vydržení, poněvadž dotyčný držitel se vždy mohl a měl seznámit se zapsaným stavem.

Otázkou zůstává, zda by měly výše uvedené náhledy platit bezvýjimečně, příp. zda je lze uplatnit i na držbu vlastnického práva

k části pozemku. Zvárá se táže, zda má být přehodnocena stávající (a výše předestřená) judikatura, která dovodila oprávněnou (poctivou) držbu části sousedního pozemku v případech, kdy poměr plochy nabyvaného a skutečně drženého pozemku dosahuje obvykle nejvýše 50 %. Shodně s Petrovem poukazuje na současné technologie a možnost ověřit rozsah a výměru skutečně nabyvané držby na satelitních mapách dostupných na webových stránkách Českého úřadu zeměměřického a katastrálního. Uzavírá, že je nezbytné redukovat dosavadní judikaturou připouštěný rozsah poměru plochy nabyvaného a skutečně drženého pozemku, aby držba mohla být poctivá, přičemž jako přijatelnou zvažuje hranici 15-20 %.⁵ Spáčil případnou výjimku spatřuje v situaci, kdy prodávající předá kupujícímu oplocený pozemek v hranicích, jak jej sám užíval, a vlastník sousedního pozemku držbu nezpochybní, ač o jejím rozsahu ví. V takovém případě by se o poctivou držbu dle něho mohlo jednat.⁶

Třebaže se odborná literatura kloní k názoru, že dosavadní judikaturu je nutné přehodnotit a **k vydržení *contra tabulas* po účinnosti o. z. v zásadě nemůže dojít, neřeší přímo vztah ust. § 980 a 994 o. z., jejichž výklad je pro obhájení takového názoru stěžejní.** Jak již bylo popsáno, srovnání znění daných ustanovení vede k otázce, zda může být někdo v dobré víře, že je vlastníkem určité nemovité věci či její části, když taková dobrá víra je zákonem presumována, za situace, kdy tentýž zákon zároveň říká, že dotyčného neomlouvá, že nenahlédl do katastru nemovitostí a nezjistil, že v něm jako vlastník zapsán není?

Ač dále uvedené žádný z výše jmenovaných autorů podrobněji nerozebírá, domnívám se, že **ust. § 980 o. z. lze v jistém smyslu chápat jako *lex specialis* k ust. § 994 o. z., které v obecné rovině zakládá u držby věci její řádnost, poctivost a pravost. Ust. § 980 o. z. pak toto pravidlo (jako *lex specialis*) mění ve vztahu k držbě nemovitých věcí vedených ve veřejném seznamu, přičemž pro případ neshody držby se zapsaným stavem dobrou víru, a tím i poctivost držby, vylučuje.**

Tím se dostáváme k současným technickým možnostem a bezplatnému nahlížení do katastru nemovitostí prostřednictvím počítače či mobilního telefonu, na které citovaní autoři poukazují. Mohl-li se dotyčný se skutečným stavem seznámit, měla by být jeho dobrá víra (a poctivost držby) vyloučena. Rozhodným dle mne nebude ani tak poměr plochy drženého a skutečně vlastněného pozemku, nýbrž to, zda bylo možné předmětný nesoulad odhalit znalostí zapsaných údajů, resp. ve světle výše uvedeného zhlédnutím katastrální mapy, hranic pozemků a jejich výměr prostřednictvím internetového nahlížení do katastru nemovitostí.

Případná výjimka z obecné nemožnosti vydrzet právo k nemovité věci zapisované do katastru nemovitostí *contra tabulas* by mohla nastat tehdy, nebyl-li by dotyčný schopen užívat technologie umožňující nahlížení do katastru nemovitostí prostřednictvím webové aplikace, příp. by ani takovým způsobem nebylo možné nesoulad odhalit, např. pro svažitý či jinak nepřehledný terén nebo pro vzrostlý porost neumožňující dohledat průběh hranice na zemském povrchu.

Ačkoliv zákonná úprava s vydržením práva k nemovité věci počítá, lze se s ohledem na výše uvedené domnívat, že za účinnosti o. z. k němu bude docházet jen ve zcela výjimečných případech. Pro úplnost budiž poznamenáno, že nedávná judikatura již dovodila, že shora předestřené náhledy nelze vztáhnout na mimořádné vydržení dle § 1095 o. z., k němuž může dojít i s ohledem na jiné zákonné předpoklady též tehdy, je-li ve veřejném seznamu zapsána osoba odlišná od vydržitele.⁷ ❖

2 A. Thöndel in J. Švestka a kol.: Občanský zákoník, Komentář, Svazek III (§ 976 až 1474), 1. vydání, Wolters Kluwer ČR, a. s., Praha 2014, str. 247-248.
3 J. Petrov: § 992 [Poctivá držba], in J. Petrov, M. Výtisk, V. Beran a kol.: Občanský zákoník, 2. vydání (2. aktualizace), C. H. Beck, Praha 2023, marg. č. 31.
4 J. Spáčil: § 992 [Poctivá držba], in op. cit. sub 1, str. 102, marg. č. 26-27.
5 M. Zvára: § 992 [Předpoklady poctivé držby], in J. Švestka, J. Dvořák, J. Fiala a kol.: Občanský zákoník, Komentář, Svazek III, 2. vydání, Wolters Kluwer ČR, Praha 2022, str. 172.
6 J. Spáčil: § 992 [Poctivá držba], in op. cit. sub 1, str. 102, marg. č. 26-27.
7 Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 6. 12. 2022, č. j. 56 Co 195/2022-164.

Nejvyšší soud:

K procesním předpokladům tzv. valorizace vnosu

I. V řízení o vypořádání společného jmění manželů je na účastníku, který se domáhá vypořádání tzv. vnosu či jeho valorizace, aby takový nárok v řízení uplatnil. Soud nemá povinnost rozhodovat o vnosu či jeho valorizaci bez návrhu účastníka.

II. K valorizaci vnosu je třeba v řízení o vypořádání společného jmění manželů před koncentrací řízení, resp. před nastoupením účinků tzv. neúplné apelace, tvrdit a prokázat samotné vynaložení vnosů a dále, že ode dne vynaložení majetku do dne zúžení, zániku či zrušení společného jmění manželů se zvýšila hodnota té součásti majetku, na kterou byl náklad vynaložen.

**Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2023,
sp. zn. 22 Cdo 3323/2022**

K věci:

Soud prvního stupně provedl vypořádání společného jmění manželů (dále také „SJM“) způsobem uvedeným ve výrokové části rozsudku a odvolací soud provedený způsob vypořádání změnil.

Předmětem vypořádání SJM byl mj. pozemek, jehož součástí je i stavba rodinného domu. Žalobkyně uplatnila vnos z jejího vylučného majetku na pořízení této nemovitosti ve výši 150 000 Kč; soud prvního stupně však uznal jen vnos ve výši 50 000 Kč s tím, že „*dar od rodičů ve výši 100 000 Kč, který byl tvrzen žalobkyní, soud jako vnos nepřiznal, protože žalobkyně neprokázala, že by právě přesně ty peníze, které od rodičů dostala, byly použity na koupi vypořádané nemovitosti*“. Žalovaný uplatnil vnos ve výši 1 500 000 Kč vynaložený na pořízení nemovitosti, jeho náhradu mu soud přiznal. V závěrečné řeči navrhl zástupce žalovaného valorizaci této částky (§ 742 odst. 2 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník – dále jen „o. z.“); tu mu soud nepřiznal s tím, že návrh byl učiněn až po koncentraci řízení. Odvolací soud k odvolání žalobkyně rozhodl o započtení jejího vnosu do společného majetku ve výši 150 000 Kč. Naopak neuznal námitku žalovaného, že návrh na valorizaci učinil včas a že soud by měl valorizaci provést „automaticky“, bez ohledu na to, zda ji účastník navrhne.

Žalovaný v dovolání předkládá otázku, zda je valorizace vnosů (zvýšení hodnoty) skutkovým tvrzením, a dále zda má soud „v souladu s § 742 odst. 2 o. z. automaticky započítávat“ hodnotu toho, co z výhradního majetku manžela bylo vynaloženo na společný majetek (tím zjevně myslí, zda má být valorizace vnosu provedena i bez návrhu). Soud prvního stupně uznal žalovanému vnos ve výši 1 500 000 Kč. Valorizaci vnosů soud prvního stupně nepřiznal s tím, že byla uplatněna až v závěrečném návrhu. Podle odvolacího soudu „*částka vnosu musí být v řízení konkrétně uplatněna, přičemž tvrzení o okolnostech, které způsobily v daném případě změnu hodnoty majetku, do kterého bylo investováno, podléhá koncentraci řízení (s přihlédnutím k výjimkám dle § 118b odst. 1 věty poslední o. s. ř.). Změna nároku spočívající v jeho rozšíření o tvrzenou valorizaci při nedostatku předchozích tvrzení bude tak po koncentraci řízení obecně nepřijatelná*.“ Žalovaný má za to, že ust. § 742 o. z. představuje pravidla, kterými se má řídit soud při vypořádání SJM, což lze vyvozovat ze slov „*nedohodnou-li se manželé...*“. Výraz „*započítávat*

zvýšená nebo snižená“ by se tak neměl vztahovat k tomu, že účastník je povinen provést zápočet (což je pojem vyhrazený v právním řádu výlučně jednostrannému právnímu jednání způsobujícímu zánik pohledávky), nýbrž že se vztahuje na proces, který má provést právě soud. V tomto proto soud odvolací i soud prvního stupně podle žalovaného pochybil, když nepřiznal automatickou valorizaci. Dále žalovaný argumentuje, že není možné považovat návrh na valorizaci vnosů za skutkové tvrzení. Skutkovým tvrzením je tvrzení skutečností rozhodných pro právní posouzení věci. K valorizaci vnosů by tak mělo být přistoupeno podobně jako k námitce promlčení, která taktéž nepodléhá koncentraci řízení. Byl-li proto návrh valorizace učiněn v závěrečné řeči, měl se jím již soud prvního stupně zabývat. Podle žalovaného tak napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázek hmotného (výklad § 742 odst. 2 o. z.), ale i procesního práva (zda požadavek valorizace je či není skutkovým tvrzením), které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny (když předešlá zákonná úprava vypořádání SJM problematiku valorizace vnosů výslovně na rozdíl od § 742 odst. 2 o. z. neřešila).

Z odůvodnění:

V § 742 odst. 2 o. z. jde o tzv. valorizaci vnosu.

K valorizaci vnosu a jejímu uplatnění v řízení:

Dovolatel klade otázku, zda soud je v řízení o vypořádání SJM povinen provést „automatickou valorizaci vnosu“, tedy zda je povinen i bez návrhu valorizaci provést; to zakládá v této části přípustnost dovolání, které však není důvodné.

Řešení nastolené otázky se podává z obecnější judikatury dovolacího soudu, týkající se povahy řízení o vypořádání SJM.

Již v poměrech bezpodílového spoluvlastnictví manželů Nejvyšší soud konstatoval, že i v řízení o jeho vypořádání, jakož i v řízení o vypořádání SJM, se uplatní zásady dispoziční i projednací (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2010, sp. zn. 22 Cdo 2881/2008, a další judikaturu tam uvedenou). Z toho vyšel i v řadě dalších rozhodnutí, např. v rozsudku ze dne 26. 6. 2019, sp. zn. 22 Cdo 1447/2019. Uvedený závěr se týká majetku navrženého k vypořádání včetně uplatnění vnosu (jak se podává např. z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 23. 10. 2012, sp. zn. 22 Cdo 172/2012), pokud však jde o způsob vypořádání společného majetku, soud není navrženým způsobem vázán (§ 153 odst. 2 o. s. ř.).

Z uplatnění zásady dispoziční je zřejmé, že je jen na tom, kdo se domáhá vypořádání tzv. vnosu anebo i jeho valorizace, aby tento nárok v řízení uplatnil; soud nemá povinnost bez návrhu o vnosu či o jeho valorizaci rozhodovat.

Dovolatel má za to, že ze slov „započítává zvýšená nebo snížená“ v § 742 odst. 2 o. z. se podává, že soud je povinen provést valorizaci i bez návrhu. K tomu dovolací soud poukazuje na konstantní judikaturu Ústavního soudu i Nejvyššího soudu, podle které jazykový výklad představuje pouze prvotní přiblížení se k obsahu právní normy. Je pouze východiskem pro objasnění a ujasnění si jejího obsahu a účelu (k čemuž slouží i řada dalších postupů, jako logický a systematický výklad, výklad *e ratione legis*). Uvedená slovní formulace tak sama o sobě nemůže vyloučit uplatnění zásady dispoziční; zákonodárce jistě nechtěl vnucovat účastníkům uplatnění valorizace bez ohledu na jejich návrhy. Ostatně z § 742 odst. 1 o. z. se podává, že každý z manželů má „právo žádat“ nahrazení vnosu; bylo by nelogické, kdyby za této situace uplatnění vnosu, včetně jeho valorizace, se vymykalo tomuto „právu žádat“ a bylo by *de facto* podřízeno režimu zásady oficiality.

Odvolací soud tak řešil tuto otázku správně, jeho rozhodnutí nespočívá na nesprávném právním posouzení věci.

Ke skutkovému tvrzení v souvislosti s valorizací vnosu:

Dále dovolatel klade v judikatuře údajně dosud neřešenou otázku, „zda požadavek valorizace je či není skutkovým tvrzením“. Tato otázka je položena natolik neurčitě, že nemůže založit přípustnost dovolání; to plyne již z toho, že valorizace je proces, při kterém se zvyšuje hodnota věci, nejde tedy o „tvrzení“.

Odvolací soud konstatoval: „V návrhu, kterým uplatňuje účastník řízení vnos podle § 742 odst. 1 písm. c) a odst. 2 o. z., musí být uvedeno, kolik účastník žádá, aby mu bylo uhrazeno ve vztahu k tomu, co bylo z jeho výhradního majetku vynaloženo na společný majetek. Vnos je konkretizován výší požadované částky... Tvrzení o valorizaci dle názoru odvolacího soudu musí být součástí tvrzení o tom, jak je požadovaná částka vnosu vyčíslována. K naplnění shora uvedeného zákonného ustanovení je tedy dle odvolacího soudu třeba konkrétně tvrdit, na co byl jaký náklad v jaké výši vynaložen a zda došlo k nějaké změně hodnoty tohoto majetku a jakým způsobem. Pokud však účastník o změně hodnoty majetku ničeho neuvádí, není třeba ho o tom poučovat, neboť by se jednalo o poučení hmotněprávní.“

S tím dovolací soud v zásadě souhlasí a dodává: K hypotéze normy obsažené v § 742 odst. 2 o. z. tak, jak je prostřednictvím výkladu uvedena výše, patří skutkové okolnosti, a to skutečnost, že byl vynaložen některý z tzv. vnosů uvedených v § 742 odst. 1 písm. b) a c) o. z. a že ode dne vynaložení majetku do dne, kdy společné jmění bylo zúženo, zrušeno nebo zaniklo, se zvýšila nebo snížila hodnota té součásti majetku, na niž byl náklad vynaložen. Jde o skutkové podmínky uplatnění dispozice normy, podle které se vynaložená hodnota (vnos) „započítává zvýšená nebo snížená podle toho, jak se ode dne vynaložení majetku do dne, kdy společné jmění bylo

zúženo, zrušeno nebo zaniklo, zvýšila nebo snížila hodnota té součásti majetku, na niž byl náklad vynaložen“. **Abyste tedy soud mohl provést valorizaci vnosu, je kromě dalších podmínek v judikatuře uvedených (viz níže) třeba v řízení v době před jeho koncentrací, případně před nastoupením účinků tzv. neúplné apelace, tvrdit a prokázat uvedené skutkové okolnosti;** je věcí právního posouzení, zda zjištěný skutkový stav naplňuje dispozici normy obsažené v § 742 odst. 2 o. z. a zda lze vnos valorizovat.

Komentář:

Komentované rozhodnutí představuje významné rozhodnutí Nejvyššího soudu, které se týká problematiky tzv. valorizace vnosu. To byla otázka, která od počátku účinnosti občanského zákoníku budila na jedné straně očekávání a na druhé straně obavy, jakým způsobem bude možné tuto valorizaci provést. Snad možná oproti původním úvahám se nakonec Nejvyšší soud v klíčovém rozhodnutí – rozsudku ze dne 27. 9. 2022, sp. zn. 22 Cdo 1172/2022 – kde formuloval základní východiska valorizace, přiklonil k závěru, podle něhož „hodnota toho, co ze společného majetku bylo vynaloženo na výhradní majetek manžela, se při vypořádání společného jmění započítává zvýšená podle toho, jak se ode dne vynaložení majetku do dne, kdy společné jmění bylo zúženo, zrušeno nebo zaniklo, zvýšila hodnota té součásti majetku, na niž byl náklad vynaložen (tzv. valorizace), jen pokud se tak účastníci dohodli. Jestliže by v konkrétní věci bylo nezohlednění valorizace vnosu v důsledku zvýšení hodnoty věci, na kterou byl vynaložen a ke které došlo až později, po vynaložení vnosu, v rozporu s dobrými mravy anebo vedlo ke krutosti nebo bezohlednosti urážející obyčejné lidské cítění (§ 2 odst. 3 o. z.), bylo by třeba k těmto okolnostem přihlídnout v rámci stanovení výše podílů na společném majetku.“¹

Nyní publikované rozhodnutí obsahuje ve vztahu k vnosům a jejich valorizaci několik dalších důležitých závěrů. Především **potvrzuje dlouhodobě ustálené závěry ve směru, že pokud se účastník řízení o vypořádání SJM domáhá vypořádání vnosů, musí tento nárok procesně korektním způsobem uplatnit**, tj. jednoznačně uvést, že se vypořádání a zohlednění vnosu domáhá. Na to rozhodnutí navazuje, že **totéž platí i pro požadavek na valorizaci vnosu**; nebylo by totiž logické, kdyby samotné uplatnění vnosu bylo vázáno na návrh účastníka řízení, ale tzv. valorizace by podléhala principu oficiality. S tím je pak spojen i další důležitý závěr, který odlišuje na jedné straně samotný požadavek na valorizaci a na druhé straně okolnosti, které takový závěr umožní provést. Ty podléhají principu koncentrace řízení a neúplné apelace jakožto okolnosti skutkové, čímž rozhodnutí odpovídá i na často se objevující pochybnosti, zda v řízení o vypořádání SJM princip koncentrace řízení platí, či nikoliv.

- ❖ Rozhodnutí zpracovali JUDr. EVA DOBROVOLNÁ, Ph.D., LL.M., odborná asistentka na Katedře civilního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, a Mgr. MICHAL KRÁLÍK, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu.

Mnoho dalších soudních rozhodnutí najdete v Advokátním deníku – advokatnidenik.cz v rubrice Judikatura.

¹ Rozhodnutí bylo uveřejněno pod č. 64/2023 Sbirky soudních rozhodnutí a stanovisek, přičemž v rámci jeho projednávání nebyly prakticky proti uvedenému rozhodnutí uplatněny žádné námítky.

Celý judikát najdete na stránkách Nejvyššího soudu www.nsoud.cz:

Ústavní soud:

K neodůvodnění rozhodnutí soudu o ustanovení procesního opatrovníka účastníku řízení z důvodu duševní poruchy

Oprávnění obecného soudu ustanovit na základě § 29 odst. 3 o. s. ř. procesního opatrovníka účastníku řízení z důvodu jeho (údajné) duševní poruchy není vázáno na (předchozí) omezení či zbavení hmotněprávní svéprávnosti tohoto účastníka. Za neproporcionální lze nicméně z hlediska ochrany základních procesních práv účastníků řízení obvykle považovat situaci, ve které obecný soud takto postupuje proti výslovné vůli účastníka (hájícího jinak svá práva v řízení, byť i třeba specifickým způsobem), aniž by současně či následně hmotněprávní svéprávnost dotčeného účastníka jakkoliv řešil. Jestliže obecný soud trvá na konstrukci, že duševně postižená osoba je nezpůsobilá výhradně ve vztahu k předmětnému řízení, musí tento výjimečný stav odpovídajícím a přesvědčivým způsobem odůvodnit.

Nález Ústavního soudu ze dne 8. 8. 2023, sp. zn. II. ÚS 82/23

Na Ústavní soud se obrátil stěžovatel, který se podanou ústavní stížností domáhal zrušení napadených rozhodnutí, kterými mu byl jmenován procesní opatrovník (advokát) v průběhu pracovněprávního soudního sporu. Byl přesvědčen, že obecné soudy svým postupem porušily jeho právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), neboť k ustanovení opatrovníka chyběl zákonný důvod, a byla mu tak v podstatě odebrána možnost v řízení osobně hájit svá práva.

Stěžovatel se v předmětném řízení podanou žalobou domáhal náhrady mezd a osobních příplatků, náhrad za ztrátu výdělků po dobu pracovní neschopnosti, ztížení společenského uplatnění a bolestného a také satisfakci za bossing, to vše v celkové výši téměř pět milionů korun s příslušenstvím. Protože stěžovatel zahrnoval soud řadou podání, protinávrhů a námitek, při jednáních zasahoval přes výzvy soudu do výpovědi účastníků, nechal soud prvního stupně v roce 2018 vypracovat znalecký posudek zkoumající psychický stav stěžovatele. Znalec zjistil, že stěžovatel trpí duševní poruchou (úzkostně smíšená deprese se změnou osobnostních vlastností). Byť tato diagnóza vede k tomu, že se stěžovatel v řízení chová nerozvázně, impulzivně a spíše pod vlivem emocí než rozumu, podle znalce stěžovateli nebránila v samostatném hájení zájmů v daném pracovněprávním sporu. Nalézací soud na základě výsledku znaleckého posudku dospěl k závěru, že „ustanovení opatrovníka podle § 29 odst. 3 o. s. ř. tak nepřipadá v úvahu.“ Místo toho stěžovateli na jeho žádost ustanovil v roce 2019 právního zástupce podle § 30 o. s. ř., avšak soud prvního stupně toto ustanovení ještě v témže roce pro ztrátu důvěry mezi ustanovenou advokátkou a stěžovatelem zrušil.

V dalším průběhu řízení se stěžovatel omluvil ze zdravotních důvodů z několika nařízených jednání. Prvostupňový soud měl za to, že duševní porucha stěžovatele se zhoršila, a uložil stejnému znalci vypracování nového znaleckého posudku. Znalec v tomto posudku vypracovaném v říjnu 2021 diagnostikoval paranoidní vývoj osobnosti, což odvodil mj. i z chování stěžovatele u posledních jednání,

u kterých stěžovatel nerespektoval autoritu soudu. **Znalec uzavřel, že stěžovatel již není schopen se sám v pracovněprávním sporu hájit, a doporučil ustanovení zastoupení. V reakci na znalecký posudek jmenoval prvostupňový soud napadeným usnesením na základě § 29 odst. 3 o. s. ř. stěžovateli pro předmětné řízení opatrovníka advokátku.** Odůvodnil to také tím, že s prodlužováním řízení dochází ke zhoršení zdravotního stavu stěžovatele, a i vzhledem k jeho neuspokojivé ekonomické situaci se jeví vhodné věc rozhodnout co nejdříve, v opačném případě hrozí nebezpečí prodlení. Není proto namístě ani vyčkávat, zda a jestli vůbec bude zahájeno u stěžovatele řízení o omezení svéprávnosti. Proti prvostupňovému rozhodnutí podal stěžovatel odvolání. Krajský soud rozhodnutí nalézacího soudu potvrdil. K ustanovení opatrovníka pouze podotkl, že vzhledem k diagnostikované duševní poruše byl zvolený postup správný a vedený snahou zachovat stěžovateli co nejširší rozsah ochrany jeho práv. Podrobněji rozebral, že nespolečné stěžovatele s opatrovníkem a jeho nedůvěra k ní nejsou důvodem pro zrušení ustanovení, a to ani když opatrovnice pocity stěžovatele o ztrátě důvěry sdílela. **Dovolání stěžovatele Nejvyšší soud shledal přípustným, zamítl jej však jako nedůvodné.** Vymezil se proti nalézacímu soudu, že by důvodem pro ustanovení opatrovníka podle § 29 odst. 3 o. s. ř. mělo být nebezpečí prodlení. Účastníku trpícímu duševní poruchou však soud může opatrovníka stanovit, pokud nebylo ukončeno probíhající řízení o svéprávnosti účastníka či ještě nebylo zahájeno a soud neučinil jiné opatření (např. přerušování řízení).

Ústavní soud považoval ústavní stížnost za přípustnou a také ji shledal důvodnou. Podle názoru Ústavního soudu způsob vypracování znaleckého posudku a (ne)vypořádání námitek stěžovatele vůči němu, obdobně jako posouzení (ne)únosnosti vystupování stěžovatele v řízení tvoří důležité aspekty celkového kontextu situace v přezkoumávaném řízení, ale samy o sobě nepodnikly vyhovující nálezy. Hlavní důvod závěru Ústavního soudu, že varianta ustanovení opatrovníka stěžovateli nebyla nutně přiléhavou reakcí na vývoj řízení ve věci samé, spočívá v rozporuplnosti (nekonzistentnosti) zvoleného řešení ve světle ústavně konformního výkladu § 29 odst. 3 o. s. ř. a jeho nepřesvědčivým odůvodněním.

Ústavní soud poukázal na § 29 odst. 3 o. s. ř., podle kterého: „*Podle neúčinnosti jiné opatření, může předseda senátu ustanovit opatrovníka... účastníku, ..., který byl stížen duševní poruchou nebo z jiných zdravotních důvodů se nemůže nikoliv jen po přechodnou dobu účastnit řízení.*“ Z textu výslovně plyne, že určení opatrovníka má pouze fakultativní charakter a předseda senátu má k dispozici též jiné možnosti postupu. Mezi ně v případě duševní poruchy účastníka patří přerušování řízení podle § 109 o. s. ř. (v případě krátkodobější poruchy) či podnět k zahájení řízení o omezení či zbavení svéprávnosti (obvykle spojený s rozhodnutím o přerušování řízení), vedoucí v případě oprávněnosti podnětu k ustanovení hmotněprávního opatrovníka. Zvolená varianta řešení vychází z odpovědného uvážení soudu, nikoliv jeho libovůle.

Ústavní soud konstatoval, že právě **v rozboru souvislosti mezi ustanovením procesního opatrovníka účastníku řízení z důvodu duševní poruchy podle § 29 odst. 3 o. s. ř. a hmotněprávním omezením (zbavením) svéprávnosti téže osoby spočívá jádro argumentace tohoto nálezu.** Ústavní soud připomněl, že mezi oběma skutečnostmi není rovnítko. Ostatně omezení svéprávnosti je v současnosti chápáno jako krajní opatření, které lze přijmout toliko v zájmu osoby, která pro svou duševní poruchu není schopna právně jednat, a to pouze, hrozila-li by jí jinak závažná újma a nepostačující mírnější a méně omezující opatření jako např. nápomoc při rozhodování, zastoupení členem domácnosti či právě jmenování opatrovníka bez současného omezení svéprávnosti (viz § 55 o. z. a § 39 z. ř. s.). Ústavní soud odkázal na náleze ze dne 18. 12. 2018, sp. zn. II. ÚS 3040/16 [(N 203/91 SbNU 583), dostupný na <http://nalus.usoud.cz>, stejně jako další rozhodnutí zde odkazovaná], ze kterého rovněž vyplývá, že procesního opatrovníka je možné ustanovit i účastníku, který nebyl pravomocně ve svéprávnosti omezen. Na druhou stranu je nutné při aplikaci daného postupu zohledňovat účel a proporcionalitu příslušných opatření. Lze jen obtížně obhájit situaci, ve které jsou ustanovením opatrovníka výrazně omezena procesní práva účastníka určitého sporu, a to proti jeho výslovné vůli, aniž by současně (následně) soud považoval za nutné jakýmkoliv způsobem řešit hmotněprávní způsobilost dané osoby.

Ústavní soud poukázal na to, že k neudržitelnosti takové konstrukce se (alespoň implicitně) hlásí také odborná literatura. Ustanovení opatrovníka z důvodu duševní poruchy účastníka podle § 29 odst. 3 o. s. ř. vnímá především jako opatření řešící (přechodně) stav před omezením hmotněprávní způsobilosti. Korbels s Jirsou tvrdí: „*Jde o účastníka, u něhož dosud nedošlo k pravomocnému rozhodnutí o omezení svéprávnosti, který má tedy de iure plnou procesní způsobilost, ale fakticky již není schopen jednat před soudem.*...“ (J. Jirsa a kol.: *Občanské soudní řízení, Soudcovský komentář, Kniha I. § 1-250 občanského soudního řádu*, Wolters Kluwer, Praha 2023, str. 239). Ústavní soud uvedl, že alternativně je § 29 odst. 3 o. s. ř. aplikovatelný v situaci přechodné duševní poruchy (Korbels, Jirsa, c. d., str. 236: „*Může jít též o různé přechodné stavy, během nichž není účastník řízení schopen jednat před soudem pro nemoc či úraz, ale není kvůli tomu důvod omezovat jeho svéprávnost*“), srov. nálezy ze dne 18. 12. 2018, sp. zn. II. ÚS 3040/16, a ze dne 28. 3. 2019, sp. zn. II. ÚS 2020/18 (N 43/93 SbNU 105).

Ústavní soud konstatoval, že přes výslovné přihlášení se k prezentovanému právnímu názoru **nalézací soud po ustanovení procesního opatrovníka stěžovateli neučinil žádné kroky**

k omezení jeho hmotněprávní způsobilosti. Z vyjádření prvostupňového soudu plyne, že k podání podnětu v tomto směru nepřistoupil doposud a stěžovateli stále přísluší plná svéprávnost. Jedinou výjimkou je právě dotčený pracovněprávní spor, kde procesní způsobilost postrádá. Jde tedy o konkrétní příklad Ústavním soudem poukazovaného neproporcionálního zásahu, založeného na náhledu obecných soudů, že stěžovatel na jednu stranu trpí duševní poruchou znemožňující mu samostatně jednat v běžném (byť komplexním) soudním sporu, aby byl zároveň dostatečně duševně zdravý např. pro uzavírání nejsložitějších smluvních vztahů.

Ústavní soud proto nevyločil, že může nastat stav, kdy by kritizovaná dichotomie byla obhajitelná. Je pak úkolem obecných soudů, aby přesvědčivě odůvodnily, proč je účastník řízení duševně postižený, a na základě toho procesně nezpůsobilý výhradně ve vztahu k dotčenému řízení. V předmětné věci Ústavní soud takové odůvodnění v napadených rozhodnutích postrádal. Ústavní soud uvedl, že mu není zřejmé, z jakého důvodu pracovněprávní charakter a délka trvání sporu v tomto případě bránily variantě přerušování řízení (stěžovatel s ustanovením opatrovníka nesouhlasil a obecné soudy mohly předvídat, že se povede po značnou dobu spor o jeho ustanovení), v každém případě dovolací soud pouze posuzoval vhodnost procesního postupu (nalézacího) soudu, věcně očividně předvídal vhodnost (potřebu) omezení hmotněprávní způsobilosti stěžovatele.

Ústavní soud dodal, že vnímá extrémně obtížnou pozici nalézacího soudu v řízení ve věci samé, způsobenou nestandardním přístupem stěžovatele v řízení. V podstatě i rozumí snaze situaci řešit ustanovením procesního opatrovníka. Nicméně postup, při kterém je bez přesvědčivého odůvodnění duševní poruchou argumentováno výhradně ke zbavení procesní způsobilosti stěžovatele pro dotčený soudní spor, aniž by nalézací soud (a to ani posléze) inicioval jakékoliv kroky v oblasti omezení hmotněprávní způsobilosti stěžovatele, nelze z podaných příčin ústavněprávně akceptovat.

Z výše uvedených důvodů dospěl Ústavní soud k závěru, že **napadenými rozhodnutími bylo porušeno právo stěžovatele na přístup k soudu podle čl. 38 odst. 2 Listiny**, proto ústavní stížnosti vyhověl a napadená usnesení zrušil. Ústavní soud zdůraznil, že jeho argumentace připouští při řádném zdůvodnění několik ústavně konformních variant dalšího postupu, a to včetně (opětovné) aplikace § 29 odst. 3 o. s. ř. Důležitým aspektem bude aktuální zdravotní stav stěžovatele. Ústavní soud dodal, že pokud by se nalézací soud přiklonil k ponechání procesní způsobilosti stěžovatele, a reflektoval tak mj. jeho odpor k ustanovení opatrovníka (je totiž otázkou, nakolik při očekávané nespolupráci stěžovatele s procesním opatrovníkem/advokátem může opatrovník stěžovateli vůbec reálně pomoci...), musí být stěžovatel připraven nést případné negativní následky takového kroku, a to včetně dopadu případných pořádkových opatření mířících proti jeho nezákonnému chování vůči soudu a účastníkům či následné (ne)pravděpodobnosti úspěchu žaloby na zmatečnost podle § 229 odst. 3 o. s. ř. (z důvodu, že nebyl přes duševní poruchu zastoupen).

✿ Rozhodnutí zpracovala JUDr. RENATA RÁZKOVÁ, Ph.D., asistentka soudce Ústavního soudu.

Mnoho dalších soudních rozhodnutí najdete v Advokátním deníku – advokatnidenik.cz v rubrice Judikatura.

Celý judikát najdete v systému NALUS na stránkách Ústavního soudu www.usoud.cz:

Nejvyšší správní soud:

Přezkum rozhodnutí správního orgánu o určení neplatnosti doručení

Usnesení, jímž správní orgán rozhoduje o určení neplatnosti doručení, je rozhodnutím ve smyslu § 65 odst. 1 zák. č. 500/2004 Sb., správního řádu, pokud je doručovanou písemností odpor proti příkazu.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 3. 2023, č. j. 8 As 166/2021-39

K věci:

Inspektorát České obchodní inspekce Středočeského kraje a Hlavního města Prahy příkazem ze dne 13. 11. 2018 uznal žalobkyni vinnou ze spáchání přestupku podle § 24 odst. 7 písm. c) zák. č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, a uložil jí pokutu 50 000 Kč. Příkaz žalobkyni doručoval prostřednictvím zmocněnkyně, přičemž doručení nastalo v souladu s § 23 a 24 správního řádu fikcí (desátým dnem uložení zásilky poté, co ji nebylo možné doručit adresátovi, který nebyl zastížen).

Žalobkyně podle § 24 odst. 2 správního řádu požádala o určení neplatnosti doručení příkazu. Žádost odůvodnila tím, že plná moc udělená zmocněnkyni zanikla, a příkaz proto měl být doručen žalobkyni do datové schránky. Někdejší zmocněnkyně se navíc na doručovací adrese nezdržovala kvůli rekonstrukci bytu. Poukázala též na legitimní očekávání způsobu doručování. S tímto podáním spojila také odpor proti příkazu. **Správní orgán 1. stupně žádosti žalobkyně nevyhověl** usnesením ze dne 11. 2. 2019 a **žalovaná následně rozhodnutím ze dne 24. 4. 2019 zamítla i její odvolání.** Správní orgány poukázaly na to, že odvolání plné moci žalobkyně oznámila až v rámci žádosti o určení neplatnosti doručení příkazu dne 9. 1. 2019, a k tomuto dni tak vůči nim nastaly účinky odvolání plné moci. Správní orgán 1. stupně proto nepochybil, jestliže před tímto datem doručoval příkaz zmocněnkyni. Odvolání plné moci bylo navíc datováno ke dni 20. 8. 2018, avšak žalobkyně plnou moc správnímu orgánu předložila 27. 9. 2018, tedy měsíc poté, co měla být odvolána. Důvodem pro vyhovění žádosti nemohla být ani rekonstrukce bytu zmocněnkyně. Nejednalo se o situaci, kdy by jí v přebírání pošty bránily objektivní okolnosti nastalé bez možnosti je ovlivnit.

Rozhodnutí žalované napadla žalobkyně žalobou. Poukázala na to, že přednostně musí být písemnosti doručovány do datové schránky, kam jí ostatně správní orgán 1. stupně doručoval i jinou písemnost (sdělení o vyřízení námitek proti kontrolnímu zjištění). Žalobkyni tím vzniklo legitimní očekávání, že jí budou písemnosti i nadále doručovány do její datové schránky, a nikoliv prostřednictvím zmocněnkyně. Závěr, podle kterého účinky odvolání plné moci nastaly až oznámením správnímu orgánu, může být formálně v souladu se zákonem, ale porušuje zásadu legitimního očekávání.

Městský soud rozsudkem ze dne 22. 4. 2021, č. j. 15 A 83/2019-43, žalobu zamítl. Dospěl k závěru, že žalobkyně neprokázala existenci objektivních, tj. nezaviněných okolností, které měly být důvodem pozdního vyzvednutí příkazu. Právo podat včas odpor bylo zmařeno jednáním, které lze přičítat pouze žalobkyni. Žalobkyně správnímu orgánu 1. stupně předložila plnou moc udělenou zmocněnkyni, přestože již zmocnění netrvalo z důvodu předchozího odvolání plné moci, o kterém v dané době správní orgán 1. stupně nevěděl. Nepochybil proto, pokud příkaz doručoval zmocněnkyni, a nikoliv žalobkyni. Význam neměl ani dřívější nesprávný postup správního orgánu 1. stupně, který jinou písemnost zaslal žalobkyni osobně. Ani probíhající rekonstrukce bytu zmocněnkyně sama o sobě nevyklučovala možnost doručovat písemnosti na danou adresu. Pokud se zmocněnkyně chovala nebdale, poštovní schránku nevybírala a ani si nezřídila dosílku, nejedná se o objektivní okolnost, která by bránila v řádném přijímání písemností.

Žalobkyně (stěžovatelka) podala proti rozsudku městského soudu kasační stížnost.

Z odůvodnění:

Než přistoupil k posouzení věci samé a uplatněných kasačních námitek, zabýval se Nejvyšší správní soud tím, zda v této věci nebyla žaloba proti usnesení o nevyhovění žádosti o určení neplatnosti doručení podle § 24 odst. 2 správního řádu nepřijatelná. V takovém případě by totiž bylo nutné z úřední povinnosti napařený rozsudek zrušit a žalobu odmítnout. Nejvyšší správní soud si je v této souvislosti vědom svého rozsudku ze dne 30. 3. 2022, č. j. 4 As 192/2019-66, podle kterého „*usnesení o určení neplatnosti doručení, resp. o určení okamžiku doručení podle § 24 odst. 4 s. ř. s. ve spojení s § 41 odst. 6 téhož zákona, je úkonem správního orgánu, který není rozhodnutím ve smyslu § 65 odst. 1 s. ř. s., neboť se jím nezakládají, nemění, neruší ani závazně neurčují práva nebo povinnosti. Ze soudního přezkumu je tudíž podle § 70 odst. 1 písm. a) téhož zákona vyloučeno.*“ Obdobně se soud k výluce ze soudního přezkumu vyslovil např. v rozsudku ze dne 10. 6. 2021, č. j. 7 Asz 386/2020-29. Vedle toho však existují nejen rozhodnutí, ve kterých je v návaznosti na zmíněnou judikaturu přezkoumáváno nevyhovění žádosti o určení neplatnosti doručení dle § 24 odst. 2 správního řádu v rámci přezkumu zákonnosti rozhodnutí ve věci samé (rozsudky ze dne 29. 4. 2009, č. j. 2 As 1/2009-78, nebo ze dne 8. 11. 2019, č. j. 1 Asz 466/2018-50), nýbrž i judikatura, v rámci níž Nejvyšší správní soud věcný přezkum usnesení

dle § 24 odst. 2 správního řádu aproboval (rozsudek ze dne 26. 11. 2015, č. j. 7 As 208/2015-48).

Pro nyní posuzovanou věc však naznačený rozpor není určující, neboť se jedná o určení neplatnosti doručení příkazu, které za specifické označuje i shora citovaná judikatura, která jinak soudní přezkum takového rozhodnutí vylučuje (rozsudek č. j. 4 As 192/2019-66, bod 43). Obdobně i v případě rozhodnutí o žádosti o prominutí zmeškání úkonu podle § 41 odst. 6 správního řádu judikatura vychází z této specifické povahy příkazu a připouští v tomto případě mimořádné soudní přezkum v řízení o žalobě proti rozhodnutí dle § 65 s. ř. s., přestože jinak ani toto rozhodnutí samostatně přezkoumatelné není (rozsudek NSS ze dne 15. 9. 2016, č. j. 3 As 248/2015-22, č. 3467/2016 Sb. NSS). V tomto duchu je proto i v nyní posuzované věci nutné považovat usnesení o žádosti o určení neplatnosti doručení za rozhodnutí podle § 65 s. ř. s., neboť pouze tak lze v kontextu příkazního řízení zajistit zachování práva na přístup k soudu vyplývajícího z čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, jak již zdůraznila uvedená judikatura třetího senátu v případě obdobného institutu žádosti o prominutí zmeškání úkonu (z hlediska jeho významu pro řízení a možný soudní přezkum). I zde totiž má rozhodnutí o žádosti přímý dopad do práv účastníka, neboť v závislosti na výsledku řízení o žádosti buď existuje pravomocný příkaz, nebo v důsledku podaného odporu dosud nebylo rozhodnuto. Městský soud proto v napadeném rozsudku postupoval správně, když žalobu věcně projednal.

Následně proto Nejvyšší správní soud přistoupil k samotnému posouzení uplatněných kasačních námitek.

Stěžovatelka, zastoupená advokátem, podala (formulovala) spornou žádost jednoznačně jako žádost podle § 24 odst. 2 správního řádu, podle kterého, prokáže-li adresát, že si pro dočasnou nepřítomnost nebo z jiného vážného důvodu nemohl bez svého zavinění uloženou písemnost ve stanovené lhůtě vyzvednout, může za podmínek ust. § 41 požádat o určení neplatnosti doručení nebo okamžiku, kdy byla písemnost doručena.

Jak již upozornil v napadeném rozsudku i městský soud, ač § 24 odst. 2 správního řádu odkazuje ve svém textu na § 41 téhož zákona, neznamená to, že by institut neplatnosti doručení (resp. určení okamžiku, kdy došlo k doručení) a institut prominutí zmeškání lhůty byly identické. Jedná se o dva samostatné právní instituty, byť pro jejich aplikaci správní řád stanovil shodné podmínky právě v § 41 (rozsudek NSS ze dne 30. 3. 2022, č. j. 4 As 192/2019-66, nebo usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 19. 6. 2013, č. j. 17 A 29/2013-27). Obě ustanovení, jak § 24 odst. 2, tak § 41 správního řádu, jednoznačně vyžadují, aby se jednalo ať už o dočasnou nepřítomnost, nebo vážné, resp. závažné důvody, které nastaly bez zavinění. Musí se tedy jednat o takovou skutečnost, kterou adresát neplánoval a která nastala bez možnosti, aby ji jakkoliv mohl ovlivnit (např. hospitalizace z důvodu vážného úrazu apod.). Musí tedy jít o skutečnost nahodilou, mimořádnou. Nikoliv však skutečnost zcela závislou na vůli stěžovatele, jako je např. s velkým předstihem před rozhodnou událostí učiněné

rozhodnutí odjet na dovolenou či na pracovní pobyt (rozsudek NSS ze dne 14. 9. 2016, č. j. 10 As 156/2016-35, či výše již uvedený rozsudek č. j. 7 As 208/2015-48).

Současně z § 24 odst. 2 správního řádu zřetelně plyne, že tyto okolnosti se musí týkat adresáta, tj. osoby, které byla doručovaná písemnost adresována. Smyslem daného ustanovení je umožnit zvrácení tzv. fikce doručení podle odst. 1 daného ustanovení ve vztahu k adresátovi, kterému byla písemnost doručována (rozsudek NSS ze dne 23. 6. 2011, č. j. 5 As 72/2010-60, či obdobně v odborné literatuře J. Vedral: Správní řád, Komentář, 2. vyd., Bova Polygon, Praha 2012, str. 294). Daný institut naopak neslouží pro řešení situace, kdy je písemnost doručována nesprávně osobě. V takovém případě totiž fikce doručení a s ní spojené účinky ve vztahu k osobě, již nebyla písemnost adresována, z povahy věci vůbec nemohou nastat (obdobně viz rozsudky NSS ze dne 18. 12. 2003, č. j. 5 A 139/2002-46, č. 416/2004 Sb. NSS, a ze dne 1. 12. 2022, č. j. 1 Asz 230/2022-33).

Z hlediska naplnění podmínek § 24 odst. 2 správního řádu mohla být relevantní pouze argumentace poukazující na důvody na straně adresáta dané písemností, tj. zmocněnkyně žalobce. V této části stěžovatelka správnost závěru městského soudu o neprokázání objektivních překážek bránících vyzvednutí písemností v kasační stížnosti nezpochybňuje.

Komentář:

Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu se vypořádává především s tím, zda lze považovat usnesení o žádosti na určení neplatnosti doručení za rozhodnutí podle § 65 s. ř. s., proti kterému lze podat správní žalobu. Ačkoliv Nejvyšší správní soud naznačil, že v judikatuře existují rozporné přístupy, netýkají se případu, kdy má být doručován odpor proti příkazu. **V tomto případě se usnesení o žádosti na určení neplatnosti doručení za rozhodnutí považuje.**

Další rozměr komentované věci je v aplikaci § 24 odst. 2 správního řádu. Kromě závěrů, ke kterým Nejvyšší správní soud dospěl, lze dále pro srovnání dodat, že podobný nástroj je znám i civilnímu soudnímu řízení a obsahuje jej občanský soudní řád v § 50d o. s. ř. v podobě institutu neúčinnosti doručení. Nejde ovšem o obsahově stejné instituty, neboť § 24 odst. 2 správního řádu odkazuje na ustanovení upravující navrácení v předešlý stav (§ 41 správního řádu) a nestanoví se neúčinnost, ale neplatnost doručení. V případě neúčinnosti doručení navíc dle § 50d odst. 3 o. s. ř. nastává fikce doručení dnem právní moci rozhodnutí o neúčinnosti doručení, o které rozhodl soud.¹

❖ Rozhodnutí zpracovali JUDr. EVA DOBROVOLNÁ, Ph.D., LL.M., odborná asistentka na Katedře civilního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, a Mgr. MICHAL KRÁLÍK, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu.

Mnoho dalších soudních rozhodnutí najdete v Advokátním deníku – advokátnidenik.cz v rubrice Judikatura.

¹ P. Mučka Pevala: Fikce doručení a její vymezení, Právní rozhledy č. 11/2022, str. 404.

Soudní dvůr EU:

K zásadě *ne bis in idem*

Zásada ne bis in idem se vztahuje na sankce uložené za nekalé obchodní praktiky, které jsou kvalifikovány jako správní sankce trestní povahy. Tato zásada vylučuje, aby mohlo být zahájeno nebo pokračováno v trestním stíhání pro tytéž skutky v případě, že existuje pravomocné rozhodnutí, i když bylo toto rozhodnutí vydáno později.

Rozsudek SD EU ze dne 14. 9. 2023 ve věci C-27/22, Volkswagen Group Italia a Volkswagen Aktiengesellschaft

K věci:

Dne 4. 8. 2016 uložil Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato (AGCM) (Úřad pro ochranu hospodářské soutěže a tržních pravidel) společností Volkswagen Group Italia SpA (VWGI) a Volkswagen Aktiengesellschaft (VWAG) pokutu ve výši pěti milionů eur za nekalé obchodní praktiky vůči spotřebitelům. Tyto praktiky se týkaly jednak uvádění vozidel s dieselvými motory, která obsahují software umožňující zfalšovat měření úrovně emise oxidů dusíku (NOx) při kontrolních zkouškách znečišťujících emisí, na trh v Itálii od roku 2009, a jednak šíření reklamních sdělení zdůrazňujících soulad těchto vozidel s kritérii stanovenými právními předpisy v oblasti životního prostředí. Společnosti VWGI a VWAG napadly toto rozhodnutí u regionálního správního soudu pro Lazio (Itálie). Státní zastupitelství v Brunšviku (Německo) mezitím uložilo společnosti VWAG pokutu ve výši jedné miliardy eur z důvodu, že společnost VWAG porušila ustanovení zákona o přestupcích, která postihují nedbalostní nesplnění povinnosti dohledu nad činnostmi podniků, pokud jde o vývoj a instalaci uvedeného softwaru do 10,7 milionu vozidel s dieselvými motory prodaných po celém světě (z toho 700 000 bylo prodáno v Itálii). Německé rozhodnutí nabylo právní moci dne 13. 6. 2018, neboť společnost VWAG zaplatila pokutu a formálně se vzdala práva na opravný prostředek.

Společnosti VWGI a VWAG **namítly protiprávnost italského rozhodnutí, která podle nich následně nastala z důvodu porušení zásady *ne bis in idem*. Tato zásada zakazuje kumulaci jak stíhání, tak sankcí, které mají trestní povahu, za tytéž skutky a proti téže osobě. Je zakotvena v čl. 50 Listiny základních práv Evropské unie.**

Italská Státní rada, k níž bylo podáno odvolání v návaznosti na zamítnutí žaloby v prvním stupni, položila Soudnímu dvoru otázku, zda se tato zásada použije v projednávané věci.

Soudní dvůr svým rozsudkem na otázku, zda lze sankce uložené za nekalé obchodní praktiky kvalifikovat jako správní sankce trestní povahy, odpověděl kladně.

Soudní dvůr zdůrazňuje, že pro posouzení trestní povahy dotčených stíhání a sankcí jsou relevantní tři kritéria:

1. pokud jde o první kritérium týkající se právní kvalifikace protiprávního jednání v rámci vnitrostátního práva, Soudní dvůr uvádí, že uplatňování čl. 50 Listiny základních práv se neomezuje pouze na stíhání a sankce, které jsou kvalifikovány podle vnitrostátních

právních předpisů jako „trestní“, ale vztahuje se rovněž – bez ohledu na takovou kvalifikaci ve vnitrostátním právu – na stíhání a sankce, o nichž je třeba mít za to, že mají trestněprávní charakter;

2. co se týče druhého kritéria souvisejícího se samotnou povahou protiprávního jednání, Soudní dvůr upřesňuje, že je třeba ověřit, zda dotčená sankce sleduje zejména represivní účel;

3. ohledně třetího kritéria týkajícího se stupně přísnosti sankce, která hrozí dotčené osobě, Soudní dvůr připomíná, že se míra přísnosti posuzuje v závislosti na nejvyšším trestu stanoveném relevantními ustanoveními.

Ve světle těchto tří kritérií Soudní dvůr uzavírá, že **přestože je podle vnitrostátní právní úpravy peněžitá pokuta, která byla společností uložena za nekalé obchodní praktiky vnitrostátním orgánem příslušným v oblasti ochrany spotřebitelů, kvalifikována jako správní sankce, představuje trestní sankci, pokud sleduje represivní účel a vykazuje vysokou míru přísnosti.**

Dále Soudní dvůr odpovídá kladně na otázku, zda zásada *ne bis in idem* brání vnitrostátní právní úpravě, která umožňuje zachování pokuty trestní povahy uložené právnické osobě za nekalé obchodní praktiky v případě, že tato osoba byla v jiném členském státě odsouzena za tytéž skutky, i když toto odsouzení následovalo až po datu vydání rozhodnutí o uložení této pokuty, ale nabylo právní moci předtím, než rozsudek o žalobě podané proti tomuto rozhodnutí nabylo právní moci.

Zásada *ne bis in idem* totiž vylučuje, aby v případě, že existuje pravomocné rozhodnutí, mohlo být zahájeno nebo pokračováno v trestním stíhání pro tytéž skutky; tato zásada se uplatní v případě, že rozhodnutí trestní povahy nabylo právní moci, nezávisle na tom, jak se toto rozhodnutí stalo konečným. Může se však použít pouze tehdy, pokud jsou skutky, kterých se týkají obě dotčená řízení nebo obě dotčené sankce, totožné; nestačí tedy pouhá podobnost těchto skutků.

A konečně, **Soudní dvůr má za to, že omezení uplatnění zásady *ne bis in idem* tak, že je umožněna kumulace řízení nebo sankcí za stejné skutky, je oprávněné, jsou-li splněny tři podmínky:** tato kumulace nesmí pro dotčenou osobu představovat nadměrnou zátěž; jasná a přesná pravidla musí umožnit předvídat, která jednání a opomenutí mohou být předmětem kumulace, a konečně dotčená řízení musí být vedena dostatečně koordinovaně a proběhnout v blízké časové návaznosti.

✦ Red.

Mnoho dalších soudních rozhodnutí najdete v Advokátním deníku – advokátnidenik.cz v rubrice Judikatura.

Celý judikát najdete na stránkách Soudního dvora EU www.curia.europa.eu:

Evropský soud pro lidská práva:

K vyloučení advokáta z řízení bez možnosti podat opravný prostředek

Vyloučení advokáta z řízení pro neprofesionální chování není v rozporu s Úmluvou.

Rozsudek třetí sekce ESLP ze dne 4. 10. 2022 ve věci *Angerjäv a Greinoman v. Estonsko*, stížnosti č. 16358/18 a 34964/18

Z odůvodnění:

Stěžovatelé, dva advokáti, byli soudem vyloučeni ze samostatných občanskoprávních řízení, v nichž zastupovali své klienty, pro údajně nekompetentní, nevhodné a nezodpovědné jednání a pro obstrukce v řízení. V této souvislosti s nimi Advokátní komora zahájila disciplinární řízení. Vnitrostátní právo stěžovatelům neumožňovalo podat proti rozhodnutím o vyloučení z občanskoprávních řízení opravný prostředek.

V případě prvního stěžovatele mu samosoudce před zahájením řízení oznámil, že žaloba není dostatečně jasná, což soudu znemožňovalo zjistit skutkový stav věci a rozhodnout o návrhu na výslech svědka. V průběhu řízení první stěžovatel vyjádřil nesouhlas se samosoudcem ohledně relevance některých důkazů a následně podal návrh na vyloučení samosoudce z řízení s odůvodněním, že mu samosoudce vyhrožoval, že vycházel z irrelevantních dokumentů, že odmítl relevantní důkazy a že neoprávněně stranil protistraně. Samosoudce oznámil, že návrh na vyloučení soudce předá předsedovi soudu a že zašle oznámení Advokátní komoře. Návrh stěžovatele na vyloučení soudce z řízení byl předsedou soudu zamítnut. Předseda soudu konstatoval, že skutečnost, že soudce plnil svoji úlohu v rámci předběžného projednání věci a vysvětlil, proč některé důkazy odmítl, není důvodem k závěru, že by soudce byl podjatý. Poznámel také, že soudce měl právo vyloučit zástupce z řízení a že informování účastníků řízení o možnosti vyloučení nelze považovat za vyhrožování stěžovatelů. Následně byl stěžovatel stejným samosoudcem vyloučen z řízení na základě čl. 45 odst. 2 občanského soudního řádu a soud o tom vyrozuměl Advokátní komoru. Samosoudce v odůvodnění uvedl, že se první stěžovatel choval nevhodně, nekompetentně, ve zlé víře a způsobem vykazujícím pohrdání soudem (např. stěžovatel se soudcem polemizoval o potřebě upřesnit žalobu, navrhoval připuštění důkazů, přestože byly irrelevantní, a naznačoval, že soudce měl kontakt se zástupci žalovaného mimo řízení). Stěžovatel se proti rozhodnutí o vyloučení z řízení odvolal, přičemž jeho odvolání byla zamítnuta s odůvodněním, že proti tomuto rozhodnutí občanský soudní řád neumožňoval podat odvolání. Stěžovatelovo dovolání Nejvyšší soud odmítl. Advokátní komora zastavila kárné řízení proti prvnímu stěžovatelovi s odůvodněním, že nedošlo ke kárnému provinění.

Druhý stěžovatel v průběhu občanskoprávního řízení v zastoupení svého klienta zcela změnil původní žalobní návrh s tím, že do týdne podá žalobu novou. Soud jej opakovaně vyzval, aby vzal původní žalobu zpět a aby podal žalobu novou, což druhý stěžovatel neuči-

nil. Druhý stěžovatel však podal návrh na zahájení kárného řízení proti samosoudci, který věc projednával, a krátce nato podal rovněž návrh na jeho vyloučení (s tvrzením, že soudce nebyl nestranný, když na něj vyvíjel nátlak, aby vzal žalobu zpět). Předseda soudu návrhy druhého stěžovatele zamítl s tím, že samosoudce pouze plnil svoji úlohu během řízení, když se snažil objasnit příslušná tvrzení vzhledem k rozporuplnému chování druhého stěžovatele, a nelze jej považovat za podjatého. Druhý stěžovatel by následně vyloučen z řízení s odůvodněním, že jednal nezodpovědně a nepoctivě, že navzdory opakovaným výzvám nedokázal formulovat jasný žalobní návrh a že opakovaně vznášel nepodložená tvrzení, že soudce vyvíjel na jeho klienta nepřiměřený nátlak, aby vzal své žaloby zpět. Dle soudu takové jednání nezaručovalo ochranu práv klienta a vedlo k průtahům v řízení. Rozhodnutí bylo postoupeno Advokátní komoře. Odvolání proti rozhodnutí o vyloučení druhého stěžovatele z řízení bylo zamítnuto a dovolání bylo Nejvyšším soudem odmítnuto. Stejně jako v případě prvního stěžovatele, kárné řízení zahájené proti druhému stěžovatelovi bylo zastaveno s odůvodněním, že nedošlo ke kárnému provinění.

Stěžovatelé před ESLP namítali, že neměli možnost napadnout rozhodnutí o vyloučení ze soudního řízení, v němž zastupovali své klienty. První stěžovatel tvrdil, že neměl „právo na řízení“ a že byl z řízení vyloučen na základě neodůvodněného rozhodnutí, které bylo založeno na nepravdivých tvrzeních. První stěžovatel rovněž namítal, že jeho vyloučení bylo zjevně sankčního charakteru a že bylo důsledkem jeho předchozího návrhu na vyloučení soudce z řízení. Rovněž vyjádřil určité obavy ohledně nestrannosti soudu při rozhodování a jeho odvolání. Druhý stěžovatel namítal, že mu nebyla dána příležitost být slyšen před vydáním rozhodnutí o vyloučení z řízení. Dále si stěžoval, že ve věci rozhodoval soudce, který v podstatě stíhal stěžovatele za to, co soudce vnímal jako pomluvu své osoby. Druhý stěžovatel také namítal, že nebyly dodrženy minimální procesní záruky a že mu bylo nezákonně bráněno ve výkonu jeho povolání advokáta. První stěžovatel tvrdil, že došlo k porušení čl. 6 odst. 1 a čl. 13 Úmluvy, zatímco druhý stěžovatel namítal porušení čl. 8 a 13 Úmluvy.

ESLP konstatoval, že vyloučení stěžovatelů z řízení nepředstavovalo rozhodnutí o jejich trestním obvinění. Jednání, pro které byli stěžovatelé vyloučeni z řízení, nebylo svou povahou trestným činem a nebylo tak posuzováno ani podle vnitrostátního práva. Jejich vyloučení z řízení se zakládalo na ustanovení občanského soudního řádu, které neupravovalo trestní postih, nýbrž opatření k zajištění řádného průběhu civilního řízení. ESLP připomněl, že pravidla umožňující soudu reagovat na nevhodné jednání v rámci soudního řízení jsou společným rysem právních systémů smluvních států Úmluvy a vyplývají z pravomoci soudu zajistit řádný a spořádaný průběh soudního řízení. Účelem vyloučení stěžovatelů z řízení bylo zajistit řádný a rychlý výkon spravedlnosti. Ustanovení občanského

soudního řádu, na jehož základě byli stěžovatelé vyloučeni z řízení, se vztahovalo na zástupce nebo poradce účastníka řízení, tedy specifické kategorie osob s určitým postavením, a nikoliv na obecnou veřejnost. S ohledem k tomu, že se vyloučení stěžovatelů týkalo pouze konkrétního řízení, dle mínění ESLP se nejednalo o zvlášť přísné opatření. Další opatření stanovená v občanském soudním řádu, konkrétně pokuta a vazba, mohla být uložena pouze po předchozím upozornění a proti rozhodnutí o uložení některého z těchto opatření bylo možné podat odvolání. **ESLP dospěl k závěru, že čl. 6 odst. 1 Úmluvy není v dané věci aplikovatelný.**

ESLP dále uvedl, že v daném případě se jednalo o spor týkající se „občanského práva“ ve smyslu čl. 6 odst. 1, konkrétně práva stěžovatelů vykonávat povolání advokáta, jež zahrnuje poradenství, zastupování nebo obhajobu klientů v rámci soudního řízení i mimo něj. ESLP zdůraznil, že napadená rozhodnutí se tohoto práva nedotýkala, jelikož stěžovatelům neukládala obecný zákaz zastupovat jakékoliv klienty před veškerými soudy, ale vylučovala je z probíhajících soudních řízení, v nichž zastupovali konkrétní klienty. **Stěžovatelé mohli nadále poskytovat poradenství těmto konkrétním klientům mimo soudní řízení a poskytovat své služby jakýmkoliv dalším potenciálním klientům, a mohli tudíž pokračovat ve výkonu povolání. Z tohoto hlediska je čl. 6 odst. 1 Úmluvy rovněž neaplikovatelný.**

Ačkoliv je čl. 8 Úmluvy na daný případ aplikovatelný (včetně obecných zásad stanovených ve věci *Denisov proti Ukrajině* [GC]), neboť vyloučení stěžovatelů z řízení mělo nepříznivé dopady na jejich profesní život, napadená rozhodnutí neměla ani vliv na jejich dobré jméno, ani na jejich profesní pověst. Stěžovatelé nebyli vyloučeni z advokátního stavu a ani jim nebylo pozastaveno členství v Advokátní komoře. Stěžovatelé mohli nadále zastupovat klienty v jiných soudních řízeních, což činili. Finanční dopady napadených rozhodnutí nebyly natolik významné, aby představovaly zásah do jejich práva chráněného čl. 8 Úmluvy. **ESLP proto shledal, že negativní dopady napadených rozhodnutí na soukromý život stěžovatelů nepřekročily hranici závažnosti tak, aby bylo možné namítat porušení čl. 8 Úmluvy, a prohlásil tuto část stížnost za neslučitelnou *ratione materiae*.**

✦ Rozhodnutí zpracovala Mgr. VLADIMÍRA PEJCHAL GRÜNWARD, LL.M., Ph.D., odborná asistentka na Katedře mezinárodního práva Fakulty právnické Západočeské univerzity v Plzni.

Mnoho dalších soudních rozhodnutí najdete v Advokátním deníku – advokatnidenik.cz v rubrice Judikatura.

Celý judikát najdete v systému HUDOC na stránkách ESLP www.echr.coe.int:

Glosa:

K právní ochraně pohledávky

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2021, sp. zn. 23 Cdo 3320/2020

Příspěvek je kritickou poznámkou k rozhodnutí Nejvyššího soudu 23 Cdo 3320/2020, které již ve své glose (dále „glosa“) publikované v Bulletinu advokacie č. 3/2022 komentovali Filip Melzer a Petr Tégl, a k němuž první z autorů vypracoval odborný posudek. Naše analýza není pravou polemikou s názory v této glose. Náš příspěvek vznikl totiž ještě před jejím uveřejněním. Proto na ni odkazujeme jen v nezbytné míře pro lepší pochopení souvislostí. Navíc má náš text poněkud jiné, širší zaměření. **Kromě problematiky možné deliktněprávní ochrany pohledávky se zamýšlíme nad přístupem Nejvyššího soudu k podstatě právního vztahu, který byl předmětem jeho rozhodování. Vztah mezi procesními stranami považujeme totiž nikoliv za poměr deliktněprávní, nýbrž za vztah ze smlouvy o účtu. Nárok žalobkyně má podle našeho mínění právní základ v odpovědnosti žalované banky za neplnění, resp. za vadné plnění z této smlouvy.**

I. Úvod

Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 23 Cdo 3320/2020, který je předmětem této kritické poznámky, je na první pohled pozoruhodný obsáhlou argumentací ohledně nepříliš časté problematiky deliktněprávní odpovědnosti za škodu na pohledávce. Pro obecný význam této problematiky vybízí odůvodnění rozsudku k zamyšlení,

i když to vlastně pro řešení daného případu není relevantní, neboť jeho právní posouzení jako odpovědnost za škodu je nesprávné.

Účel této kritické poznámky je dvojitý. V první řadě se Nejvyššímu soudu vytyká nesprávná právní kvalifikace skutkového základu (II). V daném případě žádná škoda nevznikla, a proto se nejedná o odpovědnost za škodu, nýbrž vztah z vadného plnění, resp. odpovědnost za neplnění. Jinak řečeno, zabýváme se otázkou posouzení skutkového stavu nikoliv jako vztahu deliktního, ale vztahu ze smlouvy (III). **Druhý účel spočívá v analýze deliktněprávní ochrany pohledávky. Vzдор nesprávné právní kvalifikaci jako odpovědnosti za škodu na pohledávce zabýváme se argumentací Nejvyššího soudu, kterou považujeme za velmi důkladnou a z obecného hlediska významu této materie velmi cennou.** Zde navazujeme na vlastní předchozí publikace,¹ jejichž argumenty rozvíjíme o další aspekty (IV). Konečně shrnujeme relevantní závěry (V).

II. Skutkový základ a jeho právní kvalifikace Nejvyšším soudem

Žalobkyně se domáhala zaplacení 19 360 eur s příslušenstvím jako náhrady škody způsobené v důsledku podvodného jednání

¹ L. Tichý: Deliktněprávní ochrana pohledávky (na okraji žaloby na náhradu škody – konkurenční prostředek právní ochrany znevýhodněného věřitele), Bulletin advokacie č. 4/2019, str. 34-41, a též: Deliktsrechtlicher Schutz der Forderungsrechte in tschechischen Recht – Eine Skizze, in H. Grothe, P. Mankowski (eds.): Festschrift für Christian von Bar, München 2022, str. 387-398.

neznámého pachatele a porušení zákona o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu (dále jen AML zákon) bankou spočívajícího v tom, že banka zřídila bankovní účet třetí osobě (klientovi – podvodníkovi), která jí předložila nevěrohodné dokumenty a vydávala se za věřitele žalobkyně. Žalobkyně pak dala žalované bance příkaz převést shora uvedenou částku na předmětný účet, neboť jí podvodník zaslal falešnou zálohovou fakturu, přičemž žalobkyně uvěřila, že jde o fakturu od jejího věřitele. Jak plyne z odůvodnění komentovaného rozsudku, „převedla ze svého účtu 19 360 eur... na účet klienta žalované“ (odst. 5 odůvodnění rozsudku). Poté, co byly peníze žalobkyně bankou připsány na zmiňovaný účet, je jeho majitel – podvodník převedl na jiný účet do Nigérie. Nalézací i odvolací soud žalobě vyhověly. Tyto **soudy dospěly k závěru, že žalobkyni vznikla majetková škoda**. Podle soudu prvního stupně došlo ke vzniku škody již připsáním peněz na účet podvodníka, podle soudu druhého stupně až odesláním peněz do Nigérie, přičemž vznik škody byl dle obou soudů v příčinné souvislosti s porušením právní povinnosti bankou. Žalovaná banka tedy zasáhla do vlastnického práva žalobkyně k finančním prostředkům, tedy do absolutního práva žalobkyně, a soud ji proto zavázal k náhradě škody podle § 2910 věty první o. z.

Nejvyšší soud, který daný vztah posoudil shodně s nižšími soudy jako vztah z odpovědnosti za škodu, však polemizuje s jeho kvalifikací podle shora uvedeného ustanovení. Aplikace obecné skutkové podstaty v případě škody vzniklé zásahem do obligačního práva, které nepoživá absolutní ochrany, je podle dovolacího soudu nesprávná. Dovolací soud, který napadený rozsudek v této věci zrušil a vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení, však v zásadě nevyklučuje kvalifikaci jako deliktněprávní odpovědnost, ovšem ve smyslu § 2910 věty druhé o. z., tedy jako absolutní ochranu majetkového práva v případě porušení ochranné normy.

Při popisu skutkového stavu v odůvodnění rozsudku není ovšem zřejmá jedna okolnost, totiž, zda žalobkyně po vyjasnění bankovního spojení jejího věřitele (Silast plast, s. r. o.) dala příkaz k převodu dlužné částky ze svého účtu u žalované banky ve prospěch svého věřitele.

III. Pochybení soudů. Právní posouzení

1. Jde o odpovědnost za vadné plnění

I když si právní argumentace Nejvyššího soudu zaslouží značnou pozornost (ale v jiném směru, jak ještě uvidíme ad IV), ve svém základě je jednoznačně chybná.

Základem žaloby na plnění je totiž právní vztah ze smlouvy o účtu podle o. z. a smlouvy o platebních službách podle zákona o platebním styku. Záměrem žalobkyně bylo provést platební transakci spočívající v převodu peněžních prostředků z vlastního účtu na účet jejího věřitele. Tento příkaz banka řádně nesplnila, neboť žalobkyně, v omylu, který bylo povinností banky rozpoznat, požadovala, aby banka převedla peníze na účet podvodníka. Tím banka porušila svoji povinnost ze smlouvy. Podstata tohoto vztahu, tedy existence pohledávky majitelky účtu vůči bance, zůstala nedotčena. **Původní povaha smluvního vztahu jako vztahu ze smlouvy se změnila na vztah z porušení smlouvy, tedy vztah z odpovědnosti za vadné plnění (neplnění)**. V daném případě vznikl žalobkyni nárok z odpovědnosti žalované za prodlení s plněním, nárok toto plnění vymáhat.

2. Nárok z porušení smlouvy (z odpovědnosti za vadné plnění)

Žalobkyni škoda evidentně nevznikla, alespoň žádné okolnosti tomu nasvědčující netvrdila. Neuváděla ani okolnosti, které by mohly být kvalifikovány jako škoda v důsledku prodlení s plněním.

Nesplněním příkazu majitele účtu, tedy žalobkyně, se žalovaná banka dostala do prodlení. Žalobkyni tak vznikl nárok na vymáhání pohledávky (splnění dluhu) vůči bance, který představuje ničím (např. upomínkou) nepodmíněné oprávnění ze smlouvy. Kromě toho jí mohlo vzniknout právo na úroky z prodlení, náhradu škody (pozitivní interese) a právo na odstoupení od smlouvy.

Okolnost, že se žalovaná dopustila závažných pochybení tím, že porušila jako banka základní povinnosti platebního styku, jak správně zjistily nalézací soudy, nemá z hlediska plnění primární povinnosti žalované banky jako dlužníka zásadní význam.

Podstatné je, že žalovaná dosud nesplnila svoji povinnost spočívající v respektování příkazu žalobkyně poukázat peněžní prostředky. V daném případě došlo sice k určitému plnění tím, že banka vyplatila žalobkyni zůstatek na účtu. To ovšem nelze považovat za splnění její povinnosti spočívající (po konzultaci a vyjasnění okolností příkazu žalobkyně, viz výše) v poukázání peněžité částky na příslušný účet věřitele žalobkyně.

Jak již bylo shora uvedeno, v daném případě nelze zatím uvažovat o škodě vzniklé žalobkyni, neboť ta může vzniknout jen jako důsledek nesplnění povinnosti žalované.

Charakteristickým rysem právního vztahu z účtu vedeného žalovanou je peněžitá povaha pohledávky žalobkyně. Škoda na peněžité pohledávce v důsledku neplnění jí odpovídajícího dluhu je pojmově vyloučena. Peněžitá pohledávka žalobkyně, resp. dluh žalované, má totiž na rozdíl od individuálně určeného věcného dluhu zvláštní charakter. Jeho předmět totiž z povahy věci zvláštního druhově určeného dluhu v zásadě nemůže zaniknout.

Ani po odstoupení od smlouvy a konverzi právního vztahu ze smlouvy na právní vztah z jejího porušení se povinnost plnění svým charakterem nemění. V těchto případech jsou totiž primární a sekundární závazek plnění svým charakterem shodné.

Od vymáhání primární povinnosti žalované banky (dlužníka) je třeba odlišit další možné právní prostředky nápravy, jako právo na úroky z prodlení, možná právo na náhradu škody (pozitivní interese) a právo na odstoupení od smlouvy (viz výše), kterého (zatím) žalobkyně nevyužila. Zde se jedná o vynucování sekundárních povinností v případě nesplnění povinností primárních, tedy zaplacení peněžitého dluhu.

IV. Deliktněprávní ochrana pohledávky. Relativita relativních a absolutních práv

1. Závěr Nejvyššího soudu

Soud posoudil právní základ žaloby jako odpovědnost za škodu z protiprávního jednání (z deliktu). Skutkový stav kvalifikoval jako porušení AML zákona. Banka ho porušila několikrát: založila podvodníkovi účet, aniž by věnovala řádnou pozornost nevěrohodným dokumentům, které předložil při identifikaci [§ 9 odst. 1 písm. b)], a poté nijak nereagovala na transakce, které naplňovaly znaky podezřelého obchodu, ačkoliv měla průběžně sledovat obchodní vztah [§ 9 odst. 1 písm. c)] a podezřelé obchody nahlašovat (§ 18 odst. 1). Zvláště je třeba zdůraznit, že podle § 20 odst. 1 měla odložit splnění příkazu klienta za přítomnosti zákonem předvídaných rizik,

což byl nepochybně i případ převodu peněz žalobkyně podvodníkem do Nigérie. Jinak řečeno, **banka** (žalovaná, či podle o. z. „ten, kdo vede účet“ či „poskytovatel peněžní služby“ podle zákona o platebním styku) **měla přispět ke škodě tím, že protiprávně zřídila a vedla účet podvodníkovi, díky čemuž mohly být na tento účet připsány peníze žalobkyně, a rovněž tím, že protiprávně splnila příkaz svého klienta – podvodníka k přeposlání peněz žalobkyně do Nigérie**, což podstatně ztížilo možnost jejich získání zpět.

2. Argumentace Nejvyššího soudu proti obecné deliktneprávní ochraně pohledávky

Nejvyšší soud vycházel mj. z toho, že majitelce účtu svědčí **pouze obligační právo vůči bance na výplatu a oprávnění udílet bance pokyny při nakládání s těmito finančními prostředky** (odst. 20 rozsudku). **Peníze na bankovním účtu jsou tedy pohledávkou majitele účtu za bankou, pohledávka je svojí povahou obligačním právem a zásah do tohoto práva je zásahem do práva relativního** (odst. 21). Mezi absolutní práva jsou řazena osobnostní práva, věcná práva a práva k nehmotným statkům (odst. 23). Soud připouští, že existují relativní práva chráněná *erga omnes*, tedy jako práva absolutní, tak je tomu ovšem výjimečně, a to na základě speciálních ustanovení občanského zákoníku, jako např. v případě absolutní ochrany nájemce podle § 2211 o. z. a pachtu (§ 2341 o. z.). Ve výjimečných případech mohou relativní (obligační) práva působit vůči třetím osobám, jež nejsou účastníky příslušného závazkového vztahu, a tedy absolutně, plyne-li to ze speciálních pravidel o. z., jako např. § 2630 nebo 2913 o. z. (odst. 25).

Podle rozsudku Nejvyššího soudu se mezi nehmotné věci řadí i subjektivní obligační práva, přičemž nepoužitelnost věcněprávních ustanovení podle § 979 o. z. se týká především těch práv, která nepřipouštějí trvalý nebo opakovaný výkon (odst. 28). Obligační a věcná práva je ovšem nutné přísně rozlišovat.

Soud dále dovozuje, že dostatečná zřejmost a nepřekročitelnost odlišného působení absolutních a relativních práv, tj. neprostupnost relativních práv, se projevuje zejména s ohledem na absolutní ochranu věcných subjektivních práv. Odpovědnost podle § 2910 věty první o. z. dopadá na zaviněné protiprávní jednání porušující absolutní práva a právní statky. Nesplnění tohoto předpokladu nelze překlenout ani konstrukcí, podle níž pohledávka, jež svojí povahou je relativním právem, je věcí v právním smyslu, a vlastnické právo k ní tedy požívá absolutní ochrany.

3. Důvody ve prospěch obecné deliktneprávní ochrany pohledávky

a) Koncepce deliktneprávní ochrany. Východisko

Je nesporné, že bezprostřední inspirací koncepce deliktneprávní ochrany (odpovědnosti) v o. z. bylo německé pojetí této odpovědnosti upravené v německém občanském zákoníku (dále „BGB“). Konkrétně o tom svědčí formulace § 2910 o. z., jež má svoji předlohu v ust. § 823 BGB. Relativně otevřená množina chráněných právních statků (viz „jiné právo“ – *sonstiges Recht*) v § 823 odst. 1 BGB, jež je oprávněně kritizována jako velmi úzký základ deliktneprávní odpovědnosti v německém právu, byla v ust. § 2910 větě první o. z. vyjádřena doktrinálním pojmem „absolutní právo“, jenž tak získal normativní charakter, a mohl by tak umožnit širší působnost deliktneprávní odpovědnosti. Jeho vymezení v české právní nauce a judikatuře není však dodnes zcela zřejmé, jak to konečkonců vyplývá i ze samotné úvodem zmí-

něné glosy (viz odst. 23 tam citovaného judikátu). Přitom jde o klíčové kritérium působnosti české deliktneprávní úpravy.

Naše východisko spočívá v přesvědčení o vzájemných souvislostech, a dokonce prolínání práva věcného a práva závazkového. Tím se odlišujeme od pojetí autorů glosy.² Přísné oddělení těchto dvou klíčových oblastí soukromého práva je nesprávné už jenom proto, že věcné právo samo o sobě by ztratilo na svém plném účinku, nebylo-li by využíváno např. v obligačněprávních smlouvách, které takto získávají, chcete-li, smíšený charakter v důsledku svých věcněprávních prvků (viz např. výhrada vlastnického práva v kupní smlouvě). Z toho plyne, že **i pohledávka, právo k pohledávce, má aspekty absolutního práva a může požívat absolutní ochrany**, a to za předpokladu, že rozlišujeme právo k pohledávce jako právní statek, jenž za určitých okolností, v tomto příspěvku popsaných, může požívat deliktneprávní ochrany na straně jedné, a právo z pohledávky, tedy *prima facie* relativní, obligační právo na straně druhé, které absolutní charakter nemá, a tudíž deliktneprávní ochrany požívat nemůže.

Pojem „absolutní právo“ je nepochybně pojmem relativním. To se projevuje i v míře deliktneprávní ochrany, která je mu poskytována, jak to zcela zřetelně vyplývá i z čl.2:102 Principů evropského deliktneprávního práva (PETL). Ochrana majetkových práv není z deliktneprávní ochrany vyloučena, její míra (intenzita) je omezenější, jak to plyne z ust. odst. 4 čl.2:102.³ Kromě jiných hledisek míry deliktneprávní ochrany je v této souvislosti **relevantní hledisko intenzity vztahu mezi dotčenými stranami. Poměr banky a jejího klienta je charakteristickým příkladem vysoké míry této intenzity**, a tudíž důvodem považovat pohledávku věřitele (klienta banky) za hodnou deliktneprávní ochrany.

Forma zavinění je dalším relevantním prvkem odpovědnosti za škodu způsobenou na pohledávce, resp. na její existenci. Nedbalost, resp. její závažnější forma (hrubá nedbalost), je příznačná pro posuzování této otázky rakouskou nejvyšší soudní instancí. Tato forma zavinění je dána tehdy, jestliže škůdce o držbě práva k pohledávce (viz rozpoznatelnost) věděl či při náležitě péči vědět musel.⁴

Usuzujeme-li toto o odpovědnosti za škodu způsobenou na pohledávce třetí osoby, pak je zřejmé, že tím spíše to platí pro smluvní stranu, pokud vůbec o zavinění jako nezbytné složce odpovědnostního vztahu (viz § 2913 odst. 1) uvažujeme.

Příznačný je názor Canarise.⁵ Škoda na právu k pohledávce v režimu deliktneprávní ochrany je důsledkem zásahu do pohledávky, kterým škůdce způsobuje její zánik, a je tak na úrovni neoprávněného nakládání s cizí věcí. Takové jednání i ve formě opomenutí (nekonání) je způsobilé vyvolat odpovědnost podle § 823 odst.1 BGB. Podle jiného významného názoru je odmítnutí deliktneprávní ochrany omylem.⁶

b) Pohledávka a trvalý, resp. opakovaný, výkon práva

Pro koncepci Nejvyššího soudu je charakteristické bližší vymezení působnosti deliktneprávní ochrany. Jeho zásadní tendence

2 Viz F. Melzer, P. Tégel: Absolutní ochrana relativních práv? K výkladu § 1044 občanského zákoníku aneb po 90 letech od opět na začátku, 1. část, Právní rozhledy č. 10/2020, str. 351-357, 2. část, č. 11/2020, str. 381-391.

3 K tomu viz H. Koziol, in European Group on Tort Law, Principles of European Tort Law, Text and Commentary, Wien 2005, komentář k čl.2:102, str. 32 a 33.

4 Viz OGH 7 Ob 191/11.

5 C.-W. Canaris: Der Schutz obligatorischer Forderungen nach § 823 I BGB, in Festschrift für Erich Steffen, Berlin, New York, 1995, str. 96, 98, 99.

6 E. Picker: Der deliktischen Schutz der Forderung als Beispiel für das Zusammenspiel von Rechtszuweisung und Rechtsschutz, in Festschrift Canaris 2007, str. 1022.

směřuje k jejímu omezení, tedy k dosažení, alespoň pokud jde o obecnou deliktněprávní ochranu, její určité výlučnosti. Soud omezuje tuto ochranu u práv, jež jsou předmětem vlastnictví a která by měla požívat absolutní ochrany. Nejvyšší soud dovozuje poukazem na důvodovou zprávu k § 979 o. z., že mezi nehmotné věci se řadí i subjektivní obligační práva, avšak konstatuje, že z věcněprávního režimu, a tedy i z deliktněprávní ochrany podle § 2910 o. z., jsou vyloučena ta práva, která nepřipouštějí trvalý nebo opakovaný výkon. Potud, tedy v obecné rovině, jde o logickou úvahu. Její závěry ale nelze aplikovat na případ porušení pohledávky na účtu banky. **Z povahy věci totiž plyne, že charakteristickým rysem tohoto práva je právě jeho trvalý, resp. opakovaný výkon.**

c) Určitelnost, ohraničitelnost, resp. rozpoznatelnost chráněného statku

Opět nelze uznat argumentaci Nejvyššího soudu ohledně mezi ochrany majetkového práva. Soud sdílí základní tezi zastávanou především v zahraniční literatuře,⁷ ale převzatou i domácí naukou,⁸ o „*očividnosti a snadné rozpoznatelnosti pro škůdce*“. Občanské právo nutně ve svém ochranném účelu (viz dále) bere v úvahu i zájmy škůdce. Brání tak sotva ohraničitelnému používání deliktněprávní ochrany, v jehož důsledku by byl škůdce odpovědný i za jednání, jehož škodlivost by nemohl předvídat. I zde však platí to, co bylo řečeno v předchozím odstavci, že totiž tato obecná úvaha (argumentace) je pro námi sledovaný právní vztah nepoužitelná. **O co by měla být pohledávka na účtu banky pro tuto instituci zřejmější než právě tento statek.** I zde je třeba argumentaci Nejvyššího soudu odmítnout.

d) Míra zavinění, resp. míra protiprávnosti

Podstatné je, že naše zdůvodňování adekvátnosti deliktněprávní ochrany předpokládá jen určitý druh zavinění, resp. protiprávnosti. Nejen obecně, ale zejména v konkrétním případě jsou třetím osobám, jakou je v daném případě žalovaná banka, ukládány zvláštní povinnosti péče, jež jsou vlastní bankovnímu právnímu styku a jež vyplývají nejen z občanského zákoníku, ale především ze speciálních veřejnoprávních norem, jakými jsou zákon o platebním styku a AML zákon. Míra zavinění, resp. protiprávnosti, je v daném případě podmíněna povinností vědět o relevantní pohledávce a být si vědom její ochrany, resp. náležitého zacházení. **Obecně platí, že nepostačí obecná zřejmost, ale zřejmost konkrétních informací. Pouze hrubá nedbalost, resp. evidentní protiprávnost, je předpokladem přičítání (odpovědnosti).** Tento závěr lze nepochybně na daný právní vztah aplikovat.

e) Rozhodující je ochranný účel, a nikoliv absolutní právo či absolutní ochrana

Pro vymezení přičítání daného vztahu je rozhodující působnost ochranné normy, kterou je, jak řečeno, § 2910 věta první o. z. Daná právní norma chrání určité osoby, jež lze chápat jako osoby přímo dotčené.⁹ Takovou osobou je typicky majitel pohledávky na bankovním účtu, jehož právo (statek) bylo porušeno osobou, jež má

povinnost speciální péče. To platí i o druhu škody jako škodě přímé, majetkové. Protože výše uvedené veřejnoprávní normy lze chápat jako ochranné normy, lze, i když v daném případě nejde o specifický případ podle § 2910 věty druhé o. z., brát v úvahu jednání banky v rozporu s touto ochrannou normou. Míra protiprávnosti je vysoká a má za následek rozšíření ochranného účelu i na případy, jež nejsou mnohdy výslovně jako chráněné statky vymezeny. Ochranný účel normy totiž není striktní, neměnné pravidlo.¹⁰

f) Únosnost deliktněprávní ochrany práva pohledávky

Deliktněprávní ochrana pohledávky je komplementárním nástrojem ochrany, který z povahy věci obecně nepředstavuje zvláštní zátěž odpovědnostního systému. Lze totiž poukázat na možnost kvalifikace některých případů deliktněprávní odpovědnosti za škodu na pohledávce jako vztahů, na něž lze aplikovat i zvláštní druhy deliktů odpovědnosti podle § 2909 a 2910 věty druhé o. z.

g) Relativita samostatnosti věcných práv jako práv absolutních

Předpokládat věcná práva jako výlučný soubor statků podléhajících obecné věcněprávní ochraně je pochybný závěr, jež nespornost Nejvyšší soud sám prokazuje. Uvádí celou řadu výjimek (nájem, pacht apod.), které, byť ve své podstatě obligační práva, jsou součástí věcněprávního systému. To dokazuje, že výlučnost věcného práva je umělý výtvar, neboť bez práva obligačního nemůže fungovat. Obligační právo je jeho součástí, a proto údajná nepřekročitelnost hranic mezi těmito dvěma oblastmi je mýtus. Každé subjektivní právo, ať věcné, či závazkové, předpokládá obranu jeho nositele a neexistenci tohoto oprávnění u jiné osoby.

V důsledku svého specifického postavení však požívají obligační práva dvojí ochrany, zatímco práva věcná jsou chráněna pouze jednou. To jenom ukazuje na nesprávnost omezování deliktněprávní ochrany obligačních práv.

V. Shrnutí

1. Žalobě v daném případě lze vyhovět jako žalobě z odpovědnosti za vadné plnění, neboť žalovaná strana svoji povinnost nesplnila, resp. ocitla se s jejím plněním v prodlení.

2. Argumentace Nejvyššího soudu ohledně obecné problematiky deliktněprávní ochrany pohledávky je nesprávná, neboť důvody pro její přípustění jsou nesporné. Pohledávka ve smyslu majetku (peněz) na bankovním účtu zasluhuje obecnou deliktněprávní ochranu vůči bance, neboť z jejího pohledu jde o rozpoznatelný chráněný statek, jenž umožňuje trvalý či opakovaný výkon, a za předpokladu relativně vysokého standardu péče lze při porušení pohledávky ze strany banky dovést alespoň hrubou nedbalost. Ochranný účel § 2910 věty první o. z. zahrnuje možnost jeho použití na výjimečné případy protiprávního zásahu vůči majetkovému statku. Deliktněprávní ochrana pohledávky v bankovním sektoru je excelentním příkladem doplňkové ochrany vedle ochrany smluvněprávní, jež nepředstavuje zátěž odpovědnostního systému.

♣ Autory komentáře jsou prof. JUDr. LUBOŠ TICHÝ, vedoucí Centra právní komparistiky PF UK v Praze, a JAN DUBICKÝ, student Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze.

7 Viz např. H. Koziol: Österreichisches Haftpflichtrecht, sv. II, Wien 2018, str. 127.

8 Např. P. Bezouška in M. Hulmák (ed.): Občanský zákoník VI, C. H. Beck, Praha 2014, Komentář k § 2910.

9 H. Koziol: Österreichisches Haftpflichtrecht, sv. I, Wien 2020, str. 579.

10 Tamtéž, str. 580.

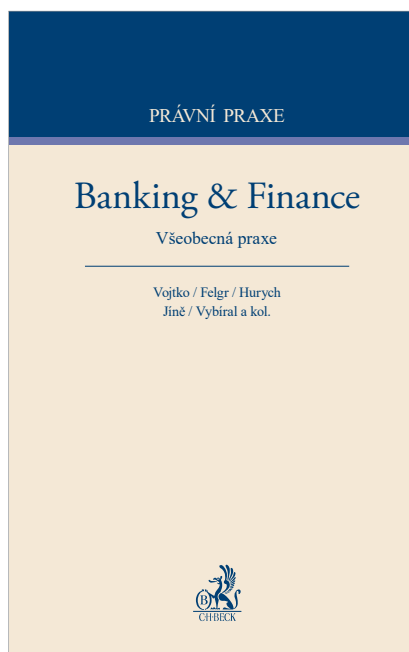
Celý judikát najdete na stránkách Nejvyššího soudu www.nsoud.cz:

**Martin Vojtko, Miloš Felgr,
Daniel Hurych, Tomáš Jíně, Petr
Vybíral a kol.:**
**Banking & Finance. Všeobecná
praxe**

C. H. Beck, Praha 2023, 356 stran,
690 Kč.

Vážení čtenáři, je mi velkou ctí, že jsem byl požádán o recenzi výše uvedené odborné publikace, která vyšla v nakladatelství C. H. Beck v roce 2023. Již samotný autorský kolektiv, který je podstatně širší, než se vejde do tiráže, je příslibem skutečně kvalitní a vysoce prakticky zaměřené odborné publikace. **Autorský tým se skládá z právníků z renomovaných advokátních kanceláří, které jsou dlouhodobě špičkou v oboru bankovního práva a financování.** Všichni spoluautoři jsou zkušení praktici se vzděláním na domácích i zahraničních univerzitách, a to nejen v oboru právo, ale také často v oborech ekonomických, což je vynikajícím předpokladem pro výkon právní praxe v oblasti bankovníctví a financování. V první řadě bych rád z vlastní zkušenosti uvedl, že **podobná monografie na trhu české právní literatury dosud výrazně chyběla.** To je ostatně zjevné i ze seznamu použité literatury uvedené na konci publikace. Osobně se oblasti bankovníctví a financí ve své advokátní praxi věnuji více než 20 let a často jsem se potýkal s nedostatkem českých zdrojů a byl nucen převážně vycházet z vlastních praktických zkušeností a zahraniční literatury.

Oblast právní praxe nazývaná *banking & finance* je jednou z nejprestižnějších oblastí právní praxe, která je bezprostředně spojena s rozvojem ekonomiky na straně jedné a s mezinárodním právem na straně druhé. Je pozoruhodné, že pokud jde o úpravu dluhového financování v oblasti soukromého práva, pak tato právní úprava je celkem stručná. Pokud odhlédneme od právní úpravy regulatorního charakteru, včetně ochrany spotřebitele či slabší strany, právní úpravy zajištění a limitů vyplývajících z práva insolvenčního, je úprava úvěrového financování obsažená v občanském zákoníku velmi stručná, a poskytuje tak především velkou smluvní volnost smluvním stranám. Smluvní dokumentace v oblasti dluhového financování je přítom v praxi velice komplexní a do značné míry standardizovaná. Dokumentace dluhového financování se převážně řídí smluvní-

mi standardy zavedenými mezinárodními a národními bankovními asociacemi. V současné globální ekonomice je komplexní přístup k financování zajišťován především prostřednictvím významných světových finančních center, která se vyvíjela po celá staletí, mezi něž patří New York a Londýn, stejně jako nově se rozvíjející centra, jako je Frankfurt nebo Tokio. Ačkoliv se to na první pohled nemusí zdát, finanční svět je velmi propojený, a je proto nezbytné, aby finanční transakce v jednotlivých jurisdikcích, které mohou být refinancovány prostřednictvím mezinárodních kapitálových trhů, vycházely ze srovnatelných transakčních standardů.

Právní praxe v oblasti bankovníctví a financování se standardně potýká, ostatně stejně jako jiné oblasti práva s mezinárodním dosahem, jako jsou třeba fúze a akvizice, s nelehkým úkolem, jak mezinárodní transakční standardy uplatnit v českém právním prostředí. V oblasti bankovního práva pak účastníci s velkým napětím očekávají rozhodnutí českých soudů, zejména v oblasti insolvenčního práva, zda některé právní konstrukty, zejména směřující ke zřízení společného zajištění úvěrových závazků, v soudní praxi obstojí. O tom koneckonců svědčí i rozbor judikatury v kapitole 5. k otázce akcesorické povahy zajištění. Sami autoři naznačují, že celá řada otázek není dosud v české judikatuře jednoznačně řešena.

Autoři velice přehledně rozdělili publikaci do jednotlivých kapitol, které se věnují právní praxi dluhového financování, účastníkům úvěrových vztahů,

úvěrové dokumentaci, mezivěřitelským dohodám, zajištění, další související právní dokumentaci a v neposlední řadě insolvenční a restrukturalizaci, která, jak je bohužel všeobecně známo, s dluhovým financováním často bezprostředně souvisí.

V kapitole o **dluhovém financování** autoři přehledně popisují tradiční druhy dluhového financování, počínaje úvěry a jejich základním rozdělením, přes dluhopisy a konče inovativními druhy dluhového financování, jako jsou dluhové fondy, *crowdfunding*, *crowdlending* a sekuritizace.

V dalších kapitolách knihy se autoři více podrobně a převážně z praktického pohledu věnují **úvěrovému financování.** V kapitole o úvěrovém financování se podrobněji zabývají základním rozdělením úvěrů na bilaterální a syndikované, na to navazujícími účastníky úvěrových vztahů, což v tomto kontextu neznamená jen obvykle známého věřitele a dlužníka neboli úvěrujícího a úvěrovaného, ale také celou řadu dalších podezřelých, jako je aranžér, agent, agent pro zajištění, ručitelé, spoludlužníci, poskytovatelé zajištění a další. Autoři podrobněji rozebírají strukturu úvěrové dokumentace, kterou tvoří různé typy dokumentů, od samotné úvěrové smlouvy až po mezivěřitelské dohody.

Samostatnou kapitolu pak autoři věnují **úvěrové smlouvě,** přičemž v zásadě vycházejí ze standardního členění úvěrové smlouvy, počínaje definicemi a výkladovými pravidly, přes techniku čerpání, splácení, administraci úvěru, standardní prohlášení a závazky, případy porušení, až po závěrečná ustanovení, včetně volby práva a řešení sporů, kde neopomněli zmínit ani problematiku výkonu rozhodnutí anglických soudů po brexitu, ani moje oblíbené rozhodčí řízení.

V kapitole o **zajištění** se čtenáři dočtou o standardních zajišťovacích a utvrzovacích institucích a jejich aplikaci v úvěrovém financování. Autoři nezapomněli ani na různé korporátní limity ručení a zajištění, včetně finanční asistence.

Zvláštní pozornost advokátů, kteří se podílejí na přípravě transakční dokumentace, si zaslouží kapitola o **právních posudcích** neboli *legal opinion*. Tato oblast je pochopitelně zajímavá i z hlediska advokátního práva, neboť je třeba si uvědomit, že jakoliv advokát u dané transakce zastupuje určitou stranu, např. dlužníka, tak právní

stanovisko může vydávat i ve prospěch jiné strany, typicky věřitele. Právní zástupce dlužníka tak zpravidla vydává právní stanovisko ve prospěch protistrany, což často v praxi naráží na advokátní regulaci konfliktu zájmů a advokátní mlčenlivosti. K této problematice již v minulosti vydávalo stanoviska představenstvo České advokátní komory.

Závěrečná kapitola se přehledně věnuje otázkám **insolvence a restrukturalizace**, která, jak jsem již uvedl, s oblastí dluhového financování velmi úzce souvisí.

Závěrem bych rád ocenil, že se autorům podařilo v této relativně stručné publikaci (zhruba na třech stech stranách) velmi praktickým a užitečným způsobem shrnout základní přehled jednotlivých témat a právních otázek. Je přitom zjevné, a autoři tuto skutečnost sami přiznávají, že každé jednotlivé téma by mohlo být námětem na samostatnou práci.

Spolu s autory pevně věřím že tato dlouho očekávaná publikace povede k další kultivaci právního prostředí v České republice a že na tuto publikaci budou další autoři navazovat.

✦ JUDr. ROBERT NĚMEC, LL.M., advokát,
předseda České advokátní komory

**Jakub Tomšej, Petr Polák,
Kristina Koldínská, Petra
Presserová:
Antidiskriminační zákon
a související předpisy –
praktický komentář**

Wolters Kluwer ČR, Praha 2023,
320 stran, 650 Kč.

Ačkoli je antidiskriminační zákon součástí českého právního řádu již 14 let, není možné říci, že by se v něm široká právní i jiná odborná veřejnost orientovala bez nesnází. Důvodů, které k tomu vedou, je celá řada, ať už jde o ne zcela intuitivní obsah některých pojmů, nebo nedostatek české judikatury. Je proto nutné ocenit,

že si autorský tým předkládaného praktického komentáře k antidiskriminačnímu zákonu a doprovodným předpisům stanovil ambici napsat komentář, který „nekončí tam, kde začíná problém“. Je možné konstatovat, že tuto ambici se jim podařilo naplnit.

Autorský tým tvoří odborníci a odbornice na danou problematiku z různých oblastí práva a právní praxe. Jsou to právě různorodé aplikační zkušenosti získané v různých právních profesích, které umožňují komplexní pohled na problematiku, jíž se komentář věnuje. S ohledem na průběh veřejné diskuse i mediálně zajímavých kauz bývá antidiskriminační problematika často nechtěně redukována buď na oblast zaměstnanosti, nebo na diskriminace na podkladě několika málo diskriminačních důvodů. Komentář ale problematiku pojímá v celé její šíři, a to zejména díky velkému množství různorodých praktických příkladů.

Ze své vlastní praxe, která zahrnuje jak individuální právní poradenství, tak lektorskou a vzdělávací činnost, vím, jak je důležité při chápání ustanovení antidiskriminačního zákona využít co největší množství příkladů ze života. Praktický komentář jde v tomto ohledu skutečně daleko, když pro výklad zejména klíčo-

vých ustanovení týkajících se diskriminačních důvodů, forem diskriminace a souvisejících povinností zejména zaměstnavatelů využívá řadu kazuistik jak z české i evropské soudní praxe, tak z činnosti veřejného ochránce práv, případně z dalších zdrojů.

Komentář se věnuje nejen hmotným normám, ale i procesním aspektům antidiskriminační problematiky, zejména sdílenému důkaznímu břemenu. Tento pojem bývá v praxi vykládán dosti nešťastně, mj. proto, že není zcela jasné, co by měl žalobce soudu předložit, aby to k přenesení důkazního břemene dostatovalo. Předkládaný komentář nejen vysvětluje princip tohoto institutu, ale přidává i srozumitelná doporučení pro potenciální žalobce, jak se v případě tušené či hrozící diskriminace důkazně připravit. Výklad mimo mnoho dalšího obsahuje i kritické zhodnocení nedostatečnosti soudní praxe, kdy tvrzení žalovaných bývají bez hlubšího zkoumání přijata jako dostatečná k vyvrácení domněnky diskriminace. Právě na tomto komplexním přístupu k výkladu problematičtějšího institutu se názorně projevují kvality komentáře i přínosný tvůrčí přístup autorského kolektivu.

Komentář se – jak plyne už z názvu – **neomezuje jen na samotný antidiskriminační zákon, ale zároveň přibližuje i relevantní ustanovení souvisejících právních předpisů, zejména v oblasti služebních vztahů.** I po stránce jazykové a redakční má vysokou úroveň, a komplexnost a praktičnost publikace tak doplňuje její srozumitelnost. *Antidiskriminační zákon a související předpisy – praktický komentář* tak představuje komplexní pomůcku pro porozumění a výklad české antidiskriminační legislativy.

✦ Mgr. ŠÁRKA HOMFRAY, druhá
místopředsedkyně Odborového svazu
státních orgánů a organizací

Z kárné praxe

Elektronická kniha úschov. Prohlášení o pravosti podpisu

§ 16 odst. 2 věta před středníkem zákona o advokacii

§ 25a odst. 6, § 56a odst. 4 a 5 zákona o advokacii

čl. 9a Etického kodexu

čl. 2b odst. 1 usnesení představenstva ČAK č. 7/2004 Věstníku

čl. 3 odst. 2 a čl. 7 odst. 1 věta poslední usnesení představenstva ČAK č. 4/2006

Advokát se dopustil kárného provinění tím, že

1. poté, co dne 5. 10. 2021 na základě smlouvy o advokátní úschově z téhož dne přijal na úschovní účet advokáta finanční prostředky ve výši 1 350 000 Kč od složitelů J. H., J. P. a P. P., neodeslal do elektronické knihy úschov údaje uvedené v čl. 2b usnesení představenstva ČAK č. 7/2004 Věstníku, o provádění úschov peněz, cenných papírů nebo jiného majetku klienta advokátem, nejméně do 5. 12. 2022,

2. při činění prohlášení o pravosti podpisu podle ust. § 25a odst. 1 zákona o advokacii a při vedení evidence o těchto pro-

hlášení podle ust. § 25a odst. 4 zákona o advokacii, ve spojení s usnesením představenstva ČAK č. 4/2006 Věstníku v knize o prohlášeních o pravosti podpisu,

a) učinil dne 7. 10. 2022 v D. prohlášení o pravosti podpisu pana O. B. na jednom vyhotovení listiny nazvané „Kupní smlouva ze dne 7. 10. 2022, pozemky na LV č. 118 po k. ú. M.“, které zaevidoval na řádce č. 1 knihy o prohlášeních o pravosti podpisu, přičemž ve sloupci 3 jednající osoba nestvrdila svůj souhlas se zjištěním údajů o své totožnosti svým podpisem,

b) učinil dne 16. 11. 2022 v obci T. prohlášení o pravosti podpisu pana JUDr. K. K. na jednom vyhotovení listiny nazvané „Darovací smlouva ze dne 20. 11. 2022 – převod nemovitých věcí: pozemek parc. č. 280, č. 281, č. 282/2 v k. ú. J.“, které zaevidoval na řádce č. 103, ačkoli tato jednající osoba je otcem kárně obviněného,

c) učinil dne 16. 11. 2022 v obci T. prohlášení o pravosti podpisu paní P. T. K. na jednom vyhotovení listiny nazvané „Darovací smlouva ze dne 20. 11. 2022 – převod nemovitých věcí: pozemek parc. č. 280, č. 281, č. 282/2 v k. ú. J.“, které zaevidoval na řádce č. 104, ačkoli tato jednající osoba je manželkou kárně obviněného.

Rozhodnutí kárného senátu Kárné komise ČAK ze dne 19. 7. 2023, sp. zn. K 21/2023, kterým byla schválena dohoda o vině a kárném opatření uzavřená téhož dne mezi zástupcem kárného žalobce a kárně obviněným.

Kárné opatření: pokuta ve výši 25 000 Kč.

Povinnosti pro provádění úschov. Opatření proti praní peněz

§ 16 odst. 1, 2, § 17, § 56 odst. 4 a 5 zákona o advokacii

§ 2 odst. 1 písm. g), § 7, 9, § 18 odst. 1, § 44 odst. 1 písm. a) a b) zák. č. 253/2008 Sb.

čl. 4. odst. 1 a 9a Etického kodexu

usnesení představenstva ČAK č. 7/2004 Věstníku

Kárně obviněný se dopustil kárného provinění a přestupku tím, že

1. dne 25. 5. 2022 v čase okolo 21:00 hodin převzal v objektu pizzerie v P. od společnosti B., s. r. o., (dále jen „společnost“), zastoupené jednatelem A. K., aniž se společností v písemné formě uzavřel smlouvu o úschově, v hotovosti částku ve výši 4 500 000 Kč za účelem jejího následného složení na úschovní účet advokátky JUDr. J. B., a dne 26. 5. 2022 v čase 11:17 hodin vložil v hotovosti na tento úschovní účet částku 4 499 495 Kč, přičemž částku 505 Kč dne 30. 5. 2022 vrátil společnosti, kdy po převzetí prostředků do úschovy neodeslal do Elektronické knihy úschov údaje uvedené v čl. 2b usnesení představenstva ČAK č. 7/2004 Věstníku, o provádění úschov peněz, cenných papírů nebo jiného majetku klienta advokátem,

2. přitom kárně obviněný provedl ve smyslu ust. § 7 a 8 zák. č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci

výnosů z trestné činnosti a financování terorismu (dále jen „AML zákon“), nedostatečnou identifikaci A. K., když nezjistil, zda není politicky exponovanou osobou nebo osobou, vůči níž Česká republika uplatňuje mezinárodní sankce podle zákona o provádění mezinárodních sankcí, a u společnosti a JUDr. J. B. neprovedl identifikaci vůbec,

3. dále neprovedl ve smyslu ust. § 9 AML zákona kontrolu společnosti a JUDr. J. B. způsobem uvedeným v tomto ustanovení,

4. za situace, kdy kárně obviněným složená částka ve výši 4 499 495 Kč pocházející od společnosti měla sloužit jako část kupní ceny za prodej nemovitých věcí v katastrálním území Č. prodáváných Ing. V. V. společností, jež měla být složitelem kupní ceny, přičemž JUDr. J. B. byla na základě smlouvy o advokátní úschově peněžních prostředků ze dne 11. 2. 2022 ve znění jejího dodatku č. 1 ze dne 25. 3. 2022 schovatelkou části kupní ceny, nevyhodnotil tuto skutečnost jako podezřelý obchod ve smyslu ust. § 6 odst. 1 AML zákona a neoznámil jej bez zbytečného odkladu České advokátní komoře.

Rozhodnutí kárného senátu Kárné komise ČAK ze dne 19. 4. 2023, sp. zn. K 5/2023, kterým byla schválena dohoda o vině a kárném opatření uzavřená téhož dne mezi zástupcem kárného žalobce a kárně obviněným.

Kárné opatření: pokuta ve výši 70 000 Kč a dočasný zákaz činnosti podle § 56a na dobu šesti měsíců.

✦ Mgr. PETRA VRÁBLIKOVÁ, vedoucí Oddělení pro věci kárné ČAK

Informace k podmínkám hromadného pojištění profesní odpovědnosti advokátů a navazujících připojištění pro rok 2024

Česká advokátní komora zajišťuje pro své členy prostřednictvím společnosti WI-ASS ČR, s. r. o., takzvané hromadné pojištění profesní odpovědnosti. Každoročně, v dostatečném předstihu před blížícím se výročním rámcové pojistné smlouvy uzavřené aktuálně u Generali České pojišťovny, a. s., dochází k jednáním s cílem zajistit nejlepší možné podmínky pojištění pro rok nadcházející.

S ohledem na složitou ekonomickou situaci, která se promítá i do vývoje pojistného trhu, byla jednání o podmínkách obnovy pojištění započata ve spolupráci s ČAK již koncem loňského roku. Intenzivně bylo diskutováno o problematice inflace, ne zcela příznivém škodním průběhu a dopadu těchto faktorů do hromadného pojištění advokátů. Jsme rádi, že vás můžeme nyní informovat o vyjednaných podmínkách pro rok 2024.

Rozsahové podmínky hromadného pojištění, které doznaly výrazných změn a vylepšení již před dvěma lety, zůstávají i pro rok 2024 zachovány. Co se týče výše pojistného a limitu pojistného plnění, zohledňují vyjednané podmínky pro rok 2024 aktuální inflační vývoj a ošetřují i riziko potenciálně narůstající výše nároků na náhradu škod.

Pro rok 2024 tedy dochází k následujícím úpravám:

- **Navýšení limitu pojistného plnění na 7 500 000 Kč** – limit pojistného plnění na jednoho pojištěného advokáta bude navýšen ze stávajících 7 milionů Kč na 7,5 milionu Kč (pro jednu pojistnou událost; dvojnásobek pro všechny pojistné události v průběhu pojistného roku)
- **Roční pojistné pro rok 2024 je stanoveno na 7 200 Kč** za navýšený limit pojistného plnění – navýšení ze stávajících 6 700 Kč za limit pojistného plnění 7 milionů Kč

Za stávající situace považujeme podmínky obnovy hromadného pojištění pro rok 2024, kdy pojistné i limit pojistného plnění vzros-

ou o cca 7 %, za přijatelné, zohledňující aktuální situaci na trhu a poskytující pojištěným advokátům nadstandardně kvalitní pojištění profesní odpovědnosti.

Postup obnovy hromadného pojištění a navazujících individuálních pojistných smluv

Podrobnosti k realizaci obnovy vašich individuálních připojištění vám v dostatečném předstihu upřesní zástupci společnosti WI-ASS ČR, kteří vás každoročně procesem obnovy provádějí.

Co se týče hromadného pojištění profesní odpovědnosti, připomínáme, že advokáti se stávají účastníky hromadného pojistného krytí automaticky při zápisu do seznamu advokátů ČAK a jsou jeho účastníky, pokud nepředloží ČAK nejpozději do konce kalendářního roku potvrzení o individuálně sjednaném pojistném krytí na rok následující.

Vážení, těšíme se na další spolupráci s vámi v roce 2024.

✦ Mgr. TEREZA POLÁKOVÁ,
jednatelka WI-ASS ČR

 WI-ASS ČR
pojišťovací makléř

Evropský den advokátů 2023

Evropský den advokátů připadá na 25. října, což je i Evropský den justice, a poukazuje na roli advokátů ve společnosti, zdůrazňuje jejich zásadní význam v justiční sféře a snaží se reflektovat aktuální situaci v advokacii a reagovat na ni nejen v evropském, ale i celosvětovém měřítku. Česká advokátní komora se pravidelně zapojuje do oslav Evropského dne advokátů a ani tento – již 10. ročník – není výjimkou.

Rada Evropských advokátních komor (CCBE), jejímž je ČAK řádným členem, zvolila pro rok 2023 tématem Evropského dne advokátů **Porozumění principu důvěrnosti výměny informací mezi advokáty a klienty: nezbytnost ochrany tohoto vztahu důvěry.**

Advokáti zastupují své klienty mnoha způsoby – ať už u soudu, či jim poskytují rady, jak překonat těžké chvíle. Aby klient získal od svého advokáta relevantní množství informací, musí být v komunikaci s ním někdy velmi otevřený. V tomto choulostivém okamžiku musí být klient schopen komunikovat se svým advokátem s vědomím, že tato komunikace je důvěrná. Důvěrnost komunikace mezi advokátem a klientem proto představuje štít, bez něhož by se klient necítil bezpečně a nemohl by svobodně komunikovat. Bez posílené ochrany důvěrnosti mezi advokátem a klientem právní systém jednoduše nemůže fungovat.

CCBE po celou dobu své existence, tj. již od roku 1960, vyvíjí velké úsilí o zvýšení povědomí ohledně významu ochrany důvěrnosti mezi advokátem a klientem. Letos je ochrana důvěrnosti komunikace mezi advokátem a jeho klientem a ochrana před sledováním jednou z priorit CCBE, zejména v souvislosti s nadcházející zprávou Evropského parlamentu týkající se spywaru Pegasus. V zájmu ucelené komunikační kampaně a posílení výše uvedeného sdělení zvolilo CCBE letos toto téma a rozhodlo se uspořádat 23. října 2023 tzv. „Meet the Profession Day“ aneb „**Den setkání s profesí**“. Tato akce bude zaměřena na „*úlohu evropských orgánů a Rady Evropy při obraně a prosazování základních hodnot právní profese při výkonu spravedlnosti*“ a bude vynikající příležitostí pro orgány EU a Rady Evropy, aby objasnily základní a pozitivní aspekty advokátní profese a zdůraznily přínos těchto hodnot pro občany. Zvláštní důraz bude kladen na ochranu důvěrnosti mezi advokátem a klientem.

Ani Česká advokátní komora nezahálí, a nejen u příležitosti letošního Evropského dne advokátů, ale i v souvislosti s probíhajícími legislativními pracemi na novelizaci a rozšíření institutu povinnosti mlčenlivosti v zákoně o advokacii uspořádá **webinář** na téma

„Advokátní povinnost mlčenlivosti v ČR a Evropě“. Webinář se uskuteční dne 26. října 2023 od 13.30 hodin.

Panelové diskuse se zúčastní zástupci SD EU, ESLP, ČAK, Ministerstva spravedlnosti, CCBE, zástupci zahraničních advokátních komor a zahraniční advokáti. Za ČAK vystoupí někteří členové představenstva ČAK, za Radu Evropských advokátních komor (CCBE) její první viceprezident Pierre-Dominique Schupp, dále vystoupí Eva Hubálková (ESLP), Jan Passer (SD EU), Bartosz Grohman (Polská advokátní komora) a zástupce Lucemburské advokátní komory i další zajímavé osobnosti. Aby byl webinář přístupný široké odborné i laické veřejnosti, bude

tlumočen z českého jazyka do angličtiny a naopak. Podrobné informace k webináři budou zveřejněny v Advokátním deníku.

✦ Mgr. LENKA VOJÍŘOVÁ,
vedoucí odboru mezinárodních vztahů ČAK

INFORMACE A ZAJÍMAVOSTI

Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty pořádané ČAK

Vážené advokátky, vážení advokáti,
vážené koncipientky, vážení koncipienti,

semináře plánujeme převážně v prezenční podobě, případně v online nebo v kombinované podobě – podrobnosti najdete u jednotlivých seminářů na webových stránkách ČAK www.cak.cz – viz levé menu nazvané Pro advokáty/ /Vzdělávání advokátů/Vzdělávací akce ČAK.

Semináře pořádané ČAK v Praze

- ve středu 25. října 2023 / Myslíkova 258/8, Praha 2
Aktuální problémy veřejného stavebního práva
JUDr. Vladimíra Sedláčková, právnička, bývalá dlouholetá ředitelka odboru stavebního řádu na MMR, členka České společnosti pro stavební právo a spoluautorka předpisů veřejného stavebního práva

- v úterý 31. října 2023 / Myslíkova 258/8, Praha 2 / ONLINE
Práva duševního vlastnictví
Mgr. Jana Sedláčková, advokátka, specialista v oblasti práva informačních technologií a start-upů

- ve středu 1. listopadu 2023 / Justiční areál Na Míčáncích, 28.pluku 29b, Praha 10
Moderní opatrovnícká justice a advokacie: řešení rodičovských sporů
Konference pořádaná Justiční akademií ve spolupráci s ČAK.
prof. PhDr. Radek Ptáček, Ph.D., psycholog, 1. lékařská fakulta UK
JUDr. Soňa Soukupová, OS Chrudim
JUDr. Pavel Kotrady, OS Vsetín
JUDr. Kateřina Čuhelová, KS v Brně
JUDr. Renáta Šínová, Ph.D., vysokoškolská pedagožka
JUDr. Kryštof Janek, advokát
Mgr. Veronika Bočanová, advokátka

- ve čtvrtek 2. listopadu 2023 / Myslíkova 258/8, Praha 2 / ONLINE
Aplikace unijních a českých sankcí v souvislosti s invazí Ruska na Ukrajinu
JUDr. Ondřej Vondráček, Ph.D., LL.M., legislativní právník
Generálního ředitelství pro spravedlnost a spotřebitele Evropské komise

- ve čtvrtek 9. listopadu 2023 / Myslíkova 258/8, Praha 2
Přestupkové právo: vybrané procesní a hmotněprávní otázky
JUDr. Zdeněk Kühn, Ph.D., LL.M., S.J.D., soudce Nejvyššího správního soudu

- ve čtvrtek 23. listopadu 2023 / Myslíkova 258/8, Praha 2 / ONLINE
Psychologický a lingvistický diskurz kritického myšlení v kontextu verbální komunikace – empatie, emoce, jazyk a řeč – aneb jak lze přistupovat k analýze sentimentu v soudní síni
M.A. Denisa Petráláková, Lic. Dip. TEFLA, lingvistka, tlumočnice a překladatelka
PhDr. Pavel Humpolíček, psycholog s praxí soudního znalce a školitele pro justici

- v úterý 28. listopadu 2023 / Myslíkova 258/8, Praha 2 / ONLINE
AI MASTERCLASS
Senta Čermáková, manažerka, edukátorka a mentorka
Miloš Čermák, novinář a spisovatel

- ve středu 29. listopadu 2023 / Myslíkova 258/8, Praha 2
Novela zákoníku práce
JUDr. Petra Sochorová, Ph.D., advokátka s dlouhodobou specializací na pracovní právo, diverzitu, compliance a interní investigace

- ve čtvrtek 30. listopadu 2023 / Myslíkova 258/8, Praha 2
Vybrané otázky podílového spoluvlastnictví v rozhodovací praxi NS se zaměřením na likvidaci spoluvlastnického vztahu a správu společné věci
Mgr. Michal Králík, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu

- v úterý 5. prosince 2023 / Myslíkova 258/8, Praha 2
Povinnosti advokátů podle AML předpisů
Mgr. Illia Antonov, advokát se specializací na všeobecné korporátní právo, fúze a akvizice, bankovníctví a finance, řešení sporů a migrační právo

- ve čtvrtek 7. prosince 2023 / Myslíkova 258/8, Praha 2
Klíč k soudní síni
JUDr. Jaromír Jirsa, soudce Ústavního soudu
Mgr. Kryštof Janek, advokát, místopředseda Sekce pro rodinné právo ČAK

Semináře pořádané pobočkou ČAK v Brně

- ve středu 1. listopadu 2023 / Sál u veřejného ochránce práv
Veřejné zakázky – novela

JUDr. Michal Krenk, Ph.D., soudce Vrchního soudu v Praze, externí člen Katedry občanského práva PF UK v Praze

- v úterý 7. listopadu 2023 / Sál u veřejného ochránce práv
Společné jmění manželů 5

Mgr. Michal Králík, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu

- v úterý 28. listopadu 2023 / Sál u veřejného ochránce práv
Reklama a odpovědnost za vady dle novely občanského zákoníku 2023

Mgr. Tomáš Fabík, advokát

- ve čtvrtek 30. listopadu 2023 / Přednášková místnost pobočky ČAK

Dohody o vině a trestu z pohledu praxe

JUDr. Pavel Zeman, státní zástupce NSZ a vědecký pracovník PF MU v Brně

Mgr. Pavel Pukovec, delegovaný evropský žalobce

Mgr. Tomáš Foldyna, státní zástupce NSZ

Mgr. Ondřej Ambrož, advokát v AK Wolf and Theiss Praha

- v úterý 5. prosince 2023 / Sál u veřejného ochránce práv
Vybrané spory z věcných práv (procesní aspekty)

JUDr. Eva Dobrovolná, Ph.D., LL.M., odborná asistentka na Katedře civilního práva procesního PF MU v Brně

doc. JUDr. Petr Lavický, Ph.D., vedoucí Katedry civilního práva procesního PF MU v Brně

- v úterý 12. prosince 2023 / Přednášková místnost pobočky ČAK

Přesvědčivé právní psaní: Jak si získat čtenáře na svou stranu?

JUDr. Martin Kopa, Ph.D., soudce KS v Brně

Štěpán Janků, autor blogu PrávníPsaní.cz a spolupřekladač knihy Právní psaní srozumitelným jazykem

- ve čtvrtek 14. prosince 2023 / ONLINE

Výběr z obchodněprávní judikatury za rok 2023

JUDr. Petr Čech, Ph.D., LL.M., odborný asistent na Katedře obchodního práva PF UK

Seminář pro advokáty pořádaný regionem Východní Čechy

- ve středu a čtvrtek 25. a 26. října 2023 / Kongresový sál Hotelu U Královny Elišky, Hradec Králové

Společné jmění manželů 1.- 2.

Mgr. Michal Králík, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu

Seminář pro advokáty pořádaný regionem Severní Čechy

- ve středu 15. listopadu 2023 / Ústí nad Labem, rektorát Univerzity J. E. Purkyně

Společné jmění manželů 2

Mgr. Michal Králík, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu

Česká advokátní komora zve

na dva **advokátní šachové turnaje**,

které se budou konat v listopadu brněnském hotelu Cosmopolitan Bobycentrum.

Ten první, tradiční mezistátní šachový zápas mezi družstvy České advokátní komory a Slovenskej advokátskej komory, se uskuteční ve čtvrtek 9. listopadu 2023. Bezprostředně v pátek 10. a v sobotu 11. listopadu pak naváže již 16. ročník turnaje „O šachového krále České advokátní komory 2023“.

Podrobné informace najdete v Advokátním deníku:

Kresba pro Bulletin advokacie LUBOMÍR LICHÝ

Víte, že ...

- první ženou, která byla zvolena předsedkyní (*bâtonnière*) advokátní komory ve Francii, byla Paule-René Pignet? Stalo se tak již v roce 1933 v Advokátní komoře (*Barreau*) v La Roche-sur-Yon. V roce 2018 již ve 135 ze 164 francouzských advokátních komor stála v čele místní advokátní samosprávy žena. V Paříži byla poprvé zvolena až v roce 1997 Dominique Payen de La Garanderie, jež byla do seznamu pařížských advokátů zapsána v roce 1968.

- v původní osnově občanského zákoníku, který byl později přijat pod č. 40/1964 Sb., se navrhovalo zařazení ust. § 251, ukládajícího občanovi povinnost podat advokátovi pravdivou a úplnou informaci? V časopisu Právník z roku 1963 tento návrh kritizoval v článku *Některé obecné otázky návrhu občanského zákoníku civilista Antonín Kanda* s tím, že „to je v úplném rozporu s řadou platných právních ustanovení vycházejících ze zásady, že nikdo nesmí být nucen k doznání. Před soudem se v trestních věcech nestanoví povinnost obviněnému vypovídat úplnou pravdu a ve vztahu k advokáto-

vi se tato povinnost stanoví. Má být v zájmu samotného klienta, aby v zájmu úspěšnosti obhajoby uvedl vše podstatné a podle pravdy, ale nelze mu to ukládat jako povinnost, nehledě na to, že je otázkou, jaká by byla sankce za porušení této povinnosti.“ Kritizované ustanovení nakonec do občanského zákoníku zařazeno nebylo.

- Humoristické listy ze dne 23. března 1872 přinesly v rubrice *Telegramy „Hum. Listů“* anekdotickou zprávu reagující na délku obstrukcí v Zemském shromáždění Království uherského (*Magyarországi országgyűlés*)? Text je následující: „Z Pešti. Jistý levičák hodlá prý postoupit místo své onomu anglickému advokátovi, jenž, jak známo, mluvil před soudem v jednom kuse celých 26 dní.“ V téže rubrice se z Pešti dále referuje o tom, že „k vůli větší rozmanitosti hodlá levice promíchávat své nekonečné řeči také zpěvem, doufajíc, nepodaří-li se jí pravici umluvit, že se jí snad podaří odpívat“.

❖ JUDr. PhDr. STANISLAV BALÍK, Ph.D.

Zvolte si médium pro 21. století: TISK, nebo ONLINE?

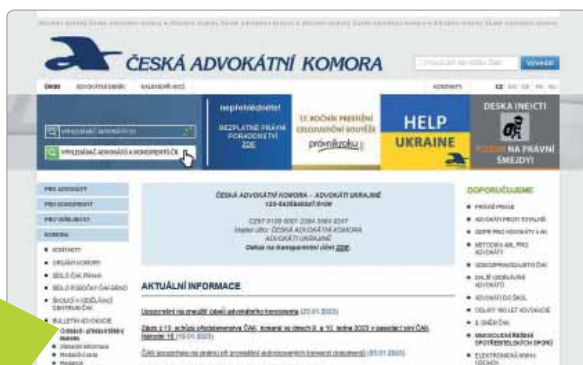
Patříte k pravidelným čtenářům Bulletinu advokacie, tradičního odborného časopisu ověřeného mnoha prestižními cenami, jehož je Česká advokátní komora mnohaletým vydavatelem a který 10x ročně dostávají advokátky/advokáti a advokátní koncipientky/koncipienti do svých schránek, resp. advokátních kanceláří?

Pak jste možná zaznamenali, že již několik let nabízí Komora jeho moderní online „listovací“ verzi. Pokud patříte k těm, jimž vyhovuje tato forma práce s informacemi, kterou Bulletin advokacie nabízí, anebo chcete z ekologických důvodů snížit počet tištěných vydání, které vaše kancelář odebírá, a rádi byste jej odhlásili, využijte k tomu náš nový jednoduchý

ONLINE ODHLAŠOVACÍ FORMULÁŘ

Formulář najdete:

- na úvodní stránce webu ČAK vlevo v hlavním menu pod rubrikou Komora/Bulletin advokacie:
- na webu Advokátního deníku, na hlavní stránce vpravo, pod bannerem Bulletin advokacie online:

POZOR! Pokud byste chtěli odhlásit zaslání Bulletinu advokacie pro více osob, např. pro více kolegů v jedné advokátní kanceláři, je zapotřebí vyplnit formulář pro každého advokáta/tku či koncipienta/tku samostatně, předejdete tak případným pochybením či nesrovnalostem.

Každý, kdo zaslání tištěného Bulletinu advokacie odhlásí, se k jeho zaslání v tištěné podobě může pochopitelně kdykoli vrátit! Využít k tomu můžete náš stejně jednoduchý online přihlašovací formulář. Ten najdete na stejném místě webu ČAK a webu Advokátního deníku jako formulář odhlašovací (viz obrázky výše).

V případě jakýchkoli dotazů nebo speciálních požadavků kontaktujte tajemnici redakce Bulletinu advokacie Evu Dvořákovou na telefonu: 273 193 165 či na e-mailu: dvorakova@cak.cz.

Vážení a milí čtenáři! Doufáme, že zůstanete Bulletinu advokacie věrni, ať ho již budete číst v elektronické, či v papírové podobě. My v redakci se budeme i nadále snažit, aby vám časopis i v budoucnu nabízel kvalitní, vysoce odborné a přitom zajímavé a aktuální příspěvky.

6. 11.

9.30–12.30

2 890 Kč
3 497 Kč s DPH

WEBINÁŘ: Vnosy (investice) a společné jmění manželů

Webinář bude zaměřen na jednu z nejsložitějších částí společného jmění manželů, a to problematiku vnosů (investic), zejména ve vazbě na vypořádání společného jmění manželů. Pozornost bude věnována především následujícím dílčím bodům: koncepčnímu vymezení vnosů, procesním otázkám spojeným s vnosy, tj. návrhovost, důkazní břemena, uplatnění v řízení o vypořádání společného jmění manželů, dále jednotlivým typům vnosů, metodice „výpočtu“ a zohlednění vnosů při vypořádání společného jmění manželů a problematice tzv. valorizace a redukce vnosů.

Přednáší předseda senátu
Nejvyššího soudu ČR
Mgr. Michal Králík, Ph.D.

13. 11.

9.00–15.00

4 990 Kč
6 038 Kč s DPH

SEMINÁŘ: Právo „přednosti“ v insolvenčním řízení s přihlédnutím k aktuální judikatuře NS ČR

Seminář se mimo jiné zaměří na klasifikaci přednostních nároků v insolvenčním řízení, pohledávky vyloučené z uspokojení v insolvenčním řízení, podřízené pohledávky, pohledávky za majetkovou podstatou nebo na pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou. Seminář je určený široké odborné veřejnosti, zejména advokátům, advokátským koncipientům nebo insolvenčním správcům.

Přednáší předseda senátu
Nejvyššího soudu ČR
JUDr. Zdeněk Krčmář

14. 11.

9.00–15.00

4 290 Kč
5 191 Kč s DPH

WEBINÁŘ: Péče řádného hospodáře (nejen) pohledem judikatury

Webinář se zaměří zejména na podstatu péče řádného hospodáře pohledem doktríny a judikatury a na důsledky porušení péče řádného hospodáře (mimo jiné na povinnost nahradit újmu, povinnost vydat prospěch/vrátit odměnu nebo na vyloučení z výkonu funkce). Je určen jak pro členy orgánů obchodních korporací a jejich společníky (členy, akcionáře), tak pro odbornou veřejnost z oblasti podnikové právní praxe, notáře, advokáty, soudce, vyšší soudní úředníky, ale i pro daňové poradce nebo auditory.

Přednáší místopředseda
Nejvyššího soudu ČR
JUDr. Petr Šuk

20. 11.

09:30-12:30

2 890 Kč
3 497 Kč s DPH

WEBINÁŘ: Aktuální otázky postihu majetkové a hospodářské kriminality v rozhodovací činnosti Nejvyššího soudu

Cílem webináře je seznámit odbornou i laickou veřejnost s aktualitami v judikatuře týkající se trestního postihu vybraných majetkových a hospodářských trestných činů, popřípadě i některých souvisejících trestných činů. Přednášející tak učiní zejména na podkladě recentní judikatury Nejvyššího soudu, na jejíž tvorbě se podílí a která se v této oblasti kriminality postupně rozvíjí.

Přednáší soudce
Nejvyššího soudu ČR
JUDr. František Púry, Ph.D.

